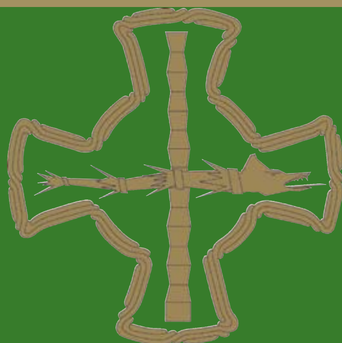

rost

manifest românesc

60 de ani
de la crucificarea
României

Europa
şi ecourile
ghilotinei

1964 – marea
eliberare

Ernest Bernea

un mistic rătăcit în politică

an II • nr. 18 • 2004 • 20.000 lei

www.romfest.org

Coperta I: Ernest Bernea, chipul suferinței în pragul marii treceri

sumar

numărul 18 • august 2004

rost manifest românesc

Fondată 2002

Revistă națională editată de Asociația ROMFEST XXI

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
0740.103.621
rost@romfest.org

DIRECTOR ADMINISTRATIV
Nicu BUTNARU
0723.504.807
romfest@romfest.org

REDACȚIA
Mihail ALBIȘTEANU
Silviu ALUPEI
Cristi PANTELIMON
Mircea PLATON

COLABORATORI PERMANENȚI
Cristian BĂDILIȚĂ
Corina BISTRICEANU
Alexandru BOER
Pr. Gheorghe CALCIU
Răzvan CODRESCU
George ENACHE
Paul GHIȚIU
Dumitru MANOLACHE
Paul NISTOR
Cosmin OPREA
Viorel PATRICHI
Adrian Nicolae PETCU
Marcel PETRIȘOR
Ioan RĂDUCEA
Nicolae STROESCU-STÎNIȘOARĂ
Florea TIBERIAN
Varujan VOSGANIAN

DESIGN & GRAFICĂ
Bianca OPREA

EDIȚIE INTERNET
Dragoș DORAN

CORESPONDENȚĂ
C.P. 62, O.P. 66 – București

DIFUZARE
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacție sau prin Rodipet SA
(nr. catalog 4843-VI)

ISSN
1583-6312

www.romfest.org/rost

Soluţia pentru criza transnistreană
Războiul

Claudiu TÂRZIU

O gaşcă de bandiţi a instaurat teroarea într-un stat la marginea Uniunii Europene. Fără legitimitate, dar susţinuţi de mama Rusia, teroriştii lui Igor Smirnov au ridicat steagul independenţei în Transnistria. Nici un stat nu a recunoscut republica de calibrul unui judeţ. Dar nici ONU, nici UE, nici SUA nu au schiţat vreun gest de reinstaurare a normalităţii în regiune. Altmineri, cel puţin SUA par preocupate de instaurarea democraţiei în cele mai nebănuite colţuri ale lumii, dar pare-se că nu şi în inima Europei. Ca să nu intervină peste interesele Rusiei.

Între timp, Transnistria a devenit tărîmul făgăduinţei pentru traficanţii de droguri, de carne vie şi de arme. Şefii statelor europene au făcut declaraţii de dezaprobare în dorul lelii. Nici un deget ridicat spre obraz nu a fost urmat de o acţiune concretă împotriva acestui focar de instabilitate şi de infracţionalitate transfrontalieră.

Autorităţile Republicii Moldova s-au dovedit incapabile să tranşeze conflictul transnistrian. Nici un guvern de la Chişinău, din 1992 încoace, nu şi-a mai putut reface autoritatea peste Nistru. Moldovenii abandonaţi dincolo de Nistru au fost siliţi să suporte capriciile unei dictaturi a mafiei în capul căreia tronează neruşinat Smirnov.

Este jenant că o ţară ca Moldova nu a izbutit să-şi facă ordine în propria ogradă. De fapt, şi asta este o dovadă că R. Moldova e un stat artificial, care îşi va da curînd obştescul sfîrşit. În treacăt fie spus, politicienii moldoveni ajunşi la putere nu au fost în stare să pună pe picioare o economie funcţională, au întreţinut un simulacru de democraţie şi au făcut, vrînd, nevrînd, jocurile Moscovei. Doar Mircea Druc a încercat o renaştere a Moldovei, dar a fost repede eliminat din joc.

Este la fel de ruşinos că România, responsabilă moralmente şi pentru soarta moldovenilor de dincolo de Prut, a asistat neputincioasă la conflictul transnistrian şi la ceea ce a urmat. Ştim cum ar fi reacţionat, de pildă, SUA sau Israelul dacă patru cetăţeni ai lor ar fi fost ţinuţi ilegal în puşcărie de regimul Smirnov. Probabil că acum Transnistria ar fi deşert. Moldova şi România au compătimit declarativ grupul Ilaşcu, care a fost întemniţat pe nedrept. Atît.

Liderii români nu au depus nici un efort pentru refacerea României în graniţele sale fireşti, inclusiv cu rezolvarea problemei transnistrene. Şi nici măcar nu au încercat cu adevărat să sensibilizeze cancelariile europene faţă de situaţia din R. Moldova. Mai mult, Ion Iliescu – cel care azi pozează în salvator al naţiunii – a semnat grăbit un tratat cu o URSS în dezintegrare, în care, evident, nu a pus problema Basarabiei şi a Bucovinei de Nord. Mai târziu, rătăcitul de Emil Constantinescu i-a întregit opera semnînd cu Ucraina un tratat să-i zicem, folosind un eufemism, neavantajos pentru România. Pe finalul celui de-al treilea mandat, Iliescu a mai parafat un tratat româno-rus, expediind într-o anexă fără valoare chestiunea basarabeană şi cea a tezaurului românesc.

Deunăzi, premierul Adrian Năstase a arătat din nou ce înseamnă pentru el bunăvoinţa Rusiei. În căutarea unui plus de imagine în cursa electorală pentru Preşedinţie, Năstase a mers să-i pupe papucul „ţarului“ Putin. Prim-ministrul român i-a dus „ţarului“ daruri, după obiceiul de la Înalta Poartă: anularea unei datorii de 100 de milioane de dolari avute de o firmă din România cu capital majoritar rusesc.

Cu doar câteva zile mai înainte, Năstase obţinuse o declaraţie de susţinere formală şi din partea lui Bush jr., liderul de la Casa Albă. Regimului Bush tandemul Iliescu-Năstase i-a dat susţinerea firavă a armatei române în războiul irakian. Ce i-o fi promis însă lui Putin?

În acest context, infractorii de la Tiraspol au aprins din nou fitilul, cu spatele la Europa si cu privirile spre Kremlin. Smirnov a ordonat miliţiilor sale să închidă şcolile româneşti din Transnistria. Profesorii şi elevii români s-au opus dar au fost bătuţi şi arestaţi. Abia acum s-au trezit şi oficialii români şi liderii europeni. Autorităţile moldovene au fost surprinse ca de obicei în *offsaid*. Iliescu a insinuat că România este gata să intervină militar pentru a ajuta R. Moldova să-şi reintre în drepturi asupra Transnistriei. UE s-a scandalizat în faţa abuzurilor regimului Smirnov. Rusia a tăcut. Tiraspolul a anunţat că va organiza un referendum pentru alipirea Transnistriei la Federaţia Rusă. Iac-aşa prinde parfum de credibilitate scenariul iminenţei izbucnirii unui nou război în Transnistria, lansat recent de Stanislav Belkovski. Fără război nici nu văd cum ar putea fi rezolvată o dată pentru totdeauna criza transnistreană. Însă un război convine mai mult Rusiei decîn României şi UE. Rusia va arăta că situaţia nu poate fi rezolvată decît aplicînd memorandumul Kozak pentru federalizarea R. Moldova.

Smirnov nu va renunţa de bună voie. Rusia îi va sprijini regimul, pentru că are nevoie de un cap de pod la graniţele UE. Astfel încît, Transnistria ar putea continua să fie mult timp de-acum încolo o subterană a Europei, loc al fărădelegilor strigătoare la cer. Rămîne de văzut cine va declanşa această a doua confruntare armată peste Nistru.

În orice caz conducătorii UE şi ai Rusiei poartă responsabilitatea pentru tot ce se întîmplă în Transnistria. Aşa că în locul declaraţiilor indignate aşteptăm fapte! ■

Ernest Bernea, un mistic rătăcit în politică

Sociolog, etnograf şi filozof, Ernest Bernea a fost unul dintre intelectualii de marcă ai perioadei interbelice. Astăzi, ignorat de intelighenţie, din pricina necunoaşterii, dar şi a trecutului său politic, Bernea rămîne un nume de referinţă în cultura română. O mare parte din opera sa este încă inedită, datorită temerii editorilor că Bernea nu este vandabil.

Horia BRAD

Născut la Focşani la 28 martie 1905, Ernest Bernea a copilărit la Brăila, unde şi-a făcut studiile primare şi liceale. Tatăl său, Marcu, era ţăran moldovean din împrejurimile Galaţiului, iar mama sa, Tudora, era fiica unui ardelean ajuns cărăuş în port. Copilăria aspră, ştirbită de neajunsuri, petrecută într-un cartier muncitoresc, l-a marcat definitiv. Pînă la sfîrşitul vieţii s-a mulţumit cu un trai auster, chiar sărăcăcios.

Încă de la 13 ani, avînd tatăl grav bolnav, fratele mai mare mort pe front şi patru fraţi mai mici, Ernest a fost nevoit să lucreze pentru a-şi ajuta familia. A fost, pe rînd, vînzător de covrigi, îngrijitor în port, tăietor de lemne şi preparator la matematică pentru copiii familiilor înstărite. Cam din aceeaşi perioadă şi-a descoperit înclinaţia spre desen şi literatură.

A urmat, din 1926, Facultăţile de Litere şi de Filozofie din Bucureşti. I-a avut profesori pe Nicolae Iorga, Nae Ionescu şi Dimitrie Gusti. Cu Nae Ionescu a colaborat la *Cuvîntul*, iar cu Dimitrie Gusti a lucrat în echipele de cercetare etnografică.

Între anii 1930 şi 1933, Ernest Bernea a primit o bursă şi s-a specializat în Sociologie şi în Istoria Religiilor la Paris, iar la Freiburg (Germania) în Filozofie (unde a studiat cu Martin Heidegger).

În toamna lui 1932, Bernea a cunoscut-o pe Maria Patrichi – Marcela, cum o alinta el –, gălăţeancă, absolventă a Facultăţii de Litere din Bucureşti, cu care s-a căsătorit cinci ani mai tîrziu. Împreună au avut un fiu, Horia, şi pe gemene Ana şi Tudora.

Rînduiala şi mişcarea legionară

Revenit în ţară, alături de Traian Herseni, la Institutul Social Român condus de Dimitrie Gusti, Ernest Bernea a avut o contribuţie valoroasă la cercetările monografice întreprinse în diferitele zone ale României, publicând importante studii şi articole în revistele de specialitate. Datorită simpatiilor legionare pe care le nutreau colegii săi Ion Ionică, Ion Samarineanu şi D.C. Amzăr (acesta din urmă fiindu-i şi cumnat), Bernea a aderat, în 1935, la mişcarea legionară. În acelaşi an, cei patru au fondat revista *Rînduiala*, care a apărut trimestrial timp de trei ani. Tot în 1935, Ernest Bernea a fost numit conferenţiar la catedra de antropogeografie a lui Simion Mehedinţi, unde a predat sociologie comparată şi primul curs de etnologie din România, pînă în anul 1940.

Rînduiala, revistă de atitudine culturală şi politică, a găzduit semnături importante ale vremii ca Lucian Blaga, Radu Gyr şi Haig Acterian. Gruparea de la *Rînduiala* s-a încadrat în tendinţele epocii de a întrupa idealul „tinereţi generaţii“, sprijinind mişcarea legionară. Însă, o dată cu asasinarea lui Corneliu Codreanu, liderul mişcării legionare, Bernea s-a distanţat de aceasta, pentru ca orice simpatie să-i dispară după uciderea lui Nicolae Iorga.

Închisoarea politică

În timpul prigoanei carliste, Bernea a fost întemniţat în lagărul de la Vaslui. A scăpat ca prin minune de pogromul antilegionar din 21-22 septembrie 1939 (declanşat de regele Carol al II-lea drept represalii pentru asasinarea premierului Armand Călinescu de către o echipă legionară). Ernest Bernea a fost eliberat cu puţin înainte de „noaptea cuţitelor lungi“ pentru că s-a numărat printre cei care au semnat o declaraţie de desolidarizare de mişcarea legionară, după cum reiese dintr-un document al Securităţii. Bernea a susţinut mai tîrziu, în faţa ofiţerilor de Securitate, că a fost exclus din mişcarea legionară în 1940, „pentru lipsă de activitate“. De fapt, el spunea că din 1937 s-a considerat autoexclus, pentru că viziunea sa politică intrase în contradicţie cu aceea a mişcării. A fost mai degrabă un mistic rătăcit în politică, la fel ca mulţi alţi intelectuali interbelici.

După aşa-numita „rebeliune legionară“, din ianuarie 1941, Ernest Bernea a fost închis în lagărul de la Târgu-Jiu şi în penitenciarul Tg. Ocna, fiind suspect pentru că îşi păstrase postul de funcţionar în Ministerul Informaţiilor pe timpul guvernării Antonescu-Sima. La numai o lună, a fost eliberat, fiind găsite dovezi că n-a participat la rebeliune. Promovat director de studii în Ministerul de Externe, a lucrat acolo pînă la venirea Anei Pauker la conducerea instituţiei, în anul 1947. Rămas şomer, a fost nevoit să se mute în satul Poiana Mărului din judeţul Braşov, unde soţia sa îşi găsise un post de profesor. În 1948 a fost şi el angajat profesor la şcoala din sat. După numai un an, rearestat, a fost ţinut în anchetă un an la Braşov pentru presupuse comploturi „ţărăniste“ pe care le-ar fi pus la cale. Iar în 1952 a fost din nou încătuşat sub acuzaţia de „ideolog al mişcării legionare“ şi purtat prin mai multe colonii de muncă de la Canalul Dunăre-Marea Neagră. Eliberat în 1954, grav bolnav, i s-a fixat domiciliul obligatoriu în comuna Schei din judeţul Galaţi. Între timp, familia sa se mutase la Zărneşti, unde a şi locuit pînă în 1962, cînd Bernea a fost eliberat definitiv.

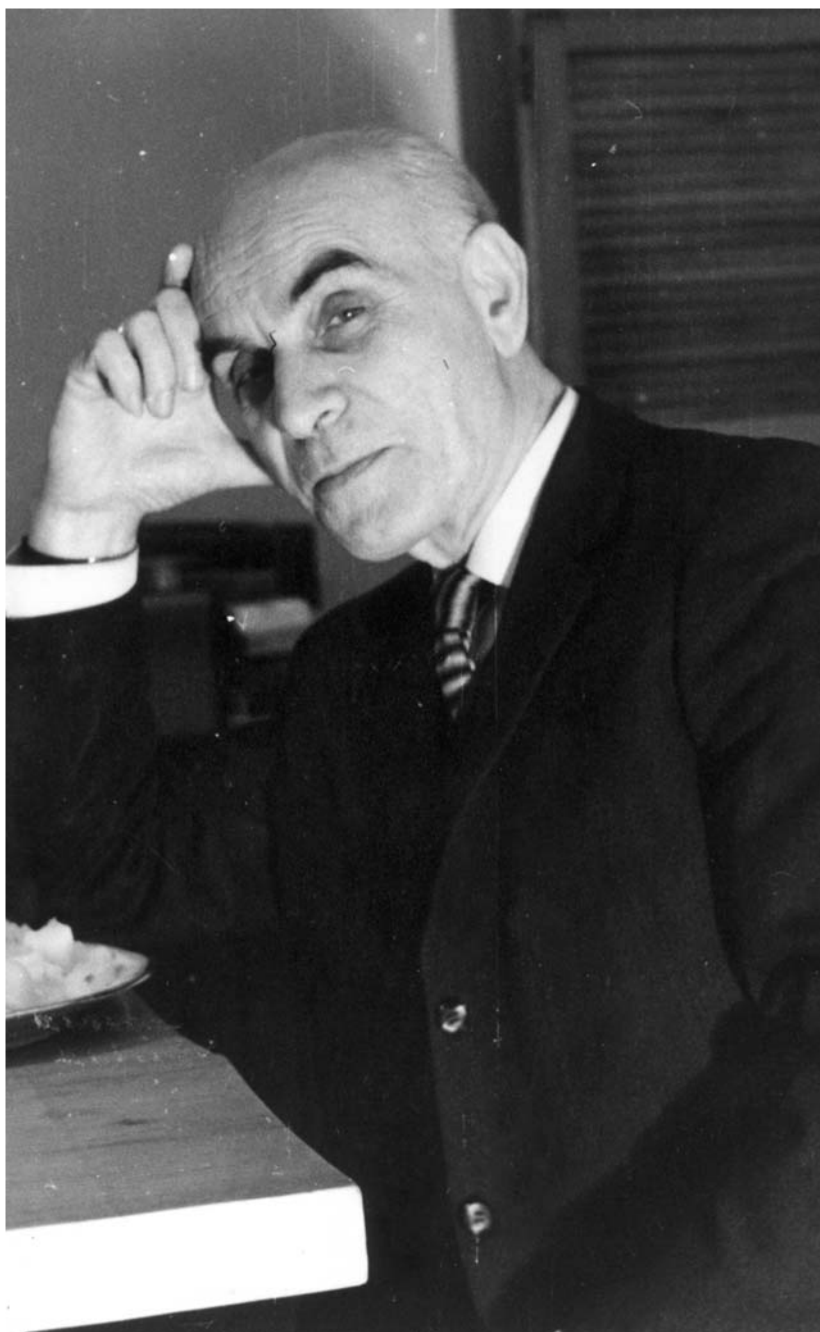

Dovadă că în toată perioada detenției a fost intransingent față de comuniști stă un raport, din 10 decembrie 1954, al mr. Andrei Vaculin către gen. mr. Ady Ladislau, locțiitor al ministrului de Interne. „În timpul cît a stat în C.M. (colonia de muncă – n. red.) nu a dat dovadă de reabilitare, el este cunoscut că lansa svonuri cu privire la un nou război și că Horia Sima va veni în țară cu un program nou și îndemna la rezistență pe ceilalți deținuți. (...) Dela venirea sa în comuna Schei, întreține legături cu elementele cele mai dușmănoase, manifestă continuu nemulțumire…“. Cu o asemenea „recomandare“, nu-i de mirare că, după trei luni, a fost din nou arestat și condamnat la 10 ani de temniță grea, pentru „crimă de activitate intensă contra clasei muncitoare“.

A fost eliberat la 1 octombrie 1962, iar în 1965, cu sprijinul lui Perpessicius și al lui Al. Philipide, a fost angajat cercetător la institutul de Etnografie și Folclor al Academiei Române, de unde a fost pensionat în 1972.

Pînă în 1989 a fost supravegheat în continuare de Securitate, iar în 1984 a fost arestat și bătătut crunt pentru că a refuzat să devină turnător.

A murit la 14 noiembrie 1990 și a fost înmormîntat la mănăstirea Cernica. ■

Volume publicate

Riturile (1932)
Crist și condiția umană (antropologie creștină, 1932)
Stil legionar (1937)
Muzeul românesc de etnografie (1937)
*Filosofia la Universitat*e (1937)
Cartea Căpitanilor (1937)
Preludii (eseuri, 1937)
Gînd și cîntec (poezii, 1939)
Îndemn la simplitate. Mărturisiri pentru un Om Nou (1939)
Moldovă tristă (poeme în proză, 1939-1940)
Pași în singurătate (poeme în proză, 1940)
Timpul la țăranul român (1941)
Colina lacrămilor (1943)
Maramureșul – țară românească (1944)
Firide literare (1944)
Treptele bucuriei (1997)
Mic tratat de înțelepciune și virtute (2001)
Trilogie pedagogică (2002)
Trilogie filosofică (2002)
Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român (1997)

• • • • • • • • • •

Manuscrise netipărite

S-au arătat semne (roman, 1939)
Arta în lumina stilurilor din cultură (1964)
Frederic Mistral și spiritul Mediteranei (1964)
Dante și universul spiritual medieval (1964)
Sociologie și etnografie românească. Ordinea spirituală (1966)
Civilizația română sătească. I – Forme și funcțiuni, II – Forme și valori (1969)
Popas în grădina neumblată (poeme în proză, 1971)
Lumini în necunoscut (poeme în proză, 1971)
Destinul civilizației. I – Dialectica spiritului modern (1974)
Sociologia – știință concretă și experimentală (1974)
Legenda trandafirului alb (sau *Un om caută pe celălalt*, roman, 1975)
Meditații. Note pentru o filosofie inactuală (1975)
Cultură și educație. În lumina unui nou stil moral (1976)
Arta nouă – fenomen de criză (1978)
Studii de literatură (1978)

Inițierea în cultură

De regulă, se crede că învățătura folosește la iluminarea culturală de sus în jos, dinspre elita înțelepților spre norodul în beznă. Cei instruiți, puțini și generoși, au datoria de a împărtăși celor mulți, lipsiți de șansa școlilor înalte, știința pe care au deprins-o. În anumite cazuri, totuși, iluminarea trebuie să se producă invers, dinspre substratul popular către privilegiata clasă a cărturarilor urbani, a intelectualilor. Așa se întâmplă în ceea ce privește cultura noastră țărănească, atât de familiară până în urmă cu jumătate de secol chiar și elitelor, dar abandonată, ba chiar renegată de atunci încoace, în numele progresului social și instaurării culturii înalte.

Corina BISTRICEANU

Din cultura populară românească s-au extras esențe pentru multe din produsele culturii înalte, fie că vorbim despre literatură, muzică, arhitectură sau filosofie. Preluările s-au făcut în numele circuitului general acceptat, de sublimare în forme rafinate a produselor brute ale creației populare și de restituire a lor, în noua formă, atent șlefuită de impurități, către publicul doritor de cultură. Procesul, supus servituților muncii urbane, chiar dacă rămâne unul intelectual, are și o latură comercială: pentru cultura „prelucrată“, „industrializată“, se plătește. Cu cât intervenția activă a creatorului individual este mai mare, cu cât se modifică mai mult esența ideii inspiratoare, cu atât și prețul poate crește.

Rareori vreun autor, renunțând la ambițiile propriei sale opere, a rămas în creația populară, încercând să o reproducă, așa cum este, în cadrele culturii actuale. Unul dintre acești puțini altruiști, slujitor smerit în templul învățăturii țărănești, a fost Ernest Bernea. Ca unul foarte apropiat de cultura populară românească – prin participarea directă la campaniile monografice coordonate de profesorul Gusti –, Bernea a descoperit nu numai geniul artistic sau pragmatic al acestei culturi, ci, conform formației sale filosofice, a fost atras mai cu seamă de sistemul filosofic de o adâncime și coerență extraordinare. Nu este vorba doar de o anumită mentalitate sau, cum se mai spune, de o filosofie de viață, care să se refere la atitudini, generale sau mai specifice, față de diferitele aspecte ale existenței umane: filosofia populară românească este o meditație asupra tuturor dimensiunilor lumii, atât cele care implică direct omul cât și cele care îl transcend, fără ca între cele două categorii să existe graniță statornicită.

Dubla lectură: înțelepciunea și teoria

Într-una din prea puținele sale lucrări publicate, intitulată „Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român“, Bernea integrează, cu meticulozitate de etnograf, pe cele trei coordonate anunțate, o bună parte a acestui sistem de filosofie populară. Întreprinderea nu a fost una ușoară: vocabularul arid al științelor contemporane, chiar și cel filosofic, care pare să se bucure de o mai mare libertate a expresiei, ar fi încăput cu greu și cu inevitabile trădări ideile și formulările autentice. Din această pricină, autorul a realizat un demers dublu, de reproducere, de transcriere a ideilor originale, așa cum au fost ele culese în munca etnografică desfășurată în satele românești, din Gorj până în țara Bârsei, și de interpretare, de traducere în limbajul filosofic actual, universal, al conținutului acestora. Pentru cei mai mulți dintre noi, orășeni aflați la a doua sau a treia generație, lectura dublă a acestei lucrări răspunde dublei noastre naturi: fără a fi încă înstrăinați de înțelepciunea zicerilor populare ale primei lecturi, ne delectăm și cu rafinamentele teoretice ale celei de-a doua. Etnografia și filosofia, înțelepciunea și teoria se împletesc și se alipesc afinităților duale ale intelectualității noastre pseudourbane.

„Dimensiunea românească a filosofiei“

Ambele dimensiuni sunt egal îndreptățite la atenția noastră. Construcția studiului este astfel realizată încât trecerea de la consemnarea frustă a ideilor țăranilor la interpretarea lor cu finețe filosofică se face pe nesimțite. În prima lectură, suntem izbiți de profunzimea pasajelor de interviu selecționate de autor: în interogatoriile asupra reprezentărilor lumii și locurilor, a punctelor cardinale, a veacului și sorții sau asupra ordinii firii, răspunsurile consemnate în volum deschid adesea perspective cutremurătoare. Așa este, de pildă, următorul răspuns al unui bătrân din Poiana Mărului: *„Lumea, așa cum e, e zidită bine; nu o poți schimba. Lumea e-n cuprinsu ei, nu al nostru. Iată, soarele dă după muche și cade-n asfințit. Dacă n-ar vrea să mai răsară, ce-ai putea face? Cui să spui, cui să ordoni? Poți zidi o casă, poți zidi o fabrică sau o mașină, da cum poți să schimbi mersu soarelui sau să-l dregi dacă se strică? Este undeva o putere pe care nu o poți birui, o putere care ține lucrurile laolaltă și e dincolo de noi.“* Departe de a fi „idei“, asemenea citate dezvăluie o atitudine, o trăire metafizică de mare intensi-

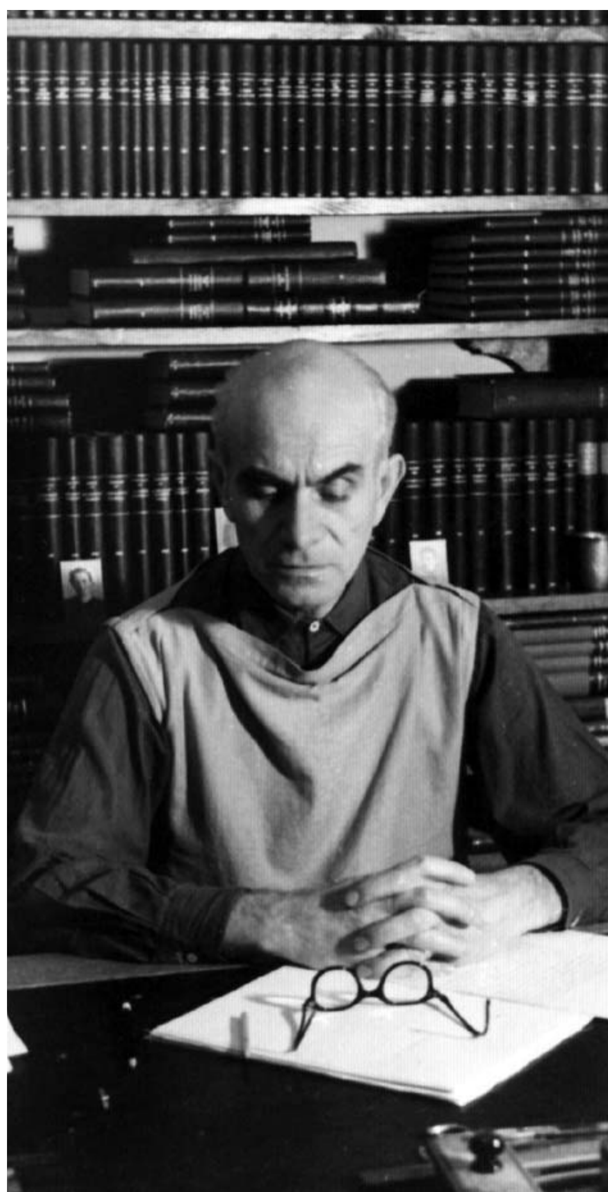

tate, ce se mai regăsește numai în cazul marilor spirite filosofice. Deosebirea ar fi că, dacă acestea din urmă sunt, de cele mai multe ori, frământate, neliniștite, chinuite de întrebări și îndoieli, țăranul român este împăcat în gândurile sale, iar împăcarea îi vine din natura sa profund religioasă.

Cutremurat îl simțim și pe Ernest Bernea în intervențiile sale. Pentru această nouă filosofie populară, Bernea nu se sfiește să răstoarne și să reconstruiască schemele explicației filosofice și ale gândirii moderne. Invocând existența unei noi logici, nu formală, ci organică, atașată realității, el așează filosofia noastră țărănească pe aceeași treaptă cu toate celelalte sisteme filosofice: „(…) *e vorba de un alt mod de a gândi și de o altă logică, diferențiată prin natura ei, prin orientarea ei, deosebită în formele de gândire, dar nu lipsită de sens și de o calitate proprie. Gândind prin imagini și simboluri, această logică este mai puțin formală și riguroasă, dar este mai concretă, mai fluidă și mai adaptabilă impasului continuu și neprevăzut al vieții de toate zilele.*" Ceea ce remarcă autorul ca fiind originalitatea acestei gândiri românești este forța subiectivă care debordează în reprezentările mitice în care stau plăsmuite toate categoriile reflecției. Spațiul, populat cu locuri bune și rele, cu întruchipări ale punctelor cardinale sau ale primejdiilor drumului, timpul, cu diferitele sale măsuri și zodii, fiecare avându-și propriile divinități, gândul și cuvântul sunt categorii departe de abstractul unei logici formale pure. Cunoașterea filosofică a țăranului român este vitalistă și creatoare în virtutea acestei vitalități: *„Eu cred că tot cuvântu are putere, că e rupt din cugetu nostru, e plin de puterea noastră, că avem un suflet. Cuvântu-i totuna cu cugetu, cu mintea și sufletu nostru."* De asemenea, această cunoaștere nu epuizează sensurile firii, ci le îmbogățește, păzindu-i tainele: *„Cuvântul vine de la Dumnezeu și are taina lui."* În gândirea mitico-filosofică populară, în *logos*-ul românesc înțelegerea nu ni se dezvăluie prin instruire, ci prin inițiere.

Învechirea noilor științe

În munca de interpretare asupra reprezentărilor spațiului, timpului sau cauzalității în cultura populară, Ernest Bernea redefinește atât categoriile teoriei filosofice, cât și pe cele ale gândirii populare. Contribuția sa este una prin excelență creatoare, de legare a celor două domenii, a celor două tipuri de cultură. Este exact acel demers de păstrare a specificului țărănesc și totodată de asimilare a categoriilor moderne ale cunoașterii care constituie soluția integrării noastre în modernitate fără a ne face vinovați de renegarea trecutului și a valorilor lui. Fără nici un complex de natură provincială, Bernea nu vede în filosofia noastră populară o mostră de gândire arhaică, ci un sistem de cunoaștere viu, de multe ori mai potrivit realității românești decât cadrele formale ale științelor moderne: *„Chiar dacă procesul de gândire și formele de explicație ce le-am desprins din realitatea concretă a satului românesc nu corespund gândirii științifice contemporane, această explicație a cauzalității dispune de o seamă de mijloace care, dacă nu ne satisfac întotdeauna ca precizie, pot fi mai aproape de realitate, mai aproape de viață. Datele logicii populare, mai departe de acelea ale disciplinelor fizico-matematice, sunt mai aproape de natura umană și științele ce o servesc, așa cum sunt psihologia, etnologia și sociologia."* Noile discipline socio-umane, enumerate de Bernea, ale căror ambiții pozitiviste le fac adesea să alunece în derizoriul unei cunoașteri contextuale, lipsite de generalitate și de putere explicativă, dar și altele, precum filosofia sau pedagogia, găsesc în cultura populară bază de reflecție. Pentru edificarea unui sistem conceptual potrivit categoriilor sensibilității românești, este necesară această întoarcere spre gândirea țărănească, această învechire a cunoașterii moderne. Sociologia, prin Școala de la București condusă de Dimitrie Gusti, a demonstrat deja beneficiile pe care le poate avea întâlnirea celor două planuri. La rândul său, opera lui Ernest Bernea dovedește nevoia inițierii în cultura tradițională a generațiilor actuale de intelectuali și susține integrarea explicită în gândirea actuală a logicii populare care, vrem sau nu, ne domină încă raționalitatea. ■

Teodora Bernea:
„Tata era pentru noi un zeu“

Doamna Teodora Bernea este singurul urmaș direct al lui Ernest Bernea care trăiește în România. Sora sa geamănă, Ana, a emigrat în SUA, iar Horia Bernea, cunoscutul pictor și ctitor al Muzeului Țăranului Român din București, a plecat la cele veșnice în urmă cu cîțiva ani. De formație inginer hidrotehnician, astăzi pensionară, Teodora Bernea locuiește în cartierul bucureștean Drumul Taberei, chiar în apartamentul care a aparținut tatălui său.

– Ce amintire pregnantă despre Ernest Bernea vă vine acum în minte?

– Mi-l amintesc privindu-mă calm, parcă dus cu gîndul altundeva. Nu-mi vine în memorie nimic ieșit din comun în legătură cu el, pentru că era constant discret, sobru, delicat. Se cenzura aspru și era foarte atent să nu greșească față de cineva. Nu ridica tonul niciodată. Spre exemplu, eu sînt un om care în toată copilăria sa a primit o singură palmă de la tată. Stăteam la Poiana Mărului, aveam șapte ani și mi-a zis să nu mă duc la moară, unde vroiam să mă joc. I-am răspuns că nu, dar am plecat spre moară. M-a prins din urmă și mi-a dat o palmă ușoară, ca să nu-l mai mint. I-a părut rău o săptămînă: îi spunea mamei că e odios să lovești pe cineva fără apărare. De altfel, am fost singurul copil din familie pedepsit astfel.

– Vă amintiți cînd l-au arestat?

- Ultima dată, da, că aveam 11 ani. Ne aflam la Poiana Mărului, era cinci dimineața. Horia plecase să întîlnească niște geologi, să caute nu știu ce pietre, pentru era pasionat de geologie. Pe drum s-a întîlnit cu un ARO al Securității, dar n-a știut cine se afla în el. Șoferul l-a întrebat dacă știe unde locuiește Ernest Bernea. Fratele meu a zis imediat: „Cum să nu. Vă îndrum eu“ și i-a adus pe securiști acasă. L-au arestat pe tata. Horia era tare supărat și îi înjura. Avea 13 ani.

– În familie, Ernest Bernea s-a dezis vreodată de orientarea lui politică din tinerețe?

– Nu. Dar ăsta a fost un subiect închis. Nici nu a spus că a făcut bine că a intrat în mișcarea legionară, dar nici nu a regretat.

– După ce s-a eliberat din închisoare, s-a plîns de ceva?

– Nu. Cum n-a vorbit despre mișcarea legionară și despre ce a făcut în vremea aceea, așa a tăcut și cu privire la perioada de pușcărie.

- De ce ?

- Probabil că se temea, fiindcă prigoana a fost îngrozitoare pînă la sfîrșitul regimului comunist. Nu avea voie să spună prin ce trecuse. Apoi, legionarul era văzut ca un monstru în timpul comunismului; ca să ne dumirească ar fi trebuit să ne spună mult prea multe. Eu îl mai întrebam unele lucruri, dar mereu ocolea un răspuns. „N-ai cum să înțelegi“ – îmi spunea.

– Ce știați despre el cînd se afla în temniță?

– Mama a avut un merit extraordinar, pentru că ni l-a ținut prezent în cei 11 ani în care a fost închis a doua oară. Deși o duceam foarte greu, iar mama abia se descurca să ne țină la școală, era necăjită pe ea însăși că nu se putea abține să nu-i scrie despre dificultățile noastre. Considera că el nu merită să fie împovărat și cu necazurile de acasă. Totuși, îi scria pentru că el vroia întotdeauna adevărul și apoi pentru că trebuia și ea să spună cuiva ce i se întîmplă. Mama nu-și îngăduia nici măcar un gînd mai puțin bun despre tata, darămite vreo vorbă. L-a zugrăvit astfel în fața noastră încît, cînd s-a întors din pușcărie, aproape că nu s-a putut ridica la înălțimea imaginii pe care o aveam despre el. Era pînă la urmă un om, dar noi îl vedeam ca pe un zeu.

– Cum adică?

– De pildă, eram studentă și îmi era rușine numai la gîndul că tata m-ar putea vedea copiind și de aceea n-am copiat niciodată; eram invitată la reuniuni studențești și îmi era jenă să mă duc, pentru că mă gîndeam ce-ar zice tata dacă m-ar vedea la dans. Cînd s-a întors nu-l lăsam să facă nici un efort, ca să-l protejăm. Dacă am fi avut o altfel de mamă, în fond puteam să-l privim ca pe un străin, că a plecat cînd eram mici de cîțiva ani și a venit cînd eram cu facultățile terminate și la serviciu.

– Ce-și dorea să realizeze cel mai mult după ce a ieșit?

– Să fie publicat. Lucra 8-10 ore pe zi; citea și scria. Dar editurile nu-l publicau pentru că era pus la index. El știa și totuși încerca mereu să spargă această blocadă.

– Din ce trăia atunci?

– A fost consultant la Institutul de Etnografie și Folclor pînă cînd a ieșit la pensie. Avea o pensie mizeră, de 1.400 de lei. Cu 700 de lei plătea rata la acest apartament, iar cu restul se întreținea. Nu accepta să-l ajutăm cu bani. Și se descurca așa. Mama murise deja, imediat după ce s-a întors el din închisoare. La 56 de ani s-a prăpădit din cauza unui cancer. A fost o mare lovitură pentru el. O iubea mult.

– Care dintre copii l-a moștenit cel mai mult din punct de vedere spiritual?

– Pe plan moral ne-a marcat pe toți trei, dar spiritual, ca preocupări și cele mai multe trăsături de caracter, clar l-a moștenit Horia. De pe cînd avea cinci ani desena tot felul de case, lucruri țărănești și țărani ; a căutat mult pe partea asta de etnografie. Așa că atunci cînd a făcut Muzeul Țăranului nu s-a mirat nimeni din cei care îl cunoșteau. Aici se aseamănă cel mai mult cu tata, care a contribuit la facerea de către Dimitrie Gusti a Muzeului Satului. Cînd pășea în secția de patrimoniu a muzeului, colegii săi spuneau că parcă intra în transă.

– La anul se împlinesc o sută de ani de la nașterea lui Ernest Bernea, cum îi este posteritatea: recunoscătoarea sau indiferentă?

– Am avut discuții cu direcția Muzeului Satului, voi cere sprijinul și altor oameni de cultură pentru a marca acest moment. Mijloacele mele sînt foarte reduse și nu m-aș descurca singură. Ar trebui măcar să tipărim unul, două manuscrise din cele 20 de cărți ale tatei rămase inedite. Pînă acum i-au fost publicate puține volume și din cauza izolării pe care a suferit-o înainte de ’89 nu este prea cunoscut.

Interviu realizat de Nicolae TESCANU

Un proiect al lui Ernest Bernea:
Rezistența prin credință și cultură

George ENACHE

Mărturisesc de la început marea mea bucurie pentru că **rost**-ul a ales ca în acest număr să evoce personalitatea lui Ernest Bernea, pe care părintele Bartolomeu Anania îl caracteriza în felul următor: „Om de mare subțirime intelectuală, caracter impecabil, cu o ținută delicată și sensibilă, cum rar se poate întâlni: un prinț al bunei-cuviințe". Iar toate aceste calități le putem regăsi în opera sa, devenită efigie a savantului. Cine citește lucrarea sa fundamentală *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român* ori eseurile sale cuprinse în *Îndemn la simplitate* sau *Cel ce urcă muntele* surprinde tocmai rafinamentul și profunzimea gândirii, echilibrul judecăților, sensibilitatea cu care „simte" fiecare tremur a problemei pe care o abordează, buna-cuviință care răzbate din orice rând scris.

Printre cărțile mele de suflet rămâne *Cel ce urcă muntele*. Am trăit intens alături de călătorul din eseu arcanele urcușului, i-am simțit deznădejdea și m-am bucurat de privirea limpede de la sfârșit. Mi-l închipuiam ca un titan, care strânge din dinți la fiecare pas. Cu atât mai ciudată mi s-a părut poza autorului de pe copertă, surprins într-o stare de liniște sufletească, la masa de scris. Un asemenea om, greu părea să fi putut descrie asemenea zbateri. Privind mai atent, am zărit o urmă de suferință atent controlată, o trăire spirituală adâncă și învăluitoare și o privire „ca în ziua cea dintâi". Acolo, la birou, acel om urca muntele, mereu și mereu. Mi-am dat seama că sunt și altfel de căi de a ajunge în vârf. Nu trebuie să strigi, să-ți clamezi durerea și deznădejdea. Trăind intens în interior, dar liniștit, având încredere că pasul următor te va duce mai aproape de liman, asimilând durerea într-o formă superioară de spiritualitate, delicat dar în același timp plin de putere, discret dar ferm, se poate urca orice Golgotă, oricât ar fi de grea, bucuria zorilor topind în suflet toate durerile adunate sub pecetea tainei.

Tudor Teodorescu – Braniște, într-o broșură intitulată *Doctrina bâtei*, din 1935, considera legionarismul drept o mișcare de brute și asasini, lipsiți de orice orizont intelectual. Prezența unui om ca Ernest Bernea alături de aceste „brute cu ciomege" ar fi fost un motiv suficient pentru ca scriitorul de stânga să fie puțin mai ponderat. Bernea, alături de alți mari intelectuali români, a avut un ideal, pentru care a avut de suferit ani grei de închisoare. Iarăși, mărturia părintelui Anania este prețioasă. Referindu-se la ultima încarcerare a lui Bernea, el spune: „Aștepta în liniște să se împlinească, în curând, cei zece ani de pușcărie la care fusese condamnat, la capătul cărora urma să plece în libertate".

M-am întrebat ce spera Ernest Bernea să facă atunci când va reveni în libertate, dat fiind că închisoarea e doar un moment din „urcarea muntelui"? Un posibil răspuns l-am aflat întâmplător, într-un proces verbal de interogatoriu din 12 aprilie 1955, inclus în dosarul unei alte mari suferințe: mănăstirea Vladimirești. Din el aflăm că Ernest Bernea, deținut în 1952 la colonia de muncă Peninsula,

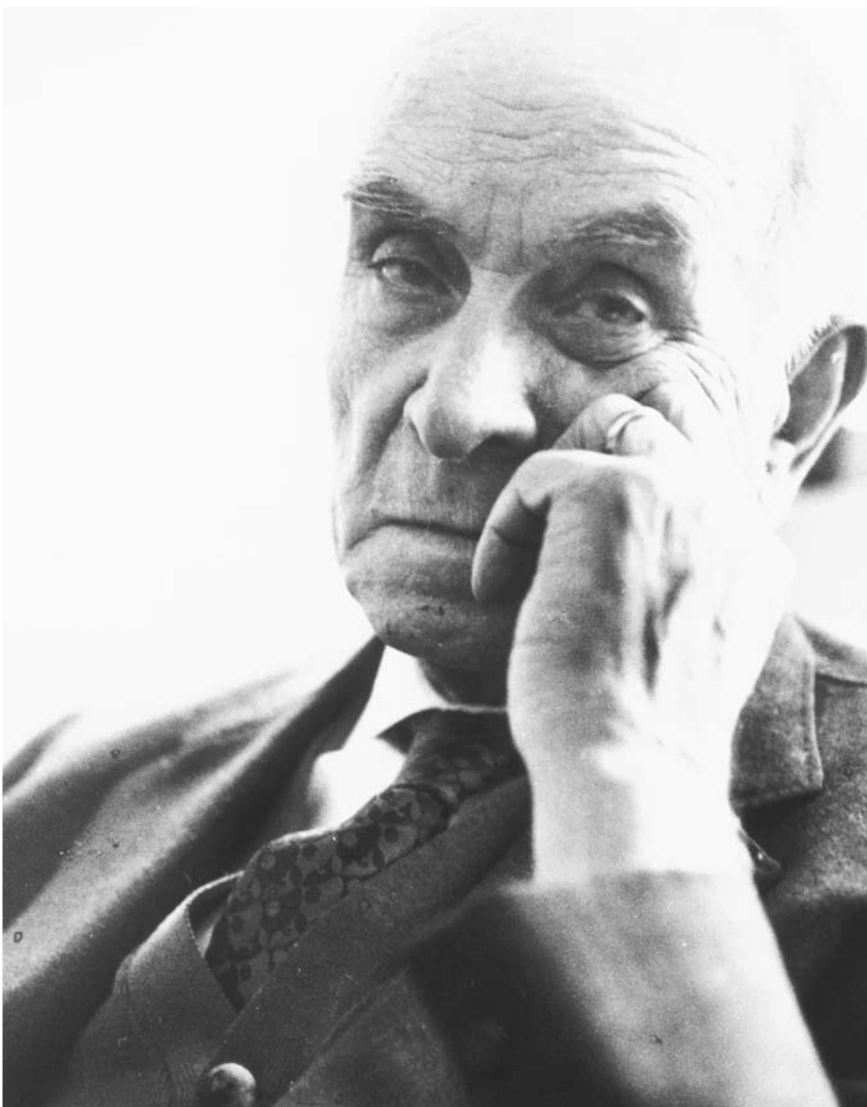

proiecta camarazilor un posibil model de rezistență la adresa ravagiilor făcute de puterea comunistă. El urma să fie cuprins într-un „Abecedar spiritual", din care oamenii să devină conștienți de pericolele la care sunt expuși și modalitatea de a se salva. Punctul cel mai sensibil era cultura românească. Aceasta era distrusă de un regim diabolic. Mai mult, spiritul diabolic lua locul adevăratului spirit al culturii românești, falsificând-o. Faptul se întâmpla sistematic din august 1944, iar Bernea era hotărât să lupte pentru a face pe oameni conștienți de acest lucru.

Cei care își asumau promovarea adevăratului spirit național și a adevăratei culturi românești, urmau să se formeze într-o „mănăstire culturală", splendidă imagine a utopismului românesc, „mănăstirea de tămâie, cu pereții de alămâie". De aici, aflați dincolo de frământările politicului, dar în slujba societății, ostenitorii urmau să răspândească luminile credinței creștine și cele ale culturii, care să înlăture tenebrele diavolului. Această luptă, în numele spiritului, este singura posibilă în opinia lui Bernea, care afirmă, pe de altă parte, lipsa unei potriviri între politică și creștinism, ceea ce înseamnă implicit respingerea violenței, căile adevărate fiind ale apostolatului și martiriului.

Faptul a fost primit cu mare interes de anchetatorii Securității, care monitorizau atent mănăstirile, datorită pericolului pe care îl prezentau acestea pentru stabilitatea „democrației populare". Din mai multe surse ei au auzit de acest proiect, la care nu numai Bernea s-a gândit, de a face din mănăstiri un centru de rezistență spirituală. Dar, pentru că unii din cei care au gândit asemenea lucruri fuseseră legionari, securiștii au reinterpretat lucrurile în felul următor: sub masca religiei, legionarii se retrag în mănăstiri, unde se antrenează intens pentru a porni o nouă rebeliune. A fost de ajuns un punct de pornire, pentru ca, respectând principiul dominoului, să se dezvolte o amplă campanie de represiune. De la mănăstirea Vladimirești, care a fost închisă în 1955, printre altele și pe motivul că acolo măicuțele s-ar fi pregătit ca într-o tabără legionară, trăgând cu arma, până la momentul culminat al decretului 410 din 1959, când mii de monahi au fost expulzați din mănăstiri, această acuzație s-a multiplicat în zeci de dosare. Era de ajuns să se amintească de către un arestat o persoană, pentru ca ea să fie inclusă în lotul de suspecți. De exemplu, Securitatea a afirmat că legionarii de la Canal au făcut un jurământ să se sprijine reciproc și să determine renașterea mișcării, contactându-i pe vechii camarazi rămași în libertate. Când valul represiunii a izbucnit mai puternic în 1958, vechii deținuți s-au întors în închisori „îmbogățiți" cu mulți alții noi, care, într-un fel sau altul, avuseseră de-a face cu ei. Cazuri precum Vladimirești sau „Rugul Aprins" sunt legate între ele prin această ipoteză a conspirației legionare din spatele vieții de mănăstire, iar proiectul lui Bernea, relatat anchetatorilor, a constituit un „argument" într-o amplă campanie de represiune. Nimic din toate astea în spusele sociologului sau în acțiunile unui alt mare adept al acestor idei, Daniil Sandu Tudor. Era o formă de rezistență anticomunistă, dar nonviolentă, pe cale spirituală, respectând comandamentele creștine. Poate odată cineva va scrie despre această formă de rezistență prin cultură la români, idee care a avut de-a lungul epocii comuniste un destin aparte.

Citind despre proiectul lui Ernest Bernea, l-am recunoscut pe deplin pe savant în el, iar fotografia amintită la început mi-l reprezintă acum drept un monah al mănăstirii culturale, gândind la o carte care să alunge spiritul malefic intrat în cultura română. O asemenea carte există, este *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*. Pentru vindecare, este recomandabil ca toți intelectualii români să o citească.■

Vrăjitoarea lui Vladimir Putin a trecut prin Bucureşti

Cu oarece bani de buzunar din surse „necunoscute“, Stanislav Belkovski, devenit directorul Institutului de Strategii Naţionale de la Moscova, a venit la Bucureşti cu o propunere care a pus pe jar opinia publică din tot spaţiul românesc. Basarabia şi România să se unească, iar Transnistria să aleagă fie trecerea la Federaţia Rusă, fie unirea cu Ucraina, fie constituirea unui nou stat independent. Belkovski şi-a gândit demersul sub toate aspectele. Nu lasă nici o întrebare fără un răspuns rezonabil. Cu o singură excepţie: când pleacă Rusia de pe Nistru?

Viorel PATRICHI

Belkovski a pornit de la premisa că aşa-numitul „memorandum“ al lui Dmitri Kozak a devenit caduc. Belkovski nu mai aprobă federalizarea Republicii Moldova, fiindcă populaţia de dincolo de Prut nu acceptă ideea. Demonstraţiile organizate de Iurie Roşca reprezintă o dovadă. Apoi, impunerea unui referendum în Republica Molotov contravine normelor de drept internaţional, pentru că acolo există trupe de ocupaţie. Prin urmare, orice plebiscit dorit de Rusia ar fi lovit de nulitate *ab initio*.

Să vedem însă ce-l mână pe Belkovski în luptă. Rusia se află sub presiune internaţională: Statele Unite, Uniunea Europeană, Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa – pe ansamblu – au solicitat Moscovei, prin acordul de la Istanbul, din 1999, să-şi retragă trupele din Georgia şi din Republica Moldova. Rusia a scos câteva garnituri de armament din arsenalul de la Kolbasnoe, după care a început să tergiverseze în maniera sa caracteristică: nu are suficiente vagoane sau - mai bizar - nu-i dă voie Igor Smirnov. Stanislav Belkovski, un apropiat al oligarhilor din Rusia, aflat în dizgraţie după arestarea lui Mihail Hodorkovski, stăpânul companiei IUKOS, încearcă să-l convingă pe Vladimir Putin că proiectul său este mai viabil decât al lui Dimitri Kozak. (Însăşi arestarea lui Hodorkovski a fost precedată de o furibundă campanie de presă contra „oligarhilor“, susţinută de acelaşi Belkovski). Stanislav Belkovski mi-a făcut impresia unui om foarte inteligent. El este evreu originar din Letonia şi a fost un apropiat de-al lui Boris Berezovski. Acesta, căzând în dizgraţia ţarului Vladimir Vladimirovici, trebuia să ofere dovada loialităţii. şi aşa a început campania de presă contra „oligarhilor“. Că Boris Abramovici şi confraţii lui au cumpărat o treime din patrimoniul Londrei în mai puţin de zece ani nu-l ajută prea mult pe Belkovski, care vrea să-şi croiască o carieră strălucită pe lângă Kremlin. Acum trebuie să-l convingă pe acelaşi Putin că este mai bun decât Kozak în elaborarea planurilor „din cuţite şi pahară“.

Conflictul dintre Tiraspol şi Chişinău se poate rezolva numai prin cooptarea României la acest proces - crede strategul Belkovski. Reamintim că România a fost exclusă din formatul cvadripartit de negocieri pentru Transnistria încă din 1993, pe când Adrian Năstase era şeful diplomaţiei de la Bucureşti. La cererea Rusiei şi cu acordul lui Mircea Snegur, caimacamul de la Chişinău.

Argumentele bunului simţ

„Putem rezolva situaţia numai dacă renunţăm la logica stalinistă asupra frontierelor, a spus expertul rus. Detaşamente întregi de birocraţi ne cer să ne conformăm unor graniţe care nu mai sunt valabile.

Pentru România, unirea cu Basarabia ar însemna un stimul colosal în dezvoltarea naţională. Pentru populaţia Moldovei, întoarcerea la România ar fi o şansă extraordinară pentru integrarea în UE, pentru dezvoltare economică şi culturală. Eu sunt absolut convins că Republica Moldova nu poate intra în Uniunea Europeană aşa cum arată azi, datorită problemelor de nerezolvat din interiorul său. Uniunea Europeană este obiectiv interesată în rezolvarea conflictului, iar fără ea nu se poate realiza acest proces.“

Cred că expozeul este fără cusur. Desigur, dacă am fi români mai mult sau mai puţin oneşti...

Belkovski a precizat că nu reprezintă punctul de vedere oficial al Kremlinului, dar a menţionat că liderii de la Moscova cunosc proiectul. „Vladimir Putin ştie de acest plan, însă el este un politician prudent. şi-a însuşit acest proiect în proporţie de 97 %, a declarat Belkovski. Mai rămân trei procente pentru convenirea cărora am venit la Bucureşti. Dacă vom lăsa deoparte convingeri convenţionale şi birocratice, putem conchide că popoarele României, Republicii Moldova şi Rusiei pot discuta această problemă“.

Ai noştri - ca brazii !

Mesagerii lui Igor Smirnov au susţinut la Bucureşti că Transnistria este deja stat independent de 14 ani, spre iritarea celorlalţi invitaţi. „Cum puteţi fi un stat, câtă vreme nu vă recunoaşte

nimeni?“, a întrebat Teodor Meleșcanu, fost ministru de externe al României.

Adrian Severin, un alt fost șef al diplomației noastre, s-a arătat la fel de sceptic: „Nimeni nu dispune de Transnistria pentru a o oferi la schimb. Este o criză care nu e numai a Republicii Moldova, este o criză europeană. Soluția mea este integrarea europeană, unde ne putem întâlni cu toții. A discuta despre unificare în afara Uniunii Europene mi se pare nefondat“, a spus Adrian Severin.

Are dreptate Severin. Pentru oameni ca el, unirea a fost și va fi mereu inoportună, pentru că ne ia prin surprindere. Mai bine să ne regăsim acolo, în UE, ne întâlnim și cu Cipru, și cu Malta... Ce ne mai trebuie unire? Ce mai contează dacă Spania nu renunță la Gibraltar - o stâncă sterilă, stăpânită de Marea Britanie? și ambele țări fac parte din NATO și din UE.

În general, proiectul lui Belkovski a provocat nedumerire și chiar suspiciune la București. Un fel de frustrări cu scrâșnete. Mulți „analiști“ și ziariști au început să bâiguie versurile lui Virgiliu, atribuite marelui preot Laocoon, cel bântuit de spaime când auzea de greci: „*Timeo danaos et dona ferentes*“ („Mă tem de ahei și atunci când oferă daruri“).

Rusul cel „generos“ a provocat chiar și iritare stupidă. Valentin Stan, conferențiar doctor la Facultatea de Istorie, a cerut organizarea unui referendum în Republica Moldova, deși un referendum acolo ar fi ilegal și imoral fiindcă armata rusă este menținută pe Nistru, contrar voinței Chișinăului. Precizăm că nici un regim de-acolo, oricât de ticălos ar fi fost, nu a declarat oficial că dorește menținerea armatei rusești în țară. Conform Constituției actuale, Republica Moldova este un stat neutru. Valentin Stan, această genială mufă de *laptop*, l-a calificat pe Iurie Roșca drept „extremist“ pentru că dorește unificarea cu România. Cu ani în urmă, același Valentin Stan, care formează tineri istorici la București, a semnat cu Gabriel Andreescu și cu Renate Weber „un tratat“ prin care se obligă să se opună oricărui proces de unificare a celor două state românești. Nu poți decât să rămâi mut...

Pro și contra

Chiar dacă Belkovski a explicat că acest plan ar urma să se pună în practică peste zece ani, după integrarea României în Uniunea Europeană, Stelian Tănase a avertizat că unirea cu Basarabia ar bloca intrarea țării noastre în UE, iar sărăcia de dincolo de Prut ar afecta grav economia din România. „Rusia vrea să facă în Transnistria o enclavă de tipul Kronstadt“, a spus Tănase, probabil cu gândul la Konigsberg (Kaliningrad) și ne-a avertizat că UE nu vrea sărăntoci de Bălți.

Emil Hurezeanu l-a contrazis: „Argumentele privind sărăcia din Basarabia sunt absurde“.

Mircea Druc a subliniat că, din punct de vedere statistic, județul Chișinău are o economie mai puternică decât a județelor Cluj sau Iași. Primul șef de guvern ales democratic la Chișinău, i-a replicat lui Belkovski într-o rusă impecabilă că Rusia „trebuie să se conformeze planului propus de către Statele Unite ale Americii cu privire la Transnistria. Știți bine la ce mă refer...“. El a cerut retragerea trupelor rusești de pe Nistru, premisă esențială pentru democratizarea Republicii Moldova.

„Este pentru prima dată când se discută problema în această cheie la București. Trebuie să luăm în calcul și această posibilitate. Să ne gândim însă la viitoarea mutare a Rusiei, după eventuala noastră unire. Imediat după acest eveniment, comunitatea găgăuzilor din sudul Basarabiei ar decreta unirea cu Transnistria și, astfel, Rusia ar ajunge până la Giurgiulești-Galați. Domnule Belkovski, de ce Rusia nu recunoaște independența Ceceniei, a Iakuției sau a Tatarstanului? Din toate teritoriile fostei Uniuni Sovietice, Transnistria este cel mai puțin îndreptățită să pretindă suveranitatea.“

O poziție similară a avut și Oazu Nantoi de la Chișinău. El a reproșat Rusiei că a provocat războiul de agresiune din 1992, cu urmări grave pentru populație. Nantoi susține că Belkovski a primit bani de la Igor Smirnov pentru această diversiune.

Generalul (r) Mircea Chelaru, fost șef al Marelui Stat Major, a amintit că Rusia ne-a mai promis o dată Basarabia, în schimbul renunțării la integrarea în NATO.

„Ideea domnului Belkovski eu o primesc cu toată circumspecția“, a spus istoricul Ion Bulei. „Politica externă a României din secolele XIX, XX și iată, chiar și acum, s-a desfășurat sub imperiul fricii de Rusia, cum spune Tache Ionescu. O Transnistrie independentă servește în primul rând Rusiei. Așa se poate controla foarte bine Ucraina, factor de importanță majoră“, a declarat Chelaru.

Mărul otrăvit

Vrăjitoarea lui Putin a venit cu mărul otrăvit la București, dar Albă-ca-Bufnița refuză să muște. De altfel, Mircea Geoană a ținut să precizeze că planul lui Belkovski „este o diversiune strategică“. Zbigniew Brzezinski, fost consilier pe probleme de securitate al președintelui american Jimmy Carter, spunea în memoriile sale că frontiera României trebuie să fie pe Nistru. Margaret Thatcher îi spunea lui Mihail Gorbaciov în 1990 același lucru. Există și ruși care gândesc la fel. Încă din 1991, Soljenițin recomanda Rusiei să abandoneze Basarabia care, spunea el, „este pământ românesc“. De-atunci, nici un alt intelectual rus nu a mai recunoscut public apartenența Basarabiei la România.

Din propria experiență, pot să confirm că, ori de câte ori am avut discuții cu diverși intelectuali ruși sau ucraineni pe tema reîntregirii noastre naționale, reacția a fost extrem de violentă, brutală, chiar dacă ofeream toate argumentele.

La reuniunile OSCE de la Porto și Bruxelles, Statele Unite ale Americii au insistat din nou pe lângă Rusia pentru finalizarea retragerii armamentului. Primul plan rusesc de federalizare a Republicii Moldova datează din 2000 și a fost convenit cu Ucraina. Acest document prevedea realizarea unei federații asimetrice cu trei subiecți: Transnistria, Găgăuzia și ceea ce ar mai rămâne din Basarabia, după recunoașterea autonomiei găgăuze. Ținutul găgăuz se află în partea de sud a Republicii Moldova și e format din 18 sate și târgul Comrat. Conform acestui plan, Chișinăul ar deține portofoliile apărării și politicii externe. La sfârșitul anului 2003, Dmitri Kozak, șeful administrației prezidențiale de la Kremlin, a elaborat alt „plan“ de federalizare, l-a supus spre aprobare lui Igor Smirnov și lui Vladimir Voronin, fără să mai consulte Ucraina. Documentul urma să fie semnat la Chișinău de cei doi, sub privirile lui Vladimir Putin, chiar cu o zi înainte de reuniunea OSCE de la Bruxelles. Astfel, comunitatea internațională avea să fie pusă în fața faptului împlinit fiindcă părțile acceptau planul Kozak. Un uriaș val de proteste s-a declanșat atunci la Chișinău, unde au fost arse portretele țarului: ofensat, Putin a refuzat să mai vină în vizită și planul Kozak a căzut. Zeci de basarabeni sunt judecați acum pentru ofensă! După ce Belkovski a lansat această nouă ofertă de dia-

log la București, Rusia pare că renunță practic la planul elaborat de Dmitri Kozak. Mircea Druc apreciază că proiectul lui Belkovski este mai subtil decât al lui Kozak, dar urmărește același lucru: menținerea Rusiei pe Nistru.

O poziție similară împărtășește și Iurie Roșca, președintele Partidului Popular Creștin Democrat. El a cerut liderilor Alianței Nord-Atlantice să insiste până la retragerea totală a Rusiei din Transnistria.

Probabil că Ion Iliescu așteaptă ca însuși Putin să iasă la interval. El nici nu poate face altfel, decât să aștepte aprobări. Cum a făcut în decembrie 1989. Belkovski are însă un mare merit pentru noi: a venit la București și ne-a arătat că românii au dreptul natural și istoric la reîntregire națională și ne-a luat prin surprindere urât de tot. De parcă ar fi spus o noutate cosmică. Știam acest adevăr și totuși mulți reprezentanți ai societății civile s-au comportat lamentabil. Da, dar ce va spune Grivei? Trebuie s-o întrebăm și pe Marșica. Acum este evident pentru oricine că, dacă Helmut Kohl ar fi făcut referendum, Germania rămânea divizată și astăzi. Mimarea democrației în probleme naționale grave este o practică bolșevică. Marile decizii politice ale istoriei nu s-au luat prin referendum. Românii și-au construit complexe grele în tot spațiul lor ancestral, iar comunismul i-a derutat complet. Oltenii rămân mai deștepți ca teleormănenii, basarabenii - mai tari ca vrâncenii sau bucovinenii și tot așa. Imaginăm incompatibilități pe criterii regionale pentru a ne justifica dezbinările penibile. Dacă Belkovski a vrut să verifice care ar fi starea de spirit în România când reîntregirea ar fi iminentă, a reușit cu siguranță. Kremlinul a văzut din nou câte parale facem. „Noi vă oferim Basarabia și voi nu vreți!...“

Complexul Mitică

- românii *e* mai d*ă*ștepți ca moldovenii (sic!);
- moldovenii e săraci;
- dacă ne unim cu Basarabia, ne invadează toți KGB-iștii deacolo; avem noi dăstui;
- noi vrem bunăstare numai pentru cetățenii României (apud Stelian Tănase);
- noi vrem în UE, nu în Rusia.

Complexul celui care nu-i fudul destul

- noi suntem moldoveni, dar nu români;
- vom construi o nouă Elveție între Prut și Nistru sau, de ce nu, o Austrie;
- noi nu ni unim cu țâganii din Ferentari (sic!);
- noi vrem UE, dar nu cu România.

La acestea, se poate adăuga și complexul caimacamului Vogoride, un personaj aproape uitat, dar care s-a opus ridicol la unirea Principatelor Române de la 1859. Până când l-au izolat intelectualii unioniști. Având aceleași reflexe ca Vogoride, Voronin pricepe că, dacă Basarabia s-ar uni cu România, ar primi cel mult un post de portar la APACA. „Perfect, acceptăm să ne unim, spunea un mesager de-al lui Igor Smirnov la întâlnirea cu Belkovski la Hotelul Mariott din București. Cum ar reacționa față de unire domnul Voronin sau chiar domnul Iurie Roșca, dacă ar împărtăși soarta lui Mircea Druc la București?“ (De peste 12 ani, Mircea Druc a fost marginalizat în capitala tuturor românilor, fiind pensionat forțat, după ce a primit o scurtă misiune în diplomația lui Mircea Geoană. A fost înlocuit de un cetățean care are 65 de ani...).

„Acești oameni nu cunosc drumul“

Uniunea Europeană își va deschide curând un birou de relații la Chișinău. Postul de radio „Deutsche Welle“ apreciază că se încearcă astfel integrarea europeană a R. Moldova, după cum afirmă unii politicieni germani.

Acest lucru se va produce fiindcă este și în interesul Uniunii Europene. Claudia Nolte, raportorul Bundestagului pentru R. Moldova, ministru în guvernul pe care-l conducea Kohl, apreciază că această provincie românească, hăcuită de Stalin, se confruntă cu probleme dramatice. „În plus, asistăm la îngrădirea treptată a libertății presei, a libertăților cetățenești, ceea ce încetinește, poate chiar stopează, procesul de formare a societății civile, iar guvernul comunist nu e străin de evoluția lucrurilor“.

Michael Zickerick, fost ambasador german la Chișinău, crede că drumul basarabenilor spre UE este lung și greu: „Responsabilii de la Chișinău trebuie să urmărească o direcție politică fermă, care a lipsit cu desăvârșire în trecut. Chiar și astăzi, ai încă sentimentul că acești oameni nu cunosc prea bine drumul pe care vor să apuce, ei nu se pot hotărî între aprofundarea integrării în Comunitatea Statelor Independente și aderarea la Uniunea Europeană, întrebându-se chiar dacă nu cumva ar fi posibilă integrarea simultană în ambele structuri.“ Sfinte Sisoe, nemții nu pricep complexul vițelului care suge de la două vaci. Dacă ar urmări „PlanetaMoldova.net“, ar înțelege mai bine cât de împiedicați au rămas românii în izolarea lor... Serghei Ilcenko de la Tiraspol publică în revista „Novii Dnestrovskii Kurier“ un articol prin care amenință Chișinăul și Kievul cu un nou război pe Nistru. Atrasă în acest nou conflict, Ucraina se va dezmembra. Singura cale de împiedicare a unui nou război este aplicarea planului Belkovski. Sfidând normele de drept internațional, Igor Smirnov a trimis luptători în Osetia de Sud pentru a se confrunta cu armata georgiană. Rusia se poate prevala astfel de evenimentele sângeroase din Osetia: au fost provocate de transnistreni! Care se află în Republica Moldova.

Smirnov se lamentează că americanii lansează frecvent drone (avioane fără pilot) pe deasupra Transnistriei. Ce va face când americanii vor instala rachete pe malul Prutului? Ilcenko afirmă că „NATO este o tumoră canceroasă“, iar „România e asemenea Germaniei naziste“. El e convins că războiul va fi declanșat de către Chișinău. Slabă nădejde! Chiar dacă ar fi îndreptățit și chiar susținut de americani să procedeze ca Mihail Saakașvili din Georgia, Voronin este captivul Kremlinului, la fel ca Albă-ca-Bufnița.

Opoziția este divizată din aceleași motive. Serafim Urechean, primarul Chișinăului, Dumitru Diacov, Braghiș, Sturza - la fel de captivi - nu-l agreează pe Iurie Roșca și nu vor merge împreună nici la alegeri. Nici să-i tai! Așa se explică de ce minoritatea rusoucraineană de la Tiraspol și de la Chișinău își face mendrele cum vrea acolo. Începând cu 1 iulie, Smirnov a închis toate școlile cu predare în limba română din Transnistria, deși românii („moldovanî“) formează majoritatea relativă chiar și acolo.

Primul român care a învins Rusia

Cu asemenea frustrări și obsesii, este de la sine înțeles de ce nu se poate aplica modelul georgian la Chișinău. După înlăturarea lui Eduard Șevardnadze, Mihail Saakașvili a dat un ultimatum Abhaziei secesioniste și a plecat cu tancurile spre Batumi. Igor Ivanov a fost nevoit să-l ia pe musulmanul Abașidze și să fugă cu

el la Moscova. Noi îl așteptăm pe Bush să ne spună ce trebuie să facem, să întindem „punți spre Rusia“, dar, dacă se poate, să semnăm un proces-verbal și cu Putin. Chiar dacă americanii au afirmat de mai multe ori fără echivoc: Rusia trebuie să plece din Republica Moldova. Pentru Statele Unite, învăluirea strategică a Rusiei se va face cu ajutorul celui mai incomod dintre vecini: Ucraina. Rusia nu are prea multe mutări de făcut în actualul context. Chișinăul, la fel ca Bucureștiul, ar trebui să adopte gândirea unui om tăcut și tenace, care s-a judecat patru ani și a învins Rusia la Strasbourg: Ilie Ilașcu. Primul român care a înfrânt Rusia! El a invocat permanent legislația europeană și a bătut la toate ușile pentru eliberarea confraților săi. Ministerul de Externe de la Moscova a protestat, Duma a votat în unanimitate un document prin care își arată dezacordul față de sentința Curții Europene pentru Drepturile Omului. După câteva zile, Rusia a anunțat că va respecta decizia finală de la Strasbourg. Așa trebuie procedat cu un partener atât de dificil, cum este Rusia. Altfel, aflată mereu în expectativă, România riscă să fie luată iar prin surprindere. Ce putem aștepta însă de la niște oameni care ne propun să sărbătorim din nou ziua de 23 august? Fatidică dată - și ei tot nu pricep. 23 August 1939 - semnarea pactului Molotov-Ribbentrop; 23 August 1944 - trădarea armatei, arestarea conducătorului statului, predarea Mareșalului Antonescu către ruși, începerea comunizării forțate, a execuțiilor sumare, a schingiuirilor, a violurilor, jafurilor și a deportărilor. Finlandezii l-au recunoscut ca erou național pe mareșalul Mannerheim, care i-a învins pe ruși, deși au pierdut Karelia. Noi l-am împușcat pe Antonescu și ni se interzice din nou să-i mai amintim numele. Două zile care au aruncat într-un haos fără de sfârșit tot spațiul ancestral românesc, nu numai nordul Bucovinei, Herța, Basarabia și Transnistria. Pe ei nu-i interesează aceste probleme fiindcă ar fi... pragmatici. După ce i-a afurisit părintele Pimen, să-i lăsăm să ardă în aceeași cățuie, la foc mocnit. Poate s-or lumina. ■

Fermitatea NATO și destabilizarea graniței de răsărit

Adrian MARCU

După cum era de anticipat, intrarea României în NATO nu putea să nu fie însoțită de proiecte perfide lansate de uniunea KGB moldo-rusă, cu rol destabilizator asupra graniței de pe Prut. Ofertele machiavelice ale epigonilor maeștrilor sovietici în ale diplomației nu au găsit, însă, la București, acel surplus de naivitate care să le permită aprofundarea catastrofică a unor tertipuri meschine de politică externă. Acum puțin timp a fost cosmetizată și relansată, la televiziunile ruse, teoria lui Stanislav Belkovski (Institutul de Strategie Națională a Rusiei) despre alipirea Basarabiei la România („la fel cum s-a întîmplat cu cele două Germanii“) și obținerea independenței Transnistriei.

Deși influentul strateg rus a vorbit „pe limba noastră“, apreciind că Republica Moldova nu poate supraviețui ca stat independent, euforia reîntregirii naționale nu s-a mai aprins necritic în mințile noastre. În loc să ne precipităm, pentru a nu pierde un așa-zis moment de oportunitate internațională, e bine să gîndim un răspuns precaut la ceea ce pare a fi doar o provocare în direcția echilibrului nostru la granița estică. Într-un moment în care România e slabă, chiar și o presupusă unire s-ar face în termenii fixați de rivali. Adevărata unire nu ar trebui să țină cont de vreo ofertă a Moscovei, ci de un stat român consolidat economic și o voință generală pozitivă a elitei și poporului din Basarabia.

În acest context putem afirma că, pentru prima dată, ne simțim protejați de NATO și percepem influența covîrșitoare a Americii în calitate de aliat. Dacă tot se întrebau scepticii ce avem de cîștigat prin intrarea în Alianța Nord-Atlantică, Bruce Jackson – președintele Comitetului SUA pentru NATO – a făcut o demonstrație clară în acest sens. Aflat în vizită la Chișinău, oficialul american a avut cea mai dură (și realistă) atitudine față de mizeriile politice cu care conducerea Basarabiei a obișnuit România în era post-sovietică. Fără a-și îmbrăca discursul în vreo retorică politicoasă, Bruce Jackson a spus deschis ceea ce toată lumea știa: politica promovată de actualul regim de la Chișinău, de a se certa cu vecinii – România și Ucraina – de dragul Rusiei, e una păgubitoare pentru Moldova.

Bruce Jackson a considerat că e necesară abandonarea fineții discursului diplomatic insistînd asupra dezastrului intern din Basarabia, asupra insistenței negative a Rusiei pe Nistru și a concluzionat ferm: „Moldova trebuie să recunoască faptul că o relație constructivă cu Bucureștiul e o precondiție pentru accesul în Europa“. Întrebat despre oferta rusă a unirii României cu R. Moldova, nici oficialul american nu a primit cu entuziasm provocarea, declarînd că Vestul a respins clar politica împărțirii teritoriale, promovată de marile puteri, în trecut, la congresele și conferințele de la Berlin, Versailles sau Trianon. O nouă entitate europeană la Dunăre nu e probabilă într-un viitor apropiat. Mai mult, în calitate de președinte al Proiectului privind Democrațiile în Tranziție el a contestat implicarea lui Voronin în susținerea valorilor europene, afirmînd degajat: „Moldova nu face parte din mișcarea generală a democrațiilor europene!“.

Eșuarea Moldovei ca stat

În sfîrșit, ceața propagandei oficiale pare să se fi ridicat, iar moldovenii, intoxicați prin emisiunile TV de „iminenta“ acceptare în UE și NATO, și derutați de unele declarații de bun-simț ale occiden-

talilor care se eschivau de la o critică fermă la adresa conducerii Moldovei, conștientizează acum și izolarea internațională în care se află țara lor. Dar nu-i nimic, Voronin știe să contraatace! În fața ambasadorilor SUA, Rusiei, României, Ucrainei și UE, președintele moldovean a lansat propunerea unui Pact de Stabilitate și Securitate pentru Republica Moldova. Dar noul proiect nu pare să fie mai mult de o lovitură de imagine într-un moment preelectoral. Abandonat de Putin (care merge în Basarabia pe mîna forțelor „democratice"), admonestat și disprețuit de Occident, presat de diferite grupuri de opoziție interne, Voronin face eforturi disperate pentru a-și menține poziția.

Ziarul basarabean *Flux* scria că, în aceste condiții, indirect, Voronin aproape recunoaște eșuarea Republicii Moldova ca stat. Și nu e de mirare să vedem lansarea unor astfel de oferte, exact în pragul colapsului. Probabil că Voronin caută, totuși, un fel de puteri garante, precum România la 1856, care să promită că acolo nu se va interveni niciodată. Întreaga arie să primească un certificat european de pietrificare. Mai ales că în acest moment occidentalii vorbesc de Transnistria ca de un „regim criminal, periculos pentru întreaga regiune", iar liderul separatist I. Smirnov, într-o demență politică perpetuă, comentează asaltul blindatelor georgiene asupra Osetiei de Sud: „Vom acorda fraților noștri din Osetia asistență multilaterală, inclusiv militară"!

Elucubrațiile Tiraspolului

Problema transnistreană a explodat brusc. Se pare că toate chestiunile delicate s-au concentrat și precipitat în ultimele evenimente. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a acuzat Rusia de implicare în treburile Moldovei, a impus despăgubiri de un milion de dolari pentru grupul Ilașcu și a cerut Transnistriei eliberarea celor care mai sînt încarcerați. Presiunea americană și europeană asupra Tiraspolului generează însă reacții aberante, oficialii din stînga Nistrului acuzînd UE de fascism și terorism. Contraatacul Transnistriei a fost la fel de primitiv și sinistru precum întreaga gîndire politică ce stă la baza „statului" lor. Doctrinarii Tiraspolului au atras atenția asupra izbucnirii iminente (!) a unui război în Estul Europei, război în care România ar ocupa Moldova și Transnistria, iar Turcia Crimeea. Indirect, NATO e transformată în organizație cuceritoare, care incită la conflicte și care e pe punctul de a profita de fostul imperiu sovietic.

Elucubrațiile Tiraspolului sînt însoțite de cele ale Chișinăului. Pentru a veni la Putna, președintele Voronin își dorea o declarație a Bucureștiului care să-i garanteze principiile aberante. Vocea sa a scăzut în intensitate, mai ales după *Summit*-ul NATO de la Istanbul, unde președintele Putin nu l-a mai apărat precum odinioară.

Indiferent de jocurile cinice ale politicii, febra discuției despre unire a prins în unele medii. Vitalie Ciobanu, cunoscut jurnalist basarabean, deși „citea" corect partea malefică a ispitei aruncate de Moscova, deplîngea fermitatea cu care intelectualii și ziariștii români au refuzat să discute în mod serios oferta Rusiei. Totuși, reacțiile sînt clare și două puncte au dovedit sensibilitatea situației. În primul rînd, basarabenii s-au simțit jigniți, deoarece soarta pământului lor era discutată la Moscova și la București, fără o consultare a celor cărora le era vizat, în mod direct, destinul. Prin „tăcerea" oficialităților române au fost, într-un fel, menajate aceste sensibilități, Palatul Victoria înțelegînd că unirea trebuie să fie, în primul rînd, o chestiune decisă și discutată public de cetățenii Republicii Moldova. O hotărîre luată peste capul lor, ar relansa discuțiile despre imaginea românului „imperialist", care ignoră populația „cucerită".

A doua problemă e una ce privește în mod decisiv viitorul României. Dacă Bucureștiul ar fi fost interesat de unire, ar fi fost puse în pericol șansele de aderare la UE. Noi am negociat cu Bruxelles-ul anumiți termeni ai integrării și atașarea la România a unui nou teritoriu – cu o populație egală cu a două state baltice – ar fi însemnat o amînare dezamăgitoare a cooptării în UE, pentru că s-ar fi schimbat mult datele problemei.

Pentru a aduce Basarabia la nivelul României, Bucureștiul ar fi trebuit să cheltuie sume valorînd cam de trei ori Produsul Intern Brut pe an, aventură pe care nu ne-o permitem acum. De fapt, pe aceasta poate că a mizat și Rusia: întîrzierea, amânarea și poate anularea integrării noastre în UE.

Deși. în urma acestei ispite magistrale, Rusia a reușit să lovească puțin în imaginea pe care România o are în rîndul basarabenilor (indicându-le ori continuitatea apetitului nostru pentru acapararea Basarabiei, ori disponibilitatea de a-i abandona la periferia Europei), pe termen lung, nu s-a schimbat mare lucru. Într-o ecuație politică mai largă: NATO – SUA – România – Rusia – Basarabia, timpul e de partea noastră. Nu ne folosește la nimic graba. Iar obiectivul imediat se ghidează după principiile exportului de democrație spre Est. După consolidarea economică, putem fixa și obiective mărețe. Dar în termenii stabiliți de noi! ■

Foto: Bogdan Onofrei

Preşedintele Europei

În plină eră a idealismelor europene, a obiectivelor nobile dar iluzorii, a construcțiilor teoretice referitoare la viitorul continentului, accelerarea adoptării unei soluții pragmatice, concrete ne-a luat puțin prin surprindere. Avem un președinte al Europei! Poate că ultimele evenimente marcante – războiul din Golf, extinderea europeană, contradicțiile cu SUA – au conturat necesitatea unei activități mai coerente a U.E. și au precipitat o asemenea modificare la vârf a structurii continentale.

Paul NISTOR

Noua funcție va pune capăt rotației „scaunelor muzicale“, unde fiecare stat membru UE primea dreptul la președinție, o dată la șase luni. Acea măsură, de un democratism frust, adoptată tocmai pentru a menaja sensibilitățile națiunilor față de un viitor comun, este înlocuită astăzi cu o instituție care va aduce eficiență și funcționabilitate sporită. Deși nouă pentru români, dezbaterea despre un Președinte al tuturor europenilor curge de mulți ani. În formă teoretică, ea există chiar din epoca confruntării rece Est- Vest. Mai nou, s-a trecut la propuneri concrete, în 2002 vehiculîndu-se numele lui Tony Blair drept prim ocupant al acestei funcții.

Noile realități internaționale au determinat accelerarea adoptării unei asemenea măsuri. La nivel popular, mai toți cetățenii doresc un președinte impozant, care să facă față președintelui SUA și să contrabalanseze puterea și influența acestuia în lume. În sens tehnic, președintele e important pentru a da coeziune acestui grup destul de eterogen de națiuni, construind politici care să se adreseze continentului ca întreg, fără a favoriza anumite țări. În plan extern, este imperios necesar ca Europa să vorbească cu o singură voce, fără a mai da impresia unei permanente nehotărîri și sciziuni, cu o diversitate de opinii despre același eveniment internațional.

Dacă ideea de președinte era unanim acceptată de membri, persoana ce urma a fi aleasă în funcție putea naște dezbateri intense. S-a vehiculat numele lui Tony Blair (Marea Britanie) sau Bertie Ahren (Irlanda), apoi Franța și Germania au sprijinit puternic candidatura lui Guy Verhofstaedt – premierul Belgiei. Marea Britanie s-a opus, considerîndu-l prea federalist și anti-american. Chris Patten, comisarul pentru relații externe al UE, a fost și el respins dar de puterile continentale. Alegerea lui Jose Manuel Durao Barroso (prim ministrul Portugaliei), la Summitul de la Bruxelles, în iunie 2004, apare, așadar, ca un compromis.

Personalitate politică aflată în pragul vîrstei de 48 de ani, Barroso a fost Ministru de Externe al țării sale chiar de la vîrsta de 29 ani și premier de la 46. El vorbește fluent engleza, franceza, spaniola și portugheza și este sprijinit atît în țara sa cît și în Parlamentul European, de partidele de dreapta. Avantajele unui președinte ales dintr-o țară mică sînt multiple. În primul rînd s-a considerat că el este controlabil, că nu va privilegia doar una din marile puteri ale Europei și că este suficient de familiarizat și cu problemele țărilor mai mici și sărace. Deși la început părea doar o marionetă, din primele conferințe de presă s-a văzut că stăpînește bine discursul despre problemele Europei, că are simțul umorului și al măsurii și că va urmări cu fermitate politicile UE.

Barroso va conduce Europa în ceea ce se anunță a fi cei mai agitați cinci ani din istoria UE, după prima perioadă, cea a constituirii. Chestiunile de maximă importanță care s-au configurat pentru viitor (extinderea spre Est, integrarea mai profundă, Constituția, relațiile cu SUA, dezvoltarea economică, implicarea pe scena mondială) reclamă prezența unui președinte capabil și eficient. Ex-premierul portughez a declarat de prima dată că dorește creșterea profilului UE în lume fără să se ajungă la o poziție de rivalitate cu SUA. Deși este un europenist convins, mizează la fel de mult pe menținerea unei relații transatlantice armonioase. În plan intern, el s-a pronunțat pentru o Comisie Europeană puternică, care să intervină decisiv în chestiunile europene. Preferă austeritatea bugetară, disciplina economică și este mereu sensibil la situația țărilor mai sărace.

Pe de altă parte, analiștii sînt temători ca acest nou președinte să nu dețină în mîna sa prea multă putere. Statele-națiuni, cetățenii lor, țin încă foarte mult la iluzia suveranității și refuză să vadă că această măsură este, de fapt, un pas decisiv spre federalizarea continentului. Noua funcție va fi îmbrăcată în explicații decorative complexe dar, în mod realist, ne lasă să vedem că eficiența și funcționalitatea UE nu pot însemna decît construirea unui stat federal. Alternativa ar echivala doar cu o birocrație inutilă și cu inventarea de instituții golite de puteri și de sens.

Din obișnuință, se va face o comparație cu situația fostului președinte al Comisiei Europene (Romano Prodi). Acesta, deși era un bun comunicator, era un politician fără putere, care în anii mandatului său a intrat de numeroase ori în coliziune cu diverși șefi de guvern. Adeseori Romano Prodi se plîngea că premierul Belgiei îl ignoră la conferințele de presă sau că Tony Blair îi aplică măsuri de izolare după ce el i-a cerut să renunțe la relația specială pe care Anglia o are cu SUA. Oricum, Barroso va învăța ceva din aceste experiențe anterioare ale președinților Comisiei. Puterile sale vor fi totuși lărgite și reconfigurate în lunile următoare tocmai pentru a i se da posibilitatea intervenției eficiente în problemele continentale.

Avem un președinte al Europei. Anti-federaliștii nu-l vor agrea și vor vedea aici o accelerare a nivelării europene, peste capul națiunilor. Utopicii, idealiștii și cei care vor construirea UE ca o mare putere mondială vor aplauda această măsură. Indiferent de diversitatea pozițiilor, trebuie să ținem cont de realități. Pe continent s-a produs o schimbare. O mare schimbare. Doar viitorul ne va dezlega această necunoscută: e bună sau rea? ■

Europa şi ecourile ghilotinei

Cristi PANTELIMON

Ideologia este drumul cel mai scurt de la mediocritate la afirmarea zgomotoasă, infatuată. Cei care au crezut că ieșirea de sub tutela comunistă în 1989 va însemna și ieșirea definitivă de sub mrejele ideologiilor de tot felul s-au înșelat. De altfel, nu e nimic spectaculos în faptul ca o revoluție să fie însoțită de gardieni ideologici. Tocqueville știa deja cînd scria *Vechiul Regim și Revoluția* că umanitatea a inventat, odată cu procedeul „revoluționar" al ghilotinei, un nou tipar uman, ideologul, un fel de servant absolut al acestui aparat, fie în registru concret, fie simbolic. O vreme, am sperat totuși că umbrele umane ale trecutului se vor stinge fără să puiască, am nădăjduit că „generațiile irosite" (vorba profetului de televiziune Silviu Brucan) nu se vor consuma fără rost într-un gest final de „regenerare" în rândul tinerilor. Dar n-a fost să fie. Au apărut între timp urmașii celor care în anii '50 demascau gândirea liberă, care erau, la rândul lor, urmașii celor care au ratat cu puțin ghilotinarea lui Tocqueville două secole mai înainte. Generații peste generații de ideologi: ideologii vechi și noi, ca să-l parafrazăm pe Nicolae Filimon, a cărui viziune generaționist-demografică este mai mult decât evidentă. Ideologii sunt cei care folosesc valul impur al istoriei pentru a se impune în cetate, cu orice preț. Falși gânditori, ei confundă rețetele mentale, care le vin de cele mai multe ori din afară, cu angajarea în lupta de idei. Se bat pentru cauze străine, dar se bat cu înverșunare, căci oricum nu au, în ce-i privește, ce redută proprie să apere.

Unii fac ideologie sub masca unei deschideri culturale larg afișate. Este cazul lui Adrian Marino, protagonistul unui gest care a făcut mare vâlvă în agora noastră culturală și care, în felul acesta, ne-a prilejuit aceste rânduri. Unii vor spune că acordarea, în condițiile în care a fost acordat, a premiului ASPRO nici nu merită o atenție atât de mare, iar că justificarea acordării premiului, un gest de o stranie inelegantă, ar fi trebuit îngropată în tăcere, tocmai pentru că e atât de inelegantă. Poate că este adevărat și că n-ar trebuie să inflamăm o discuție care evident nu va duce nicăieri, dar e bine să știm măcar pe ce teren ne găsim și care ne sunt jucătorii. Încă din 1995, Adrian Marino publica un fel de „manifest al partidului european" (să mai adăugăm și „comunist"?), intitulat *Pentru Europa*. O carte în care se amestecau informația vădit insuficientă și toate locurile comune ale teoriilor românești ale modernității: mai întâi antițărănismul gratuit (și naiv) al lui Lovinescu, apoi credința cvasi-religioasă în Occident ca unic loc de adunare a apelor istoriei și, normal, atacul nemilos la adresa unor nume ale culturii noastre „reacționare", ca Nae Ionescu, Constantin Noica sau Nichifor Crainic. Marino arăta de-atunci reflexe maniheiste în gândire, căci vedea în cultura română două tabere dușmane: europeniștii (în opinia sa – adepții modernității, ai urbanizării, ai statului de drept, ai democrației și ai drepturilor omului, liberali etc.) și, de partea cealaltă, dreapta naționalistă, protocronistă, reacționară, filo-orientală, antidemocratică, creștină. Evident, etichetele ultime sunt cele negre.

Astăzi, criticul clujean repetă aceleași etichete și împarte aceleași bile negre, simțind, din nou, nevoia de a împărți România în două. Ne aducem aminte de Moromete, cel care, intrând în București pentru prima dată în viața lui, discută cu un birtaș despre feciorii săi și-i spune acestuia (interzis că omul nu-i cunoștea progeniturile) că unul dintre băieții săi a tăiat Bucureștiul în două, iar o jumătate e a lui! La fel, Marino taie România în două și pe una o ia dânsul la subsuoară, încercând, probabil, s-o aducă mai aproape de Europa… În vremea ideologiei totale și sincere a comunismului dejist, Mihai Ralea împărțise, la rândul lui, Franța în două: *Cele două Franțe* sunt, evident, antagonice. Una este progresistă, raționalistă, comunistă, atee, cealaltă este tradiționalistă, catolică, retrogradă. Citām cuvintele lui Ralea, pentru a ne da seama cât de mult seamănă spiritul cărții sale cu cel al europeniștilor noștri de azi: „Dialogul intern al celor două Franțe, cea reacționară și cea progresistă, trebuie cunoscut. Ne vom strădui să indicăm aspectele și condițiile în care se desfășoară acest duel, tocmai pentru ca prietenii adevăratei Franțe populare *să poată demasca și combate mai ușor forțele întunericului, dornice să compromită soarta acestei țări* (s. n., C.P.) (…) Forțele contradictorii care se ciocnesc indică pentru moment un anumit raport de forțe între clase." Ralea, salvatorul Franței, aruncă invective asupra lui De Bonald, asupra lui De Maistre („un cinic fantast, extravagant și paradoxal", capabil de „paroxism sangvinar care atinge delirul", de vreme ce e un „feroce visător" – această ultimă expresie e chiar interesantă, dacă n-am ști în ce context „feroce" e întrebuințată, – dar și un „dement"). De Bonald, la rândul lui, e executat exemplar („corifeu retrograd", „psihopat care ar crede că are un triunghi în cap", spune Ralea pe urmele unui compatriot al celui desființat, iar gândirea sa, „un fel de superstiție magico-cabalistică"). Putem continua la infinit! De partea cealaltă a baricadei, Rousseau e văzut, prin lentilele unui autor sovietic, ca un „adevărat plebeian", un „proletar" care simte ca un proletar, ne asigură Ralea, ca și Diderot, de altfel. Normal, unii „strămoși" comuniști mai au și contradicții interne (dar tocmai acestea sunt speranța că lumea va merge dialectic înainte, nu?), cum ar fi cazul lui Voltaire: „inamic nr.1 al religiei, *el nu se îndură* (s. n., C. P.) totuși să renunțe a crede că dumnezeu (sic! – n. n., C. P.) există. Aceste contradicții însă nu-s ale lui, ci ale vremii." Cartea continuă raidul ideologic prin cultura franceză în aceeași notă dezolantă.

La fel ca Ralea, Marino împarte cultura română în două tabere: progresiștii și retrograzii. Unui „retrograd" de frunte ca Andrei Pleșu, criticul a catadicsit să-i acorde premiul ASPRO, dar ceea ce i-a dat cu o mână, i-a luat cu alta, gest semnificativ: Pleșu ar trebui, poate, să se gândească serios să treacă în despărțământul progresist și luminat-europenist al culturii noastre. Adrian Marino este un caz teribil de cecitate ideologică. Botezat în religia europeană, criticul nostru speră să aducă în parohie din ce în ce mai mulți adepți ai ideologiei sale ieftine. Din fericire, aici, la porțile Orientului, ideologia n-a prins niciodată mai mult decât conjunctural: nu noi am inventat, slavă Domnului, ghilotina!

■

Puterea pesedistă a umbrit un mare moment de unitate al românilor

Umilința de la Putna

Puterea pesedistă și-a trădat încă o dată dispreţul faţă de români. A transformat prăznuirea a 500 de ani de la trecerea în veșnicie a Binecredinciosului Voievod Ștefan cel Mare și Sfînt într-un eveniment eminamente politic și într-un prilej de umilire a zecilor de mii de pelerini. Prin vocea ÎPS Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuţilor, Biserica a protestat. Președintele ateu Iliescu, ministrul Culturii, Răzvan Theodorescu și alţi oficiali guvernamentali au ripostat obraznic solicitîndu-i înaltului ierarh ortodox să-și ceară scuze. Cu aceasta, PSD și Iliescu pot fi siguri că și-au surpat singuri popularitatea. Un participant la manifestările de la Suceava și Putna ne relatează mai jos prin ce a fost obligat să treacă din pricina fricii de „teroriști“ de care suferă Puterea. (rost)

George LEONTE

Cîteva sute de tineri au participat, între 29 iunie și 2 iulie, la un pelerinaj organizat de Asociaţia Studenţilor Creștini Ortodocși din România (ASCOR) și Liga Tineretului Creștin Ortodox din România (LTCOR), pe traseul Suceava – Putna.

Pelerinii au participat la Sfînta Liturghie, oficiată de ÎPS Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuţilor, împreună cu un sobor de preoţi, la Cetatea de Scaun din Suceava. Tot atunci, pelerinii care erau pregătiţi s-au împărtășit, așa cum se cuvine la începutul oricărui lucru duhovnicesc. Apoi la drum cu icoana Adormirii Sfîntului Ștefan purtată pe un car tras de un cal. Coloana de marș era deschisă de prapurii și icoanele cu chipurile sfinţilor ocrotitori ai filialelor ASCOR și LTCOR din diferite zone ale ţării. Patru zile am mers pe jos, pe o vreme capricioasă, cînd ploaioasă, cînd teribil de caldă. La dificultatea drumului s-au adăugat oboseala firească și neașteptata moarte a părintelui protopop Ionel Maloș (49 ani), survenită în urma unui accident rutier.

Mulţi bucovineni i-au întîmpinat pe pelerini, iar în cîteva locuri, la Pătrăuţi, Dărmănești, Milișăuţi, Rădăuţi, Gălănești, Bivolărie, obștile au făcut tot posibilul să ofere găzduire și masă tuturor celor peste 400 de pelerini, număr ce s-a tot mărit pînă la 600 cînd am ajuns la poarta mănăstirii Putna. Oamenii care au ieșit înaintea pelerinilor, au fost de o căldură deosebită, cum nu credeam că mai putem întîlni astăzi. Dragostea și generozitatea acestor oameni ne-a întărit și ne-a purtat către mănăstirea domnitorului sfînt.

În căutarea voturilor pierdute

Cu o asemenea stare de spirit am ajuns, în dimineaţa lui 2 iulie, la mănăstirea Putna. Însă, încă de pe drumul către localitatea Bivolărie, circulaţia era oprită către mănăstire. Cei care voiau să ajungă la mănăstire trebuiau să meargă pe jos sau cu microbuze special puse la dispoziţie, dar numai după ce erau supuși unui control foarte exigent. Pe măsura ce ne apropiam de Putna măsurile de securitate erau din ce în ce mai drastice. Mănăstirea arăta ca o fortăreaţă sub asediu. Puzderie de politiști, jandarmi, SPP-iști și SRI-iști îi păzeau pe demnitarii aflaţi în incintă. În plus, mai erau o mulţime de oameni de ordine. Nu așa se așteptau pelerinii să găsească Sfînta mănăstire Putna, locul de întîlnire și de reculegere al tuturor românilor ortodocși. N-am înţeles de ce au mai venit la Putna președintele Iliescu și premierul Năstase dacă se tem atît de tare să nu fie suprimaţi. Un președinte ateu și bolșevic nu avea ce căuta la Putna în afara capitalului electoral. Un prim ministru străin de Biserică, arogant și ocrotitor al corupţilor din propriul partid nu a mers, de bună seamă, la Putna decît pentru a mai smulge voturi.

Cu numai cîţiva ani înainte (1997) nu s-a văzut o asemenea desfășurare de forţe la mănăstirea Neamţ, care împlinea 590 de ani. Dar atunci era evident o altă conducere a statului, poate nu mai vrednică, dar mai temătoare de Dumnezeu decît de români. Victor Ciorbea, premierul român de atunci, nu a avut decît o gardă de corp formată din 6-7 persoane. Valul de pelerini l-au luat pe sus pe Ciorbea, cu tot cu gărzile sale, la intrarea pe poarta mănăstirii, dar premierul nu a păţit nimic. După pătrunderea în curtea mănăstirii Neamţ, fiecare și-a reluat locul, fără incidente.

Un ierarh în ajutorul pelerinilor

Revenind, cînd coloana de pelerini ASCOR și LTCOR s-a apropiat de Mănăstirea Putna, drumul era mărginit de toate trupele pomenite mai sus. Credincioși veniti din toate colţurile ţării și de peste hotare așteptau zadarnic să fie primiţi în curtea Mănăstirii, dar nu li se permitea accesul, nici macar în parcare. Coloana ASCOR-LTCOR a trecut de mai multe filtre pînă în apropierea parcării, împrejmuită cu garduri mobile. Acolo, aproape jumătate dintre pelerini au trecut de acel ultim filtru. Un ins în civil a hotărît că restul tinerilor nu au dreptul să intre în mănăstire. La protestele studenţilor, care au arătat că

venirea lor era anunțată cu luni de zile înainte, oficialii au răspuns că astea sînt ordinele și că n-au ce face. Tinerii au continuat să protesteze, spunînd: „De cînd poliția face ordine și în biserică?“, „Nu mai aveți nici măcar respect față de cele sfinte!“, „Numai să bateți ați fost învățați?“. Moment în care ÎPS Pimen s-a întors din capul coloanei de pelerini, pe care o conducea, să vadă de ce au ajuns atît de puțini în poarta mănăstirii. S-a apropiat de cei din parcare, care gesticulau și vociferau, și s-a apucat să înlăture gardurile mobile, de unul singur, permițînd pelerinilor să intre. Evident că polițiștii s-au iritat și au încercat, fără succes, să-l convingă pe înaltul ierarh că ordinele trebuie respctate. Toți cei care au intrat au fost percheziționați corporal. Semnatarul acestor rînduri a beneficiat de două percheziții, pentru că unuia dintre „securiști“ i-am părut suspect de mare.

Așadar, un nou motiv de dezgust. Noi veniserăm să ne închinăm, nu să împușcăm președinți.

În curte, am fost dirijați în țarcuri speciale, delimitate tot de garduri mobile. După cîteva minute de așteptare, pînă la începerea Sfintei Liturghii, Lia Roberts, candidat la președinția României, a împărțit cărți de vizită în dreapta și-n stînga, în speranța cîștigării simpatiei electoratului. Nu s-a potolit decît atunci cînd cineva și-a exprimat dezamăgirea că tocmai acolo și-a găsit să-și facă promovare.

Mîhnirile nu s-au oprit aici. În timpul Sfintei Liturghii, cu puțin înainte de rostirea *Crezului*, slujba a fost întreruptă și au vorbit ierarhii noștri, dar și cei din alte țări ortodoxe. Însă, credincioșii au fost nedumeriți de cuvîntul episcopului catolic de Padova, a cărui prezență a fost explicată prin aceea că Ștefan cel Mare ar fi fost tratat de o anumită boală de cîțiva doctori de la Padova! Discursul catolic a făcut apologia papei din vremea lui Ștefan cel Mare și Sfînt și a actualului papă, astfel încît intervenția episcopului de Padova a fost mai degrabă una de propagandă catolică decît una de omagiere a celui prăznuit.

Puterea a fost pusă la colț

De-acum vă este cunoscută reacția ÎPS Pimen față de modul în care autoritățile au înțeles să organizeze manifestările de la Putna, precum și replica lui Ion Iliescu și a reprezentanților guvernului. În special, a surprins neplăcut îndrăzneala președintelui Iliescu de a-i pretinde ÎPS Pimen să-și ceară scuze pentru că s-a revoltat contra măsurilor de securitate excesive. BOR s-a solidarizat cu ÎPS Pimen și a întărit reproșurile făcute de înaltul ierarh oficialităților.

Cu toate cele petrecute, să luăm aminte la ce ne spune Sfîntul Apostol Pavel, care nu cu pană a scris, ci cu flacără: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strîmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia? Precum este scris: «Pentru tine suntem omorîți toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere». Dar în toate acestea suntem mai mult decît biruitori, prin Acela care ne-a iubit. Căci sînt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpînirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălțimea, nici adîncul și nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru“ (Romani 8, 35-39). Dacă așa vom fi, toate armele celor răi vor da înapoi, în fața omului care are o astfel de iubire. Așa să ne ajute Bunul Dumnezeu! ■

Foto: Bogdan Onofrei

Ierarhul şi „comunistul cu faţă umană“

George ENACHE

Motto: *„Veți țipa pe la unii politicieni de duzină și politicienii aceștia de duzină se vor îndârji spre Noi, ca pe un spărgător al întunericului care le convine de minune spre a trăi ușor și fără grele răspunderi față chiar de propria lor conștiință“.*

P.S. Vartolomeu Stănescu, fost episcop al Râmnicului – Noul Severin, decedat, deci inutilă răstirea la el

Încheiam seria de articole din **rost** dedicate relațiilor dintre stat și Biserica Ortodoxă în perioada modernă și contemporană cu următoarele considerații: „oricine era la putere nu avea nevoie de o Biserică puternică, ci de una care să slujească interesele de partid. Din acest punct de vedere, regimul postcomunist nu face excepție.“ Nu a fost nevoie de prea mult timp pentru ca afirmația să-mi fie confirmată. Încă o dată. Evident, mă refer la celebrul caz al „dialogului“ dintre Î.P.S. Pimen, arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților și președintele României, Ion Iliescu.

La început am rămas surprins de reacția violentă a președintelui, care adesea afirmase principiul libertății de opinie, pe care, de altfel, este obligat să-l apere în virtutea prevederilor constituționale. După aceea mi-am amintit că, de multe ori, în opinia președintelui, libertate înseamnă „viață internă de partid“, iar I.P.S. Pimen nefiind membru de partid…

Mărturisesc că la început am avut o admirație pentru Ion Iliescu, pentru calitățile sale de lider, pentru cum știa să ofere senzația de liniște și stabilitate unei țări bulversate. Acest lucru în pofida reacțiilor tovarășilor mei de generație, care considerau că este o datorie să fii alături de Convenție și de Emil Constantinescu. După două mandate ne-am împăcat, constatând că fiecare s-a înșelat. Concluzia mea de azi: Ion Iliescu este în momentul de față complet în afara realităților românești, fiind incapabil să depășească „comunismul cu față umană“ în care a crezut.

Dacă imediat după 1989, după cumplitul regim neostalinist al lui Ceaușescu, Ion Iliescu a însemnat libertate, după un timp au devenit tot mai evidente limitele sale. În plus, boala puterii, care erodează mai puternic decât cancerul, și-a pus amprenta, iar cine compară înregistrări cu Ion Iliescu de la revoluție în paralel cu imagini contemporane poate constata acest lucru. Prin urmare, criticile sale violente față de un ierarh rebel, care, culmea obrăzniciei, mai cere și moșii pentru o instituție fără scop lucrativ (unul din motivele pentru care s-au luat pământurile bisericii în 1949), sunt cât se poate de întemeiate din perspectiva logicii pe care și-o asumă.

Dar, tocmai din acest motiv, al sincerității convingerilor, l-am considerat pe președintele Ion Iliescu mai puțin vinovat decât alți politicieni care nu au nimic cu comunismul, ci cu bolile grele ale politicianului român: utilizarea funcției pentru îmbogățirea personală, disprețul pentru alte instituții și pentru societatea civilă. De ce să se dea atâta pădure bisericii, când ea poate fi exploatată în profit personal? De ce să se arate respect instituției eclesiastice și să fie bogată când e mai simplu să i se arunce firmituri și să fie folosită pentru propagandă electorală? Bolile aceasta nu au fost aduse de comuniști, ele sunt vechi și nu sunt semne că vor dispărea prea curând. Până nu se va înțelege limpede că dreptul de proprietate este sacru, că biserica nu are obligația să se înhame la diverse care electorale, astfel de reacții vor mai apărea. De aceea, cele spuse de președintele Iliescu pot constitui un epilog pentru cele afirmate de noi în articolele amintite, dar în nici un caz un sfârșit.

P.S: Ne propunem ca în numerele următoare să prezentăm câteva date despre Fondul Religionar al Mitropoliei Bucovinei, miezul conflictului statului cu Arhiepiscopia Sucevei, și felul în care acesta a fost râvnit de-a lungul timpului.

Foto: Bogdan Onofrei

Mica antologie conservatoare

T.S.Eliot s-a născut în Missouri la 26 septembrie 1888. Urmează cursurile Universității Harvard. În 1910 părăsește SUA și se înscrie la Sorbona. După un an, se întoarce la Harvard pentru un doctorat în filosofie, dar în cele din urmă pleacă definitiv în Europa și se stabilește în Anglia (1914). În 1927 devine „supus al Majestății Sale“ și la sfârșitul anilor ’30 se convertește la anglicanism. În 1948, primește Premiul Nobel pentru Literatură. Moare la Londra în 1965. Clasic al literaturii universale, figură mitică a poeziei din prima jumătate a secolului, T.S.Eliot a influențat întreaga mișcare conservatoare americană. Articolul de mai jos a apărut, ca editorial, în *The Criterion*, vol. XII, în ianuarie 1933. (Traducere de Mircea Platon)

Critica literară marxistă

T. S. ELIOT

Cum scriu dintr-o țară în care teoriile comuniste par să fie mai în vogă printre literați decât în Anglia, mă voi ocupa, în cele ce urmează, de două cărți al căror subiect e legătura dintre literatură și societate. Una e mai veche: *Literatură și revoluție* a lui Trotsky a apărut pentru prima oară în traducere engleză în 1925, devenind încă de atunci cartea de căpătâi a scriitorilor revoluționari. Cealaltă, *Eliberarea literaturii americane* a D-lui Calverton, e de-abia ieșită de sub tipar. Prima e mult mai scurtă și, bineînțeles, mult mai importantă. E normal – dar nu și convingător – ca unii dintre tinerii intelectuali newyorkezi să îmbrățișeze comunismul și apoi să-l „romanțeze“. Profesia de scriitor, pe lîngă faptul că e, în toate țările, supraaglomerată și prost remunerată (puținii care sunt bine plătiți fiind mai ales cei care și-au supraviețuit propriei glorii, dacă au cunoscut-o vreodată), mai e și dezonorată de o puzderie de oameni prost educați care prestează tot felul de munci inutile, scriind prea multe zadarnice tomuri și futile recenzii ale unor futile cărți, astfel încât numai cu greu mai poate fi privită ca o profesie. Ba chiar poți fi îndreptățit să crezi că lumea a ajuns într-un stadiu în care scriitorii sunt în plus. De aceea, capacitatea de a privi literatura dintr-un unghi diferit, de a participa la crearea unei noi arte și a unor noi standarde ale criticii literare, de a-ți procura un întreg set de idei și concepte novatoare înseamnă, pentru un scriitor, însăși rațiunea de a fi. Sigur că nu e întotdeauna ușor, în tumultul unei noi mișcări, să-l deosebești pe cel animat de un foc sacru de cel ale cărui accese de energie nu sunt decât consecința faptului că s-a lepădat de datoria de a mai gândi cu propriul cap. Oamenii care au încetat să mai gândească au o forță redutabilă. Există motive serioase, pe lângă cel – niciodată de neglijat – al convertirii pur și simplu, care îl împing pe omul de litere înspre teoria politică și socială; pe care apoi o folosește pentru a-și revigora inspirația mocnită și a-și reabilita meseria.

Nu văd nici un motiv serios pentru care un om ca Trotsky ar trebui să-și bată capul cu lucruri precum literatura revoluției sau literatura viitorului; singurul care-mi vine în minte citindu-i cartea e că probabil era exasperat de bâiguielile

Muzeu scos în stradă

Muzeul Țării Crișurilor, adăpostit în Palatul Baroc din Oradea, va fi evacuat în curînd. Episcopia Romano-Catolică a cîștigat un proces, avînd ca miză clădirea în care funcționa muzeul, proces deschis contra statului român în 1997. Palatul Baroc a fost trecut în proprietatea statului printr-un act de donație semnat de protopopul romano-catolic Belteki Francisc în 1963. Avocații episcopiei au susținut însă că acesta a fost forțat s-o facă de către autoritățile comuniste. Interesele catolice au fost reprezentate de senatorul UDMR Frunda Gyorgy, care a obținut o hotărîre judecătorească favorabilă în fața unor juriști ai statului român plictisiți și fără nici o intenție de a pleda cauza cum se cuvine.

Medicamente, mită pentru pensionari

Casa Națională de Asigurări de Sănătate (CNAS) a anunțat că pensionarii vor beneficia, din august, de o compensare a medicamentelor cu 90 la sută, față de 50 la sută cît era pînă acum. Guvernul va suporta diferența din fondul de stat, dar numai pînă la sfîrșitul anului. Adică taman pînă după ce se află cine va guverna România în următorii patru ani. Dacă iese tot PSD, va acoperi el cumva banii dați cu atîta „generozitate“ bătrînilor cu scopul de a le cîștiga voturile. Dacă PSD pierde, n-au decît să se descurce cîștigătorii cu gaura neprevăzută din buget. Manevra a fost folosită, pentru exemplu, în Bacău: fostul primar, Dumitru Sechelariu, a cheltuit fondurile orașului pe următorii doi ani ca să asfalteze drumurile și să vopsească blocurile; acum, noul primar, Romeo Stavarache, trebuie să-și facă treaba fără bani.

Universitatea românilor de pretutindeni

În perioada 19-24 iulie, la Izvorul Mureșului, a avut loc cea de-a șaptea ediție a Universității de Vară. Tema generală a fost „Comunități românești de pretutindeni și integrarea europeană". Au fost organizate diverse discuții cu teme precum: Comunitățile românești de pretutindeni în programele partidelor politice din România, Implicarea Bisericii Ortodoxe Române în sprijinirea românilor de pretutindeni, Aportul comunităților românești din Occident la integrarea României în Uniunea Europeană. Dar au fost dezbătute și alte subiecte fierbinți, cum sînt: „Comunitățile românești din vecinătatea țării și Balcani aflate între deznaționalizare și integrare europeană" sau „Instrumente europene pentru păstrarea identității românilor din județele Covasna, Harghita și a romano-catolicilor din Molodova". Au participat asociații românești din Statele Unite ale Americii, Australia, Italia, Germania, Albania, Ungaria, Ucraina, Serbia-Muntenegru, Macedonia, Bulgaria, Republica Moldova și, în premieră, românii din Kazahstan. În pofida faptului că o bună parte din programul său este dedicat românilor de pretutindeni, Asociația Romfest XXI nu a fost invitată de organizatori la această manifestare. Însă, gruparea revistei **rost** a fost reprezentată, prin forța conjuncturii, de Cristi Pantelimon, lector universitar și doctorand în sociologie, care a moderat una dintre dezbaterile Universității de Vară.

Mafia lemnului, protejată de politicieni

Apropo de Bacău, unul dintre curajoșii oameni de faceri de acolo, Gheorghe Milea, a dezvăluit recent că mafia lemnului de pe Valea Muntelui are spatele asigurat de Gheorghe Fulga, șeful Serviciului de Informații Externe (SIE). Milea susține că a fost în audiență la Ilie Sîrbu, ministrul Agriculturii și Mediului, precum și la Ioan Rus, fostul ministru al Internelor, și le-a spus cum acționează mafia care a despădurit munții județului, dar degeaba. Mai mult, o comisie de anchetă a Internelor i-a acoperit pe unii dintre afaceriștii cu lemn care nu aveau acte pentru toți buștenii tăiați.

scriitorilor ruși anteriori lui asupra acestui subiect. El este, în mod evident, un om cu o minte sclipitoare, care se exprimă într-un stil colțuros și bătut în metafore și care dă dovadă de mult bun-simț. Cea mai mare parte a cărții se ocupă cu critica unor autori pe care nu i-am citit, care nu cred să fi fost traduși și care, îmi închipui, nici nu vor fi vreodată; dar ca antidot al falsei arte revoluționare tratatul său e cât se poate de bun.

Credința lui Trotsky în posibilitățile artei marxiste are în ea – mai mult decât cea a D-lui Calverton – ceva emoționant. Primii apologeți creștini, după cum ne reamintim, au adoptat o atitudine reținută față de literatură și artă în general. Nu încercau absolut deloc o conciliere sau seducerea lumii literare. Convertirile marilor scriitori nu erau considerate sub aspectul valorii lor publicitare și nu erau primite cu ropote de aplauze. Gloria autorilor clasici era mult mai periclitată decât sub domnia criticismului marxist, din cauză că Părinții tinerei Biserici nu simțeau nevoia de a folosi literatura și arta ca dovadă a adevărului învățăturii creștine. Lucru care s-a întâmplat mai târziu.

În cazul comunismului însă lucrurile par să fie mai precipitate. Trotsky e conștient – mai mult decât par să fi fost oricare dintre compatrioții săi înainte de a-i fi citit cartea – de diferența dintre literatura scrisă în timpuri și cu scopuri revoluționare și literatura unui popor care a trecut printr-o revoluție. Și pare să înțeleagă că prima nu are o valoare prea mare; dar, aidoma altor comuniști, pare să nu aibă răbdare până la ivirea ultimei.

Sunt de acord cu Dl. Trotsky până la un punct. „Proletarul", spune el, „trebuie să regăsească în artă expresia noului spirit[1] care începe să se dezvolte în el și pe care arta trebuie să-l ajute să și-l contureze." Dacă admitem, pentru moment, că revoluția va avea loc și că se va instaura societatea perfectă, fără clase, atunci putem admite și posibilitatea apariției unor mari opere de artă de „tip nou"; dar nu cred că noua artă va fi mai bună decât cea veche sau că va avea ceva de a face cu comunismul. Posibilitățile ei nu vor fi mai largi decât cele din oricare altă epocă a omenirii și în nici un caz nu pot fi sporite de premergătoare valuri de criticism. Sigur că prefer ceea ce este mai bun în arta creștină capodoperelor păgâne de dinainte sau de după Hristos, dar nu cred că, din cauză că e creștină, prima e mai frumoasă decât cealaltă. Tot ceea ce s-ar putea întâmpla sub noua orânduire ar fi că artistul ar scrie pe o „temă dată", că ar fi atât de îndoctrinat cu comunism încât acesta i se va părea un „dat". Nici unul din marii apologeți creștini nu a invocat arta creștină în sprijinul creștinismului. Din punctul de vedere al artei, dacă există un asemenea punct de vedere, creștinismul însemna doar o variațiune, o revărsare de lucruri noi dinspre noi orizonturi; din punctul de vedere al adevărului comunismului sau creștinismului, arta și literatura sunt complet lipsite de relevanță.

Diferența e, totuși, mai mare decât cea dintre două categorii mentale. Atât Dl. Trotsky cât și Dl. Calverton vorbesc de parcă ar trebui doar să adopți preceptele comuniste, după care, dacă ești artist, îți vei putea dedica toate energiile chestiunilor „formale". După cum spune Dl. Trosky: „E neîndoios că nevoia de artă nu e rezultatul condițiilor economice. Dar nici nevoia de hrană nu e rezultatul climatului economic. Din contra, nevoia de hrană și de căldură creează economia. E adevărat că nu te poți ghida după principiile marxiste pentru a accepta sau a respinge o operă de artă care trebuie judecată, în primul rând, după propriile-i canoane, care sunt cele ale artei. Dar numai marxismul poate explica de ce și cum un anumit stil de artă s-a născut într-un anumit moment al istoriei; cu alte cuvinte, de ce anume se impunea o anumită formă de artă și nu alta... Materialismul nu neagă importanța formei, fie ea în logică, jurisprudență sau artă".

Iar Dl. Calverton: „Criticul proletar revoluționar nu trebuie să subestimeze măiestria literară. Trebuie numai să arate că aceasta nu e totul. Măiestria trebuie folosită în scopul creării de opere cu înțeles revoluționar".

Deși principiile de mai sus par destul de rezonabile în felul lor, eu le găsesc dificil de aplicat în cazul unei exegeze comprehensive a oricărei capodopere a vechii literaturi: care e „înțelesul" vreunei piese de-a lui Shakespeare care să corespundă „înțelesului revoluționar" al artei viitorului ? „Înțeles" pe care trebuie să-l aibă dacă vrem să luăm în considerare și altceva decât

[1] Aș fi curios să cunosc mai în amănunt concepția D-lui Trotsky asupra „spiritului"

„măiestria literară“, care e insuficientă. Dacă marxismul poate explica de ce și cum a apărut o anumită tendință în istorie, cum ar fi „tendința“ ca piesele lui Shakespeare să fie scrise, și cine a cerut o formă artistică precum cea a piesei *Antony and Cleopatra*, și dacă restul e doar „măiestrie literară“ (o desăvârșire de care Dl. Calverton nu prea vrea să știe), atunci mi se pare că mai rămân numeroase lucruri de explicat. D-lui Calverton, de fapt, îi scapă multe pentru că, pe întreg parcursul cărții sale despre literatura americană explică totul, cu excepția geniului marilor oameni de litere cărora, în general, nu le acordă prea multă atenție. Sunt „explicați“ prin mediu și geniul lor, se pare, e doar o „dibăcie literară“.

Ar trebui să cred că e de dorit ca toate țările să asigure un mediu propice minților strălucite și ca aceste minți să intre în consonanță cu acest mediu; dar e la fel de dezirabilă și o oarecare inadaptare. Hawthorne părea să fie mai adaptat trecutului Americii decât viitorului ei și probabil că acest paseism decurgea din calitățile specifice spiritului său. Dacă Dl. Calverton ar fi scris despre Poe ca despre un caz de inadaptare și despre Emerson ca despre unul de excesiv conformism, poate că rezultatele ar fi fost interesante. Dar priveliștea individului în luptă cu modele și prejudecățile vremurilor trecute și, deci, cea a individului în conflict cu modele și prejudecățile timpurilor ce vor să vină nu îi influențează pe criticii precum Dl. Calverton în favoarea individului.

Sunt și oameni care, deși îi recunosc unei scrieri literare valoarea de document asupra ideilor și sensibilității unei epoci și consideră chiar că opera de artă perenă e cea care prezintă un mare interes din acest punct de vedere, nu acceptă că literatura, ca și filosofia, transcende limitele, depășește categoriile gândirii și sensibilității epocii sale; spune, în limba și cu recuzita unui anumit moment, lucruri de dincolo de timp. Arta, simțim, tinde către fără-de-timp; iar arta comunistă, conform celor care prevestesc cele ce vor veni, e sortită vremelniciei.

„Decăderea întregului mod de viață al burgheziei, al celei mari ca și al celei mici, i-a răpit scriitorului contemporan din Europa și din America, credința in viață și l-a lăsat fără idealuri sau convingeri“.

(Ce-o fi credința în viață nu știu; țin însă să îl informez pe Dl. Calverton că, la creștini, credința în viața-de-după-moarte e cea care contează.)

Apoi: „Putreziciunea și rușinea care însoțesc stilul de viață al burgheziei nu mai constituie o necunoscută pentru el.“

Fără îndoială că putreziciunea și rușinea care însoțeau stilul de viață al Fariseilor și Saducheilor, nemaifiind un mister pentru Evangheliști, i-a lăsat fără credință și idealuri și cu o proză mult mai puțin rafinată decât cea a D-lor Calverton sau Murry. Și totuși nimic nu mă poate împiedica să cred că Platon, Confucius, Homer și Shakespeare, chiar dacă „credința le era întemeiată pe o falsă premisă, comodă și amăgitoare în vremea lor“, vor avea totuși ceva de spus tuturor generațiilor care vor veni, până la sfârșitul veacurilor.

În domeniul estetic, teoreticianul creștin are un mare avantaj în fața celui comunist, avantaj de care nu poate să nu profite. El poate fi conștient de zădărnicia lucrurilor lumești, ba poate chiar să admită posibilitatea că – în zilele noastre, în chiar acest an și în această lună – un om poate fi comunist, dialectician marxist de strictă observanță, și totuși să scrie o proză engleză decentă; ba chiar că un astfel de om e un mare poet. Poate chiar să-i lectureze cu plăcere și folos poeziile. Marxistul însă e condamnat să batjocorească încântările, călduțele extaze precum cele provocate de lectura eseurilor lui Emerson, și să trudească din zori și până-n noapte pentru a stabili „cum ar trebui să fie arta“. Nu are voie să se abandoneze înșelătoarelor și ușuraticelor plăceri ale lui Homer și Vergiliu – primul, o persoană cu identitate și cetățenie dubioase, al doilea un sicofantic susținător al unei dinastii imperiale burgheze – ci neostoitului studiu al lui Ernest Hemingway și John Dos Passos; astfel încât, la capătul acestui furtunos urcuș, să fie apt să aprecieze desăvârșirea unor Sam Ornitz, Lester Cohen și Granville Hicks[2].

■

[2] The Liberation of American Literature, p. 479. de V. F. Calverton, autor al cărților Sex Expression in Literature și Bankruptcy of Marriage care au fost traduse în opt limbi și folosite pentru cursurile marilor universități din Londra, Berlin și Tokyo.

Orban cere autonomia maghiarilor din România

Fostul premier al Ungariei și președinte al FIDESZ, principalul partid de opoziție din Ungaria, Viktor Orban, a declarat, recent, la Universitatea de vară de la Tușnad că acum este momentul ca maghiarii din Transilvania să ceară autonomia. După părerea lui, acum construcția europeană se află într-o fază care este propice pentru identitățile regionale și etnice, chiar și pentru autonomii. În plus, Ungaria este deja membră a UE și poate sprijini maghiarimea de la noi pentru a-i fi satisfăcute pretențiile.

Viktor Orban este militant radical pentru reîntregirea Ungariei Mari. Acesta este și motivul pentru care relațiile dintre România și Ungaria au fost destul de tensionate în perioada în care Viktor Orban a deținut funcția de premier (1996-2000).

Totuși, europenii nu s-au lepădat de Orban după ce l-au văzut la treabă în fruntea guvernului ungar și l-au desemnat vicepreședinte al Partidului Popular European (PPE).

Și ghiciți pe cine și-a găsit ex-președintele Emil Constantinescu aliat pentru ca Acțiunea Populară să pătrundă în PPE? Pe Orban. Cei doi s-au întîlnit la Tușnad chiar a doua zi după ce Orban îi îndemna pe ungurii din România să ceară autonomie. Să fie doar o gafă, în stilul lui inconfundabil, a lui Constantinescu, ori disperare?

Lia bate câmpii

Lia Roberts, candidat la Președinția României, și-a făcut puțină campanie și la cea de-a șaptea ediție a Universității de Vară a românilor de pretutindeni de la Izvorul Mureșului. Invitată să vorbească despre aportul comunității românești din SUA la integrarea României în UE, Lia Roberts a ignorat tematica, prezentîndu-și exclusiv propriile realizări. Când i s-au pus întrebări concrete, cum ar fi aceea care viza aflarea opiniilor ei despre situația românilor din Harghita și Covasna, Lia Roberts a refuzat să răspundă, motivînd, într-o limbă română jenantă, că nu vrea să-și dezvăluie programul decît în campania electorală din toamnă.

Rasist, pe mâna justiţiei

Andrei Molnar este un tînăr româno-francez care, pare-se, și-a propus să colecționeze condamnări pe motive „politice“. Omul se declară rasist, anticreștin dar și antisemit și anunță că nu este dispus să respecte legile care nu-i convin. Anul trecut a fost condamnat la șase luni de închisoare „pentru propagandă naționalist-șovină și încălcarea legislației care interzice organizațiile și simbolurile cu caracter fascist și xenofob“ într-un proces cam pripit. Procurorii nu aveau alte dovezi decît fragmente dintr-o corespondență privată și niște afișe cuminți ale unei organizații gălăgioase – care se declară de dreapta – și unde Molnar era un soi de guru. Totuși, Tribunalul Sibiu i-a dictat o pedeapsă minimă. Procesul încă nu a ajuns la ultima cale de atac. Între timp, Molnar a fost exclus din rîndurile asociației pe care o conducea în Ardeal. Ca răzbunare, Andrei anticristul și-a făcut o organizație după chipul și asemănarea lui, care este înfiptă pînă la urechi în concepții daciste dintre cele mai fanteziste. Societatea cu pricina poartă numele unui „zeu“ dac, Geibeleizis, și mustește de porniri anticreștine și chiar antinaționale prin modul în care înțelege să se folosească de ideea naționalistă. Recent, Molnar a fost din nou anchetat de procurorii sibieni și trimis în judecată pentru propagandă naționalist-șovină și nazistă tocmai prin intermediul Societății Geibeleizis. Alături de el au fost învinuiți și Radu Frățilă, Titus Luciano Costea și Eugen Gheorghiu. Pe aceștia din urmă nu-i cunoaștem. Doar de Frățilă știam că este preot ortodox prin Făgăraș, așa încît ne miră foarte asocierea sa cu anticreștinul Molnar. În ceea ce-l privește pe Molnar, credem că de această dată va fi condamnat pe drept. Ne îndoim însă că va trage vreo învățătură din asta. Probabil că își va spune că este un martir al neamului.

23 august 1944–23 august 2004

60 de ani de la crucificarea României

Răzvan CODRESCU

Pe fondul campaniei electorale și al falimentului moral pe care și-l simte fără să și-l recunoască, actuala Putere, în frunte cu incorigibilul comunist Ion Iliescu (care trăiește, pe lângă febra contextului politic, și nostalgia senilă a tinereții sale „revoluționare“), a intrat într-un fel de euforie festivistă. Fie „implementând“ noi sărbători „euro-atlantice“ (pe 2 aprilie a fost sărbătorită, în premieră la noi, Ziua NATO, cu grătare de mititei, focuri de artificii și concerte de maidan, iar pe 9 mai s-a celebrat, cu aceeași recuzită specific dâmbovițeană, Ziua Europei, cheltuindu-se în total peste un milion de euro de la buget), fie instituind oficial sărbători insolite (ca Ziua Tricolorului, pe 26 iunie), fie profitând de oportunitatea vreunei aniversări sau comemorări istorice (cum a fost împlinirea, pe 2 iulie, a 500 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare), fie reînviind cu nerușinare – și cu binecunoscuta mită populistă a „zilelor libere“ – sărbători comuniste de tristă amintire, precum 1 Mai și 23 August. Cu cât „pâinea“ este mai în deficit, cu atât „circul“ este mai în exces, în vechea tradiție a comunismului și a stângii în general.

Puterea pesedisto-iliesciană se pricepe și se pretează să exploateze, cu senină abjecție, sechelele comuniste și inerțiile mentale sau comportamentale ale lumii românești, împiedicând constant, pentru interesele politicianiste ale momentului, adevărata ruptură de un trecut fetid și păgubos, mistificat, demistificat și remistificat după cum bate vântul, aducând aminte de vestitul discurs al Coanei Pipa dintr-o piesă a lui Eugen Ionescu („Popor, ești mistificat! Vei fi demistificat. Am crescut pentru voi o turmă întreagă de demistificatori… Dar pentru a demistifica trebuie mai întâi să mistifici. Avem nevoie de o nouă mistificare!“), cu răspunsul entuziast al mulțimii: „Trăiască mistificarea demistificatorilor!… Trăiască noua mistificare!“. Or, cum bine avertiza un Jean-François Revel încă de acum mai bine de un deceniu, „n-ajunge să ieși din comunism; trebuie să ieși și din toate consecințele lui“. Din consecințele comunismului noi suntem însă departe de a fi ieșit și după 15 ani de la prăbușirea sistemului, nu numai pentru că la Cotroceni cântă pe mai departe cucuveaua, dar pentru că Guvernul și Parlamentul colcăie de foști activiști P.C.R. din linia a doua și de foști lucrători și colaboratori ai Securității, pe care masa electorală se complace să-i ducă în cârcă, în ciuda câte unei încruntări parțiale și trecătoare, cum a fost cea de la recentele alegeri locale.

În acest context, indignează, dar aproape că nu mai surprinde recenta declarație de intenții a Puterii cu privire la celebrarea zilei de 23 august (fosta zi națională de până în 1990), mai cu seamă sub pretextul împlinirii a 60 de ani de la „actul istoric“ respectiv (arestarea la Palat a Mareșalului Antonescu, predat de Rege aproape imediat comuniștilor, și „întoarcerea armelor“, adică trecerea armatei române de partea Puterilor Aliate, în condiții de capitulare necondiționată). După tov. Ion Iliescu, sărbătorirea zilei de 23 august ar constitui „o datorie patriotică și de conștiință“, deoarece 23 august 1944 a reprezentat „un moment decisiv în cursul războiului“ și fără acel moment „altfel ar ăta geografia României astăzi“. Ba mai mult, prin aceasta s-ar deschide calea unei reevaluări a istoriei „cu capul limpede, debarasați de orice fel de prejudecăți politice, ideologice“. Ca de obicei în vremea din urmă, se apelează la marota Europei, unde mai multe ţări occidentale ar fi marcat împlinirea a 60 de ani de la evenimentele respective (ceea ce este, în paranteză fie spus, dacă nu o minciună, în orice caz o exagerare, deoarece pentru Occident nu contează atât *începutul sfârșitului*, cât *sfârșitul efectiv* al războiului, de la care abia pe 9 mai anul viitor se împlinesc 6 decenii).

Ceea ce eludează acum președintele Iliescu (așa cum până în 1989 eludase că nu comuniștii înfăptuiseră „insurecția“, ci ei abia de fuseseră un fel de a cincea roată la căruță) este faptul că actul de la 23 august 1944, dincolo de aspectul lui de trădare militară, a reprezentat o manevră politică sinucigașă pentru viitorul pe termen lung al României, căci oricât de „principială“ ar fi considerată opoziția față de fascismul hitlerist și oricât de mult ar fi folosit ea Occidentului, pentru noi a însemnat, în mod concret, pasul decisiv spre bolșevizarea țării. Am grăbit sfârșitul războiului și victoria Aliaților, dar ne-am înmormântat de vii pe noi înșine. Iar dezastrul a fost cu atât mai mare cu cât „capitularzii“ n-au obținut nici un fel de condiții favorizante, fiind tratați mult mai prost decât negociatorii lui Antonescu (care demarase el însuși tratative pentru ieșirea noastră din război prin armistițiu condiționat, ceea ce ar fi oferit României o soartă asemănătoare celei a Finlandei, care, deși aliată a lui Hitler, a reușit să-și salveze și onoarea, și granițele, și democrația). Când, începând să realizeze tragedia națională care se profila, reprezentanții diplomatici ai puciștilor de la 23 august le-au obiectat rușilor că lui Antonescu îi oferiseră „condiții mai bune“, răspunsul a fost de un realism cinic necruțător: „Antonescu reprezenta autoritatea, în vreme ce dumneavoastră nu reprezentați decât aventura“…

Față de cine să avem, mă rog, „o datorie patriotică și de conștiință“ pentru dezastrul național inaugurat prin actul de la 23 august 1944? Față de democrațiile occidentale care ne vânduseră încă de la Yalta? Față de rușii care ne-au răpit probabil definitiv Basarabia și nordul Bucovinei (să fim serioși: ce geografie care ar fi arătat altfel?!) și ne-au impus cel mai odios regim politic din istorie? Față de un Rege și de niște politicieni a căror cecitate a dus la bolșevizarea țării și la propria lor prăbușire? Occidentalii da, să sărbătorească evenimentele de atunci, căci ei au tras toate profiturile, pe când noi am rămas de izbeliște, trăgând numai ponoasele și ajungând în halul în care am ajuns astăzi! „O datorie“ vor fi simțind dealde Iliescu și toți călăii sau politrucii care s-au pricopsit de pe urma comunismului, trăind și acum din osânza deceniilor roșii. Noi, pătimitorii „mărețului act“, sabotați pe front și târâți prin Siberii, maltratați și uciși prin închisori și lagăre de muncă, deposedați de proprietăți și rupți de lumea civilizată, terorizați ideologic și material de 45 de ani de comunism și de 15 ani de postcomunism, noi nu simțim nici o datorie, ci doar un amestec de greață și de indignare față de tot ce a însemnat la meridian românesc acest fatidic 23 august, atât în 1944 cât și în anii care au urmat, de la bestialitatea stalinistă până la demența ceaușistă, ba chiar până la actuala nesimțire cinică a demagogiei iliesciene.

Și ar mai fi ceva. Pe mulți i-a surprins referința președintelui la persoana „ex-regelui Mihai“: „Cred că este o datorie de

Foto: Bogdan Onofrei

Lustrația, repusă pe tapet

Gheorghe Ciuhandu, liderul PNȚCD, a afirmat că partidul său intenționează să readucă în actualitate proiectul de Lege a Lustrației, inițiat de George Șerban. Această lege ar interzice foștilor comuniștii cu funcții înalte în PCR și foștilor securiști să facă politică. Totodată, PNȚCD a recomandat tuturor partidelor aflate din opoziție să-și asume prevederile Punctului 8 al Proclamației de la Timișoara ca o condiție a limpezirii societății românești și a eliminării foștilor demnitari comuniști și a securiștilor din viața politică. Putem pune rămășag de pe acum că nici un partid parlamentar la această oră nu va susține inițiativa țărănistă.

Înghesuială pe coridorul creștin-democrat

Nu era de ajuns puzderia de partide zise creștin-democrate, că s-au repezit să ocupe un loc pe acest culoar și sindicaliștii. Bogdan Hossu, președintele Cartelului ALFA și vicepreședinte al Confederației Mondiale a Muncii a înființat de curînd și Uniunea Popular Creștină (UPC), asociație civică menită să promoveze curentul creștin-democrat în România. Desigur, Hossu zice că UPC nu-și propune să devină partid politic și că organizația nu reprezintă pentru el o rampă de lansare în politică. Atunci ce legătură are totuși sindicatul cu o orientare politică așa cum este cea enunțată de titlul Uniunii? Vom vedea peste cîtva timp.

Albumul aromânilor

Albumul AROMÂNII, în imagini pînă la jumătatea secolului XX, al istoricului Corneliu Beda, apărut de curînd la București, reprezintă o importantă operă pentru cunoașterea cadrului istorico-geografic și lingvistic, a localităților și locuințelor aromânilor. Lucrarea cuprinde, de asemenea, date despre învățămîntul și religia aromânilor, o colecție de lucrări despre aceștia, o culegere de texte literare în aromână și o bogată listă bibliografică. Autorul, colecționar pasionat, a studiat și a acumulat multe cunoștințe despre aromâni, fascinat de această ramură sudică a poporului român, vitregită de soartă.

constiință să marcăm acest moment în mod corespunzător, obiectiv, așa cum s-au petrecut faptele, inclusiv să dăm ceea ce este fostului Rege, care a fost factorul-cheie pentru ca armata să poată să acționeze așa cum a acționat…"

Iliescu e vulpoi bătrân și știe că, pomenindu-l astfel pe Rege (ce nu s-a sfiit să-și facă în ochii Occidentului un titlu de onoare din actul de la 23 august 1944, punând între paranteze nenorocirea propriului popor), pe de o parte are prilejul s-o facă pe justițiarul și nepătimașul, iar pe de altă parte îl așază strategic în vizorul celor ce nu agreează, din felurite motive, actul de la 23 august. Președintele nu face decât să continue tactica pe care a adoptat-o din momentul în care Regele a încetat să mai constituie un pericol real, adică după ce postcomunismul românesc s-a așezat bine în matca republicană, iar Casa Regală a abdicat moral, acceptând „pomana" câtorva castele și căzând la pace cu Puterea în exercițiu (până la a participa, fără să-i tremure mâna, la premierea unui Adrian Năstase!). A preface un cap încoronat într-o mascotă a regimului neocomunist nu-i, desigur, numai rezultatul abilității politice a președintelui sau a premierului, ci și rezultatul unei triste lipse de rectitudine a unui Rege fără noroc, prea tânăr ca să nu se lase manipulat în 1944 de o mână de politicieni veroși sau decorat în 1947 de „tătuca" de la Kremlin, și prea bătrân ca să refuze, 50 de ani mai târziu, după câteva tensiuni sterile, bunăvoința șmecheră și disprețuitoare a unor „ciocoi de modă nouă".

Va accepta Maiestatea Sa să celebreze 23 augustul din acest an cot la cot cu președintele și cu guvernanții pesediști, făcând pe eroul cauzei europene și sfidând o jumătate de secol de suferință românească? Rămâne de văzut.

Impurul exhibiționism festivist al guvernării actuale spurcă tot ce atinge, cum s-a dovedit cu prisosință și la recentele serbări de la Putna (unde tov. Iliescu a avut o criză de ceaușism, iar P. S. Pimen a dat cu cîrja și cu cuvântul, rupând de unul singur tradiția smereniei bisericești față de capriciile Puterii seculare). Mai nou, mârla roșie a prins gust de capetele încoronate. Stefan cel Mare a fost prefăcut, cum s-a spus, în agent electoral *sui generis* al P.S.D., Binecredinciosul Voievod având *handicapul mortului*: acela de a nu se mai putea apăra de turpitudinile posterității. Luna aceasta, la București, Regele Mihai I e păscut de provocarea de a fi la rândul său agent electoral al partidului de guvernământ, Maiestatea Sa având însă *avantajul omului viu*: acela de a se putea apăra (și de a apăra blazonul Casei Regale) de urzelile unei contemporaneități patibulare. Va face Maiestatea Sa pe mortul? Dacă da, atunci înseamnă că a și murit – nu cu gloria bunicului său (Ferdinand I Întregitorul), ci cu lipsa de glorie a tatălui său (Carol II,"Regele Playboy"), confirmând vorba din bătrâni că „așchia nu sare departe de trunchi"…

Dar poate că, asemenea odraslei fanariote din sonetul lui Mateiu Caragiale, (…Dar el, ce os de domn e și viță de-mpărat,/ Ades, făr' să-și dea seama, își mângâie hangerul,/ Și când în fața morții odată s-a aflat,/ În trântorul becisnic s-a deșteptat boierul…"), Maiestatea Sa Regele Mihai I al României va face gestul de rectitudine pe care l-a tot amânat și va lăsa cucuveaua să piară pe limba ei. ■

Noi privilegii pentru revoluționari

Potrivit unui proiect de lege trecut deja prin Camera Deputaților, revoluționarii vor avea noi privilegii. Ei vor avea dreptul la un hectar de teren în extravilan și 500 mp în intravilan, vor putea cumpăra fără licitație cîte un spațiu comercial de maximum 100 mp, vor beneficia de medicamente gratuite, iar statul le va subvenționa 50% din dobîndă sau un credit bancar de pînă la 20.000 de euro.

Noua lege privind drepturile revoluționarilor – intitulată pompos Legea recunoștinței față de eroii martiri și luptătorii care au contribuit la victoria Revoluției române – a fost votată de deputați în cinci minute. Proiectul nici măcar nu figura pe ordinea de zi a plenului, fiind introdus pe șest în dezbatere de către președintele Camerei, Valer Dorneanu (PSD).

Potrivit Legii recunoștinței, revoluționarii vor beneficia de nu mai puțin de 15 drepturi, inclusiv 12 călătorii gratuite pe calea ferată la clasa I pe orice tip de tren, pensionarea cu cinci ani înainte de termen și de o îndemnizație lunară care se adaugă pensiei, în valoare de 60% din salariul mediu brut pe economie. Toate aceste drepturi nu vor fi impozitate.

În plus, organizațiile de revoluționari constituite pînă la 31 decembrie 1990 vor putea prelua gratuit de la stat sediile pe care le ocupă în prezent. Organizațiile constituite pînă la 31 decembrie 1992, precum și uniunile de revoluționari formate pînă la sfîrșitul lui 2003 își vor putea cumpăra sediile în aceleași condiții ca și partidele politice, adică la valoarea lor contabilă, care este mult mai mică decît cea de piață.

Altfel despre 23 august

Încă o dată se verifică faptul că istoria, mai ales cea recentă, este supusă interpretărilor și influențelor politicului. Ziua de 23 august intră din nou în atenția autorităților române. După decembrie 1989, fosta sărbătoare națională a României comuniste nu a mai fost marcată. Nu doar pentru că amintea de comunism, ci pentru că era indisolubil legată de persoana regelui Mihai, ori regele a fost multă vreme un subiect tabu. În treacăt fie spus, mă bucur că media românească a renunțat la sintagma „ex-regele Mihai“; adică unui ministru postdecembrist care duhnește de incompetență i se poate spune toată viața „domnule ministru“, dar regelui să i se spună „ex-regele“.

Mihail ALBIȘTEANU

Între timp, relațiile dintre Ion Iliescu și Casa Regală s-au îmbunătățit, astfel încât guvernanții au găsit de cuviință că pot sărbători în liniște 60 de ani de la evenimentele din 1944, invitându-l și pe rege să li se alăture. Sigur că o întrebare firească este dacă avem sau nu ceva de sărbătorit. În primul rând observăm că nu ne mai raportăm la Marea Revoluție Socială și Națională, Antifascistă și Antiimperialistă, ci la o banală lovitură de stat, fenomen de transformare suferit și de alte evenimente ale istoriei apropiate, precum Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, recunoscută acum ca fiind o lovitură de stat bolșevică (mă întreb cum vor fi tratate peste câțiva ani de către istorici „evenimentele“ din decembrie ’89 din România: lovitură de stat a eșaloanelor inferioare din P.C.R., sau revoluție anticomunistă, sau poate și una și alta?). Apoi vine firească întrebare dacă actul de la 23 august a fost sau nu benefic României. Susținătorii săi amintesc de scurtarea cu 6 luni a războiului, prin prăbușirea sistemului defensiv german din Balcani și contribuția armatei române la campania din Transilvania, Ungaria, Austria și Cehoslovacia. De cealaltă parte a baricadei se află cei care consideră că a reprezentat o trădare față de aliatul din acel moment, Germania, și că o apărare pe linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Galați ar fi asigurat României condiții de armistițiu mai bune. Se argumentează, de asemenea, că la Stockholm Antoneștilor li s-au oferit condiții de armistițiu mai bune decât opoziției la Cairo și Ankara.

Părerea mea este că, începând cu 23 august 1939, data semnării Pactului de neagresiune sovieto-german, evenimentele s-au desfășurat dincolo de controlul și posibilitățile României. Dacă România a avut un cuvânt de spus în politica europeană, poate chiar în încercarea de a evita războiul mondial, aceasta s-a întâmplat înainte de 1939. După începerea conflictului, rolul României a fost redus la acela de pion pe tabla de șah politico-militară; nu ne mai puteam controla destinul. Poate că ar fi trebuit să rezistăm armat în vara lui 1940, în loc să cedăm cu lașitate în fața pretențiilor teritoriale ale vecinilor. Ar fi fost un gest brav, deși probabil că inutil și păgubos. Poate nu ar fi trebuit să intrăm în război în iunie 1941, sau poate că nu ar fi trebuit să trecem Nistrul; nici una, nici alta nu ne vor fi salvat însă de comunism. Orice am fi făcut, nu mai puteam influența evenimentele: eram prea mici pentru un război atât de mare. Actul de la 23 august este subscris aceleași fatalități, indiferent dacă-l făceam sau nu, România tot ar fi fost ocupată de sovietici. Dacă rezistam pe Siret, ne-am fi păstrat onoarea, dar în nici un caz

Ilașcu învinge Rusia!

Grupul Ilașcu a cîștigat procesul împotriva Rusiei și Republicii Moldova. După patru ani, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a hotărît punerea de îndată în libertate a celor doi membri ai grupului Ilașcu încarcerați încă la Tiraspol, respectiv Andrei Ivanțoc și Tudor Petrov-Popa. Ceilalți patru membri ai grupului Ilie Ilașcu, Alexandru Lesco, Petru Godiac și Valeriu Garbuz, fiind deja liberi. Judecătorul român la CEDO, Corneliu Bîrsan, a afirmat că sentința CEDO poate fi pusă în executare „de către cei care exercită autoritatea în acest moment în Transnistria“. De asemenea, CEDO a hotărît ca Ilie Ilașcu să primească despăgubiri de peste 3.000 de euro de la Republica Moldova și aproape 190.000 de euro de la Federația Rusă. Andrei Ivanțoc, Tudor Petrov-Popa, Alexandru Lesco au și ei de primit despăgubiri de peste 63.000 de euro de la Republica Moldova și aproape câte 130.000 de euro de la Rusia. Alexandru Tănase – avocatul senatorului român Ilie Ilașcu – a spus că decizia Înaltei Curți este irevocabilă, deoarece a fost adoptată de Marea Cameră a CEDO. Evident, autoritățile ruse și transnistrene s-au arătat revoltate de această hotărîre și au anunțat că o vor contesta.

În memoria victimelor stalinismului

La începutul lunii iulie, în Gara Chișinău, a fost sfințită o nouă placă în memoria victimelor represiunilor staliniste și a deportaților din Basarabia (1940-1941, 1949-1951). Slujba a fost oficiată de un sobor de preoți în frunte cu ÎPS Petru, Mitropolit al Basarabiei. Valentina Sturza, președintele Asociației deportaților din Republica Moldova, a declarat că basarabenii au fost supuși unui regim de exterminare, pentru a face loc populațiilor rusofile. Sturza a deplîns faptul că nici după atîția ani autoritățile republicii nu-i tratează așa cum se cuvine pe supraviețuitorii deportărilor.

Şcoală românească la Londra

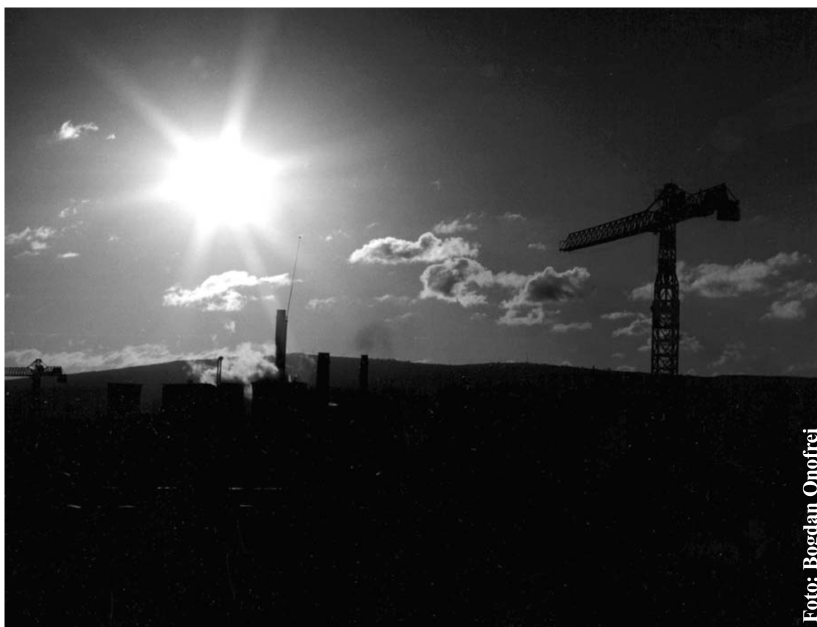
Biserica Ortodoxă Română din Londra, cu sediul în Strada Fleet nr. 186, organizează din 26 iunie, între orele 14.00 – 16.00, cursuri de limba română în cadrul programelor oferite de Fundaţia Raţiu şi sprijinite de Centrul Cultural românesc de la Londra. Iniţiativa se adresează tututor celor care doresc să înveţe şi să înţeleagă limba română.
Lecţiile se desfaşoară pe două module, primul modul se adresează copiilor peste trei ani, iar cel de-al doilea pentru adulţi. Fundatia Raţiu, înfiinţată în 1979 de Ion şi Elisabetha Raţiu, are ca scop principal promovarea şi încurajarea proiectelor care sprijină educaţia şi cercetarea în cultura şi istoria României şi a românilor.

Afacerea „sedii pentru partide“

Cabinetul Năstase pregăteşte vînzarea pe doi bani a sediilor ocupate de principalele partide politice. Cum „cine împarte, parte îşi face“, la cel mai mic preţ va fi cumpărat sediul PSD din strada Kiseleff numărul 10. Pentru clădirea de 847 mp, partidul lui Adrian Năstase va plăti 14 miliarde de lei, adică echivalentul a 350.000 de euro, ceva mai mult decît o vilă construită de ANL. În vreme ce PD va da 45 de miliarde de lei, adică 1.125.000 de euro pentru un sediu cu doar 19 mp mai mare. PNL va scoate din vistierie 21,7 miliarde de lei, adică echivalentul a 542.000 de euro pentru sediul din Aviatorilor numărul 86, preţ pe care nu-l plăteşti nici pentru cea mai amărîtă vilă din zonă. În fine, pentru casa de 187 mp, în buricul Bucureştiului, în care funcţionează partidul lui Corneliu Vadim Tudor, PRM va da preţul unei garsoniere obişnuite, adică 560 de milioane de lei, echivalentul a 14.000 de euro.

nu am fi obţinut condiţii de armistiţiu mai bune, iar ţara ar fi fost devastată de război şi nu am mai fi beneficiat nici măcar de simulacrul de democraţie dintre 1944 şi 1947, perioadă care a permis multor valori româneşti să se salveze peste graniţe. Aşadar, actul de la 23 august a fost un eveniment istoric cu urmări nespectaculoase pentru viitorul pe termen mediu al României. El nu ne-a adus nici măcar statutul de cobeligeranţă şi nici măcar nu a amânat comunizarea României. A salvat, însă, măcar pentru o perioadă, oameni şi bunuri. El nu putea să ne aducă şi nici nu ne-a adus nici mari avantaje, nici mari dezavantaje. Contestatarii săi, adepţii rezistenţei până la final, cei care asemenea unei părţi a armatei şi asemenea membrilor „guvernului român de la Viena“, condus de Horia Sima, susţin ideea păstrării onoarei, pot avea dreptate, doar în acest punct. Pentru că teoria conform căreia rezistenţa României ar fi dat Germaniei timpul necesar pentru a schimba soarta războiului este o simplă poveste. La 23 august 1944 o lume întreagă realiza că Germania pierduse războiul – o demonstrau clar evenimentele acelui an: căderea Romei (4 iunie), debarcarea din Normandia (6 iunie), anihilarea cvasitotală a Grupului de armate „Centru“, de către sovietici la 22 iunie 1944 şi ruperea frontului Iaşi-Chişinău la 20 august 1944. Acest ultim eveniment a întărit hotărârea complotiştilor de a-i înlătura pe Antoneşti, într-o încercare disperată de a salva ceea ce nu mai putea fi salvat. Pe de altă parte, în legătură cu onoarea terfelită sau nu a armatei şi a naţiunii române, în cadrul evenimentelor de la 23 august şi a „trădării“ faţă de Germania, nimeni nu poate face răspunzător un stat suveran că nu a dorit să însoţească (cu aceeaşi viteză…) pe altul într-o catastrofă. Şi dacă tot vorbim de trădări, să ne amintim de nord-vestul Transilvaniei şi de Dictatul de la Viena din 30 august 1940, ca şi de faptul că, în ciuda promisiunilor din 1941, Germania a lăsat la Stalingrad armata română (ca şi pe italieni şi pe unguri) să oprească cu braţele goale tancurile sovietice (abia în 1944 au început să ne sosească din Germania armament anticar şi chiar blindate, în cantităţi semnificative). Pe de altă parte, nu pot fi de acord nici cu recenta afirmaţie a istoricului I. Scurtu, care, răspunzând unui telespectator, afirma la emisiunea „Miezul Problemei“, de pe Naţional TV, că România nu avea nici o obligaţie faţă de Germania, pentru că intrarea noastră alături de Germania, în războiul din răsărit, s-a făcut pe baza unei înţelegeri verbale, iar nu a unui tratat. Ca şi cum asta conta, iar nu cei trei ani de luptă comună în tranşee… Aveam măcar o obligaţie morală.

Mi se pare deci, mai importantă, nu o judecată de valoare asupra actului de la 23 august, ci una care să privească modul în care acesta este perceput, analizat, valorizat şi (din păcate) folosit în scopuri politice. Să nu fie marcarea (nu importă că unii o consideră sărbătorire, iar alţii comemorare) a 60 de ani de la actul de la 23 august 1944 o nouă găselniţă politico-electorală românească, aşa cum s-a întâmplat recent şi la Putna? Îi vom vedea alături pe rege şi pe ultimii dintre beneficiarii comunizării României? Şi vom vedea din nou cum „minciuna stă cu regele la masă“? ■

Foto: Bogdan Onofrei

Patru decenii de la

Marea eliberare a deținuților politici

În această vară se împlinesc 40 de ani de la masiva eliberare a deținuților politici din temnițele comuniste românești. Patru decenii de la primul act al regimului bolșevic din România prin care se anunța un dezgheț intern. Gestul, forțat de presiunile internaționale, a fost precedat de amnistierea unor pedepse încă din ianuarie 1963.

Actul din 1964 venea după 16 ani de teroare, timp în care zeci de mii de români (încă nu este cunoscută cifra exactă) au fost uciși în munți și în închisori, au fost torturați, umiliți, dezumanizați, înnebuniți, într-un cuvânt au fost distruși pentru singura vină de a fi fost contra comuniștilor. Pentru un regim totalitar opoziția politică era o crimă și înțelegeau s-o pedepsească prin moarte. Imediată sau lentă.

Astăzi știm că nici marea eliberare din '64 nu a fost o întoarcere spre normalitate, ci doar o pauză, cu pistolul pe masă, luată de torționari în acțiunea lor împotriva victimelor. Ieșirea din închisoare nu a însemnat sfârșitul calvarului pentru foștii deținuți politici. Mulți dintre ei au continuat să sufere de foame (pentru că li se refuza un loc de muncă), de frică (pentru că erau chemați la Securitate, erau urmăriți și amenințați), de însingurare (se temeau să ducă o viață socială firească pentru a nu fi bănuiți că uneltesc contra Puterii).

Ion Bălan a surprins câteva aspecte foarte interesante legate de momentul 1964 în Capitolul 3 din lucrarea sa *Regimul concentraționar din România*, 1945-1964, Fundația Academia Civică, 2000, București. Reproducem în continare fragmentele pe care le-am considerat relevante. Titul și intertitlurile aparțin redacției. (**rost**.)

Ion BĂLAN

Eliberarea deținuților politici a fost stabilită prin decretele nr. 767/1963, nr. 176 și nr. 411/1964, care nu au fost publicate în Monitorul Oficial, așa că nu cunoaștem conținutul lor. Potrivit statisticilor oficiale, în ianuarie 1960, numărul persoanelor condamnate pentru delicte „împotriva securității statului" era de 17.613. Numărul lor a scăzut în 1962 de la 16.327 la 13.017 în urma eliberării mai multor legionari, în 1963, el s-a redus la 9.333, pentru ca în 1964 majoritatea celor rămași în închisori să fie puși în libertate. Înainte de a fi eliberați, deținuții au fost avertizați că nu le era permis să spună nimic despre cele pătimite, prin diferitele locuri de detenție.

În legătură cu aceasta, iată ce ne relatează Doru Novacovici: „Am fost introduși câte 15-20 într-o încăpere, unde un civil necunoscut ne-a anunțat că suntem grațiați de restul pedepsei și ni se permite să mergem acasă. Ni s-a spus că nu avem voie să spunem la nimeni unde am fost; ce-am văzut și cu cine am stat. De asemenea ne-a spus că nu avem voie să spunem nimănui numele «cadrelor» din Ministerul de Interne, pe care le-am cunoscut"[1].

Înainte de eliberare unii dintre deținuți au fost „rugați" să „colaboreze" cu Securitatea. „Colonelul – menționează Constantin Noica – m-a ascultat, a înregistrat pozitiv răspunsul meu și mi-a spus: «mâine veți fi liber». A adăugat: «Vreți să rămâneți în legătură cu noi? Sau e împotriva conștiinței dvs?» Am rămas uluit, un moment. Așadar, ei nu se schimbaseră: pe de o parte, aveau generozitatea să ne elibereze, pe de altă parte, ne cereau să devenim agenți ai lor. Cum rimau acestea? Puteam lesne folosi poarta de scăpare pe care mi-o oferea el, amabil, «e contra conștiinței mele». Am preferat să-i spun ceva la fel de adevărat, anume că nu aveam de gând să duc nici un fel de viață socială"[2].

Interesante sunt părerile deținuților în legătură cu cauzele care au dus la eliberarea lor în vara anului 1964, unele dintre ele fiind de o naivitate dezarmantă. „De data asta – va scrie Richard Wurmbrand – n-a mai fost un truc. În vara aceea (1964 – n.n. – I.B.) au fost eliberați

[1] Doru Novacovici, *În România după gratii*, Buzău, f.a., p. 164.
[2] Constantin Noica, *Rugați-vă pentru fratele Alexandru*, București,1990, p. 123.

Demisie politică la o şcoală ieşeană

Competența nu face nici cît o ceapă degerată în fața interesului politic. Un exemplul: pățania colegului nostru Cristian Ivănuță, profesor doctorand în istorie, membru în Consiliul Director al Romfest XXI și fost director al Școala din Potângeni (comuna Movileni), județul Iași. Am lăsat să treacă alegerile peste întâmplare, pentru a privi cu detașare și obiectivitate în urmă. Pe scurt: la 1 mai, cu cinci zile înainte de începerea campaniei electorale, profesorul Ivănuță a fost demis din funcția de director. Motivele au fost cusute cu ață albă și groasă de neam prost. I s-au reproșat niște neîmpliniri în „actul de conducere", pe jumătate imaginare, pe jumătate înlăturate cu ceva vreme în urmă. Pe post de capugiu a fost pus un inspector cu frică de partidul-stat, pre numele său de slugă prea-plecată Neculai Avasîlce. Ivănuță a fost înlăturat pentru a-i lăsa scaunul de director învățătorului Mihai Burdia, sprijintor al candidatului PSD la Primăria Movilei, Cristi Râmbu. Acesta din urmă a fost patru ani viceprimar din partea PNL, dar a sărit în barca puterii la momentul oportun. Evident, contestația făcută de Cristian Ivănuță la Inspectoratul Școlar nu a fost luată în seamă. N-a contat nici observația de bun-simț că peste o mînă de profesori cu facultate nu se cuvine a fi staroste un învățător. În schimb, s-a trecut la un montaj literar-artistic, filmat de corespondentul Național TV și dat pe post, în care noul director al școlii din Potângeni îl împroșca voios cu noroi pe vechiul șef. În fața acestei neobrăzări, în care hoțul strigă „hoții!", ne-am văzut obligați să relatăm corect tărășenia pentru a apăra onoarea colegului nostru, dacă nu putem să apărăm nedreptatea.

nenumărate mii de deținuți. O datorăm încălzirii raporturilor dintre Est și Vest și unei adevărate schimbări în inima primului nostru ministru – Gheorghiu Dej. După ani de îndoieli în privința dogmei comuniste, se întorsese, așa se spunea, la credința în care-l crescuse mama lui. A fost convertit de o servitoare din casa lui, pe care am cunoscut-o mai târziu personal și care ne-a povestit ce s-a întâmplat. Creștinismul – pe care nu-l mărturisea deschis – i-a dat tăria să se opună stăpânilor lui sovietici. Ignorând amenințările lor, el a intrat în noi relații cu Vestul, dând prin aceasta o pildă și altor țări subjugate"[3].

Legea nu contează

Foștii deținuți politici s-au lovit de obstacole uneori insurmontabile după ce au fost eliberați: „Am început să-mi caut o slujbă – își amintește Emil Manu –, dar pe unde mă duc sunt refuzat ca «dușman al culturii socialismului victorios». La centrul de librării (unde solicitasem un post de manipulator de materiale, mai exact hamal) mi se spune că nu pot munci: în sectorul ideologie. Se vede treaba că nu pot căra pachete cu ideologie (cu cărți). Cer să discut cu avocatul – jurist consult al Centrului de librării; sunt introdus la un tânăr cu aspect vestimentar sportiv, care mă lămurește pe loc: e adevărat că legea spune să vă primim în schemele de funcțiune ale întreprinderii noastre, dar avem indicații verbale să nu primim nici un fost deținut politic și la noi indicațiile sunt mai tari decât legea. Îi atrag atenția că potrivit ultimei încadrări am executat o pedeapsă de drept comun, «huliganism politic››. «Indicațiile, repetă jurist-consultul, se referă și la cazul dvs. Adică aspectul de infracțiune comună e numai o manevră pentru a raporta organelor dependente de O.N.U. că nu avem decât foarte puțini deținuți politici»"[4].

A fost doar începutul „piedicilor" pe care regimul le punea celor recent eliberați: „La Societatea de științe Filosofice, al cărui secretar științific am fost de la înființare și până la arestarea mea (17 decembrie 1959) – continuă Manu –, discut cu Secretarul General, profesor universitar Emil Boldan, care îmi oferă același răspuns, adăugând că schema de funcționare a Societății trebuie să fie pusă din punct de vedere ideologic. Îi ofer o soluție: să-mi aprobe o funcție administrativă de o jumătate de normă la filiala din Ploiești; cu o ținută revoluționară, el nu e de acord nici cu această soluție". (…) În final, Emil Manu a fost primit ca muncitor necalificat la un trust de construcții. (…) Cu refuzuri de tipul celor menționate de Emil Manu s-au confruntat și alți foști deținuți politici.

Autocritică la plecare

Documentele de arhivă oferă numeroase informații inedite despre momentul „eliberării", despre „grija" pe care organele de Securitate au manifestat-o față de aceștia după 1964. De la penitenciarul Aiud, în urma aplicării Decretului nr. 176/1964 au fost puși în libertate un număr de 644 deținuți, din care 587 legionari și 57 foști membrii ai P.N.L. și P.NȚ. (…)

Cu ocazia eliberării, deținuții au fost „sfătuiți" să-și arate mulțumirea pentru acest act. Printre cei care au acceptat s-au numărat: Paul Fortunescu, fost desenator tehnic; Gheorghe T. Bălan, fost funcționar; Gheorghe Guțu, fost maistru cazangiu; Mihail T. Surugiu agricultor și Gheorghe T. Grosunescu, muncitor tipograf.

În zilele de 17-18 aprilie 1964, la indicația direcției penitenciarului, au fost organizate două mari adunări, cu participarea a peste 300 de deținuți grațiați și a organelor administrației. Atmosfera a fost „bine pregătită", la clubul unde s-a ținut adunarea, pereții fiind pavoazați cu

[3] Richard Wurmbrand, *Cu Dumnezeu în subterană*, București, 1995, p. 267.
[4] Emil Manu, *Infernurile noastre*, București, 1993, p. 122-123.

tablouri care, pe de-o parte, înfățișau „realizările epocii socialiste“, pe de altă parte, prezentau „activitatea criminală legionară cu tablouri mari, reprezentând uciderea lui Stelescu, Iorga“. Scopul propagandistic a fost clar exprimat încă de la început: „fiind de față legionari și țărăniști, li s-a arătat acestora că adunarea se ține în clubul unde pot să vadă din ce lume au făcut parte, cât rău au adus patriei și poporului și, de asemenea, pot să vadă ce realizări a obținut poporul muncitor în anii puterii populare“[5].

Invitați să se demaște sau să-i demaște pe alții, deținuții, viitori cetățeni ai „patriei socialiste“, nu au așteptat prea mult și „s-au pus pe treabă“, fapt ce crea autorităților impresia că reeducarea își producea efectele.

Iată ce declara fostul deținut Nicolae Trandafir cu ocazia punerii lui în libertate. „Acum mă rușinez când trebuie să spun că eu, ca om sărac, în loc să mă fi atașat poporului m-am atașat dușmanilor lui, sprijinind cu alimente banda lui Gavrilă. Mă simt foarte vinovat deoarece, dacă eu și alții ca mine n-ar fi ajutat pe acești bandiți, organele de stat i-ar fi prins la timp, și nu le-ar fi permis acestora să provoace atâta nenorocire oamenilor pașnici“[6].

Pe aceilași ton a continuat și Ioan Bozdoc: „Mi-am distrus familia, mi-am distrus tinerețea, pentru scopurile dușmănoase ale unor elemente străine de interesul poporului. La despărțire, eu sfătuiesc pe foștii mei colegi de detenție, ca, dacă în munca cultural-educativă vor întâlni elemente cu manifestări dușmănoase, să nu le cruțe, să le aducă la cunoștința administrației, pentru a fi izolate de colectiv“[7]. Cât de sincere au fost declarațiile de asemenea natură numai cei care le-au făcut știu.

O mie de opozanți îndărătnici

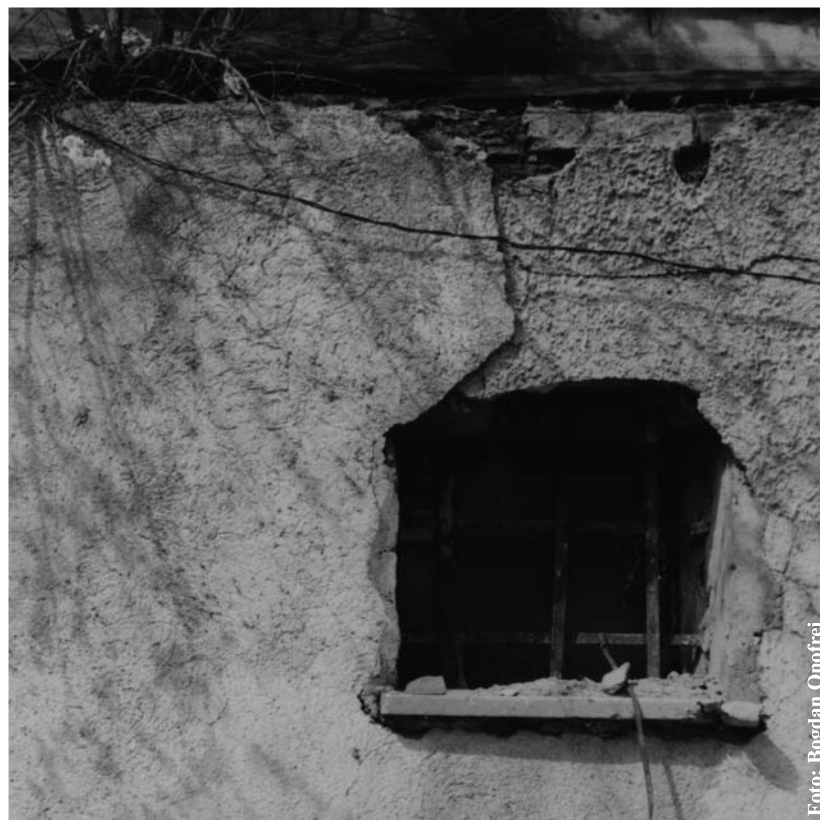
Un prim bilanț al grațierilor, efectuate la sfârșitul anului 1963 și în prima jumătate a anului 1964, apare într-un document emanat de la M.A.I., care menționa că au fost puși în libertate 10.014 condamnați. Autorul sintezei considera că majoritatea acestora s-au integrat sau își manifestă intenția de a participa efectiv la viața socială, alții „au adoptat o poziție de espectativă și izolare, evitând a mai veni în contact cu persoane suspecte și a purta discuții cu caracter politic din teama de a nu atrage atenția organelor noastre“.

Destul de mulți nu s-au arătat însă convinși de binefacerile noii societăți. Dovadă că 1.050 din cei grațiați au continuat după ieșirea din închisoare „să se situeze pe o poziție ostilă orânduirii noastre, desfășurând și în prezent activitate dușmănoasă și ele instigare a altora la acțiuni antipopulare“[8]. Aceștia erau urmăriți îndeaproape de Securitate. Despre Dumitru Gabrudeanu se știa, de pildă, că după stabilirea în București se întâlnise la biserica „Domnița Bălașa“ cu Traian Anduca, Valeriu Furtunescu, Marcel Petrișor, Victor Toma, Elena Duma, și Ioan Andrubovici[8]. (…)

Eliberarea deținuților politici din locurile de detenție a dus la o oarecare intensificare a acțiunilor împotriva regimului. În anul 1965, la numai un an de la eliberare, fuseseră înregistrate 752 de cazuri de răspândiri de fițuici, scrisori anonime și inscripții cu conținut „dușmănos“. Acest aspect este dovedit și de faptul că, în 1965, cu ocazia alegerilor de deputați pentru Marea Adunare Națională și Sfaturile Populare, s-au descoperit 50 de cazuri de difuzări de material cu „caracter dușmănos“, în plus, în urnele de votare s-au găsit 189 buletine pe care au fost scrise cuvinte și lozinci ostile puterii comuniste, mult mai numeroase decât în anul 1961 când fuseseră depistate doar 36 de cazuri de propagandă împotriva regimului[9]. Pentru rezolvarea situației, Alexandru Drăghici propunea ca „acolo unde avem de-a face cu elemente fanatice care săvârșesc fapte ca urmare a concepțiilor și convingerilor lor dușmănoase la care nu vor să renunțe“, să se treacă „la arestarea lor și trimiterea lor în judecată după temeinică documentare“[10].

Anii următori aveau să ducă la o scădere a intensității acțiunilor împotriva regimului. Ele aveau să renască după 1977 în alte forme și cu alți purtători de cuvânt. O generație își îndeplinise datoria, alta avea să urmeze.

■

Foto: Bogdan Onofrei

5 A.S.R.I., f.d., dosar 7589, vol. 2
6 *Ibidem*.
7 *Ibidem*.
8 *Ibidem*, f.d., dosar 10951. vol.6
9 *Ibidem*,
10 *Ibidem*,

Între instaurarea unui guvern antinaţional şi

O falsă reconciliere națională

Actul de la 23 august 1944 a schimbat, cum bine se știe, istoria celui de-al doilea război mondial, cel puțin din punctul de vedere al duratei acestuia. Prin schimbările politice pe care le-a provocat, se poate spune că el a influențat și modul în care s-a scris istoria. Cu siguranță însă că nici unul din actorii principali ai loviturii de stat nu și-a dorit și, mai trist, nici nu și-a imaginat că rescrierea istoriei va fi atât de radicală în România. Nici unul n-a crezut nici că schimbarea alianțelor României va declanșa un proces încheiat, fatalmente, prin ocuparea României de către cel mai temut vecin al ei și instaurarea unui guvern antinațional.

Silviu B. MOLDOVAN

Participanții la războiul din Est, fie ei militari sau civili, n-au mai fost priviți ca cetățeni români ce și-au făcut datoria pe timp de război, ci ca dușmani ai… propriei țări. Gradul lor de patriotism era apreciat în funcție de… nivelul atașamentului față de o altă țară, și-anume Uniunea Sovietică. Dacă o asemenea ciudățenie era mai ușor de explicat în anii ocupației sovietice, apariția ei, fie și într-o formă voalată, sau ca rezultat al inerției birocratice după evenimentele din 1964, este stupefiantă.

În anul 1965, de pildă, Securitatea a încercat, fără succes, recrutarea unui fost deținut politic. Recrutarea acestuia fusese considerată necesară în primul rând pentru „clarificarea situației" a două persoane: Valeriu Cristescu (cel care îi dăduse lui B. poeziile lui Radu Gyr) și Victor Clonaru, ambii urmăriți informativ. În cursul tentativei de recrutare, s-a făcut intens apel la sentimentele patriotice ale celui vizat, într-o veritabilă intenție de manipulare neuro-lingvistică prin care victimei i se spunea ceea ce, evident, voia să audă. Că despre așa ceva era vorba și nicidecum de vreun consens al sentimentelor patriotice, o dovedește, fără tăgadă, motivul pentru care un Victor Clonaru era urmărit, obiectiv formulat cât se poate de direct în documentele interne ale Securității: „Acțiunea a fost deschisă pe baza materialelor din care rezultă că sus numitul în perioada 1942-1950, cât a stat prizonier în lagărul Oranki din U[niunea] S[ovietică] a fost considerat împreună cu Chivulescu Nicolae șefi ai organizației legionare"[1]. Documentul din care am citat este datat 5 mai 1965.

Era perioada imediat următoare eliberării masive a deținuților politici și cea în care speranțele de liberalizare a regimului comunist creșteau în toate mediile, inclusiv în cel al foștilor condamnați politici. Naționalizarea regimului comunist din România era, de asemenea, destul de avansată, deja. Și totuși, în ciuda relativei evoluții a modalității de acțiune a Securității (represiunea nu mai era directă și sângeroasă), mentalitatea ei își dezvăluia involuția stupefiantă. În 1965 (ca și mai târziu, în ciuda liberalizării care a continuat să progreseze încă vreo câțiva ani), era posibil ca un cetățean român să fie luat în urmărire de serviciul de informații al României (o Românie părăsită de trupele de ocupație de 8 ani!) pentru simplul motiv că și-a manifestat patriotismul[2] în timp ce se afla deținut într-un lagăr de prizonieri din Uniunea Sovietică! După ce statul român a ignorat existența prizonierilor (deși România a intrat în război, alături de Națiunile Unite, în august 1944, iar Tratatul de pace fusese semnat în februarie 1947, iată că și în 1950 unii soldați români se mai aflau în lagărele sovietice![3], după ce același stat român i-a tratat pe soldații repatriați ca dușmani (trimițându-i prompt în închisorile din țară, pentru vina de a fi participat, ca militari, la războiul antisovietic), se dovedea că și statul român reformat al anilor 60 continua, cu alte mijloace, aceeași politică. Informatorii nu mai erau recrutați prin brutalități și amenințarea cu detenția, acestea fiind înlocuite cu sofisticate tactici de *captatio benevolentiae*[4].

În ceea ce-l privește pe Victor Clonaru, bunăoară, documentele din dosarul său personal de Securitate (deschis la 14

[1] Arhiva C.N.S.A.S., fond Rețea, dosar nr.736, f.19.

[2] Se știe astăzi că acuzația de legionarism le-a fost adusă automat și prizonierilor români care refuzau înrolarea în diviziile pro-sovietice.

[3] Articolul 20 al Tratatului de pace din februarie 1947 stipula: „Prizonieri de război români vor fi repatriați cât mai curând posibil, în conformitate cu angajamentele stabilite între fiecare din Puterile ce-i dețin și România" - Marin Radu Mocanu (coord.) și colab. (eds.), *România în anticamera Conferinței de pace de la Paris. Documente*, București, Arhivele Naționale ale României, 1996, p.417.

[4] Această continuitate în atitudine este explicabilă prin gândirea și, s-ar putea spune, simțirea preponderent *ideologică* a oficialităților comuniste. Aceasta se putea adapta împrejurărilor, dar nu-și schimba, cu adevărat, substanța. Chiar atunci când, după consolidarea guvernului Groza, U.RS.S. a eliberat un grup de 500 de prizonieri români, evenimentul a fost investit cu semnificații exclusiv ideologice: „Comisia comunistă care i-a întâmpinat la graniță nu a fost interesată să asculte fericirea pe care acești români o simțeau când au pășit din nou pe «pământul sfânt al României», după o absență de doi, trei sau chiar patru ani, ci doar să smulgă declarațiile lor de loialitate față de regimul Groza. Acei fii îndurerați ai României au fost siliți să exprime nu fericirea de a se fi

octombrie 1964) confirmă ideea continuității vechii politici. Numele conspirativ al lui Clonaru era „Prizonierul“, ceea ce sugerează din start importanța și sensul acordate activității depuse în captivitate. *Hotărârea de deschidere a dosarului individual „Prizonierul“* începe într-adevăr cu prezentarea activității din prizonierat (după bătălia de la Stalingrad[5]. Autorul documentului insistă și asupra faptului că, în timpul reeducării de la Aiud, Clonaru „nu a pomenit nimic despre activitatea depusă în lagărele Oranki și Mănăstârka și grupul condus de Puiu Atanasiu“[6]. Este anexată și o declarație (din 1963) a unui deținut de la Aiud, în care se spune despre Victor Clonaru[7]: „Prin acțiunile duse de dvs. în lagărele din U.S. împotriva constituirii Div. Tudor Vladimirescu – primul embrion al armatei democrate românești – ați primit calificativul de «prizonieri fasciști»“[8]. Acuzația de legionarism este susținută și prin apartenența la anturajul lui Puiu Atanasiu, „care grupează în jurul lui o serie de legionari și foști prizonieri“[9]. Iată cum însăși calitatea de „fost prizonier“ de război devenea o acuză în sine, o „pată“ în dosar, asimilată ipostazelor de „fost legionar“, „fost condamnat contrarevoluționar“ etc. Și toate acestea într-o perioadă când comunismul din România făcea caz de patriotism. Situația era atât de absurdă încât, potrivit documentelor citate, Victor Clonaru putea fi considerat… trădător de țară! Este un exemplu absolut stupefiant de modul în care, în România postbelică, valorile puteau fi bulversate, inversate. În plus, se pare că propagandiștii comuniști au aruncat fortuit anatema de „legionari“ tuturor militarilor români aflați în prizonierat care se opuneau înrolărilor în Divizia Tudor Vladimirescu. Practic, ei puneau, în mod nejustificat, semnul egalității între „patriot“ (înțeles, în acest caz, ca persoană care refuză să se pună în serviciul celor aflați în război cu propria-i țară, prin înrolarea într-o unitate auxiliară a Armatei Roșii[10] și „legionar“. Această identificare abuzivă a avut și un efect cu siguranță nedorit de autorii ei: nu puțini anchetați și deținuți politici nelegionari s-au simțit atrași de ideile legionare tocmai din cauza valorizării involuntare a acestora, de către anchetatori și gardieni.

Cu toate că Victor Clonaru pare să fi avut într-adevăr simpatii legionare, din modul de redactare al documentelor Securității nu reiese clar acest lucru, deși acesta era principalul lor scop. Și asta tocmai datorită tendinței de a pune acel aberant semn de egalitate. *Hotărârea de trecere în evidență* (nedatată), emisă de către Unitatea 0622 Aiud[11], era argumentată în acest fel: „În detenție este semnalat cu discuții și manifestări legionare, deși nu recunoaște că ar fi fost legionar[12]. În munca cultural-educativă a avut multă vreme rezerve, iar în declarația făcută n-a pomenit nimic despre activitatea de la Oranki și în organizația lui Puiu Atanasiu[13], iar după declarație și-a exprimat părerea că legionarii care refuză să vorbească în club, sunt oameni de «onoare», de «caracter», care nu vor să-și păteze conștiința“[14]. Autorul unei note informative din 1 octombrie 1965, după eliberarea din detenție, îl caracterizează astfel pe Victor Clonaru: „În lagăr a făcut parte din ofițerii care au acționat împotriva constituirii Diviziei Tudor Vladimirescu. (…) Nu-l știu să fi fost legionar. (…) La Aiud s-a împotrivit acțiunii de reeducare la început și în cadrul cluburilor a refuzat multă vreme să ia o atitudine pozitivă. Se considera victima unei «injustiții» a regimului actual, care îi aplicase o sentință lipsită de evidența unor culpe. În jurul lui gravitau mulți deținuți care îi apreciau calitățile intelectuale și atitudinea“[15]. Documentul confirma, pe de o parte, concluzia că Securitatea punea semnul egalității între refuzul recrutării de către sovietici și apartenența legionară. Pe de altă parte, semnalează un alt motiv pentru care poliția politică se temea de Victor Clonaru: acesta atrăgea, chiar și în condițiile detenției, simpatia celor din jur. Își asigura, deci, o influență apreciabilă asupra lor, aspect ușor de speculat, conform poncifelor securiste, în „scopuri dușmănoase“. Documentele de urmărire de după eliberare sunt imprecise și în privința condamnării militarului repatriat, precum și a motivelor

întors, în sfârșit, în patria lor, ci pe aceea de a fi dat de Petru Groza și regimul lui“. Declarațiile făcute cu acest prilej de unii ofițeri au fost cu adevărat la înălțimea simțirii propagandiștilor care i-au așteptat în gară: „Uniunea Sovietică asigură prizonierilor români pâine, ajutor sanitar și îngrijire specială, iar astăzi ne redă familiilor noastre, sănătoși și plini de încredere… Ne punem munca și energia la dispoziția poporului, în lupta împotriva rămășițelor fascismului“; „Întorcându-ne din prizonierat, ne exprimăm gratitudinea față de generalissimul Stalin, pentru marea sa înțelegere cu care creditează guvernul român, permițând întoarcerea prizonierilor chiar înainte de încheierea păcii“ (Reuben H. Markham, *România sub jugul sovietic*, București, Fundația Academia Civică, 1996, p.301). Desigur că între „rămășițele fascismului“ se încadrau și camarazii lor rămași în lagărele sovietice și care refuzau să renunțe la onoarea lor militară.

5 A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr.365, vol.1, f.2.

6 *Ibidem*, f.3.

7 Adresarea la persoana a doua atestă că declarația fusese de fapt una din „criticile“ formulate în cadrul dezbaterii din „clubul“ de reeducare din penitenciarul Aiud.

8 *Ibidem*, f.8.

9 *Ibidem*.

10 Prima divizie de „voluntari“ români a fost constituită pe teritoriul U.R.S.S. în anul 1943 (Divizia „Tudor Vladimirescu“). Înaintea „cotiturii“ de la 23 august 1944, înrolarea individuală în cadrul Armatei Roșii era „pedepsită cu moartea conform *Codului justiției militare* din 1939 (art.501), prevederi care nu au putut fi puse în aplicare ca urmare a evoluției regimului politic după 1945“ - Florin Șperlea, *De la armata regală la armata populară. Sovietizarea armatei române* (1948-1955), București, Editura Ziua, 2003, p.48. Cea de-a doua divizie („Horia, Cloșca și Crișan“) a fost creată după ce România părăsise sistemul Axei (în aprilie 1945). În august 1945, prin Legea nr. 666, cele două divizii prosovietice au fost integrate în compunerea armatei române. Rolul lor a rămas însă unul predominant politic (vezi *ibidem*, p.41-57). Nu întâmplător, una din primele măsuri luate a fost instituirea controlului politic asupra tipăriturilor destinate armatei. Pe teritoriul U.R.S.S., se mai constituiseră, cu același scop, Divizia poloneză „Tadeusz Kosciuszko“ și Brigada independentă cehoslovacă.

11 Documentul este semnat de „lucrătorul operativ care a înaintat hotărârea“, pe numele lui Gheorghe Lazăr.

12 Tot în *Hotărârea*… se menționează că, între 1932-1936, Clonaru a activat în cadrul „Tineretului Liberal“.

13 Puiu Atanasiu a fost și el prizonier în U.R.S.S., cunoscându-l pe Clonaru din acea perioadă.

14 A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr.365, vol.2, f.12.

15 *Ibidem*, vol.1, f.75.

acestei condamnări. Dintr-un *Referat cu propuneri privind pe legionarul Clonaru Victor*[16] putem afla că acesta a fost repatriat în 1950, fiind condamnat „pentru manifestări dușmănoase"; este deținut între 1950-1954, apoi, din nou, între 1958-1964[17]. Conform aceluiași document (din iunie 1974), i s-a deschis dosar de urmărire informativă în 1971[18]. Hotărârea de trecere în evidență din perioada detenției la Aiud reține că între 1950-1954 fusese „internat administrativ", iar un document similar din 8 iunie 1974 semnalează că a fost „internat în L.[lagăr de] M.[uncă]"[19]. În fine, în *Nota* din 18 august 1970, Clonaru este semnalat ca „fost prizonier la Oranki – U.R.S.S.", și nu ca fost condamant c.r.[20]. Așadar, chiar și după momentul august 1968[21], prizonieratul în U.R.S.S. era considerat o culpă politică[22]. În 1950, chiar una foarte gravă. Prizonieratul în sine fusese echivalat cu acele „manifestări dușmănoase" despre care *Referatul cu propuneri* susținea că ar fi stat la baza condamnării din 1950. De fapt, Victor Clonaru fusese, imediat după repatriere, „internat administrativ", adică trimis într-o colonie de muncă fără să fi fost condamnat printr-o sentință sau judecat în vreun proces. În aceeași situație s-au aflat, din păcate, mulți din militarii români repatriați din U.R.S.S. Unii nu au fost arestați imediat după repatriere, având chiar răgaz să se implice în activitățile Rezistenței, oferind astfel autorităților un alt motiv pentru arestare[23]. Alții au scăpat de arestare, dar autoritățile comuniste au folosit prilejul repatrierii pentru a-i umili[24]. Ca element compensatoriu, merită înregistrat comportamentul (cu foarte puține excepții) solidar al românilor de rând. Aceasta i-a consolat în bună măsură atât pe militarii repatriați, cât și pe deținuții politici eliberați și este o dovadă a discrepanței dintre obediența afișată de majoritatea românilor și persistența puternică a tradițiilor și mentalităților interbelice.

Partea cea mai urâtă a lucrurilor constă încă în faptul că forța de rezistență a dogmatismului „obsedantului deceniu" s-a dovedit mai puternică decât curentul înnoitor manifestat în societatea românească a anilor ă60. Chiar dacă nu mai erau „la modă" măsurile represive directe, percepția oficială asupra evenimentelor din trecut era la fel de greșită și de contradictorie. Eticheta de „elemente dușmănoase", pusă opozanților motivați de convingeri patriotice și democratice, a rămas în vigoare, deși, în august 1968, de pildă, însuși secretarul general al Partidului Comunist Român amenința, voalat, cu rezistența armată, în cazul unei eventuale invazii sovietice. Sub efectul acestor triste constatări, devine limpede că eliberarea masivă a deținuților politici, petrecută în 1964 (de care a beneficiat și Victor Clonaru), consecutiv unei relaxări treptate a condițiilor de detenție, a fost un fals gest de reconciliere națională. Aparența creată de liberalizarea controlată a mascat însă destul de bine, pentru un timp, persistența mentalităților inspirate de lupta de clasă. ■

---

[16] *Ibidem*, vol.2, f.2.

[17] Eroare: corect, între 1959-1964. În 1958, a fost însă arestat.

[18] După cum am văzut, o acțiune informativă era deschisă, în ce-l privea, încă din 1964. Este posibil să fi fost vorba de a acțiune de verificare informativă, transformată în 1971 în dosar de urmărire propriu-zis.

[19] *Ibidem*, f.51.

[20] *Ibidem*, f.41.

[21] În august 1968, România face o impresie deosebită pe plan internațional, refuzând să participe la invadarea Cehoslovaciei de către trupele țărilor membre ale Tratatului de la Varșovia, sub pretextul „salvării cuceririlor revoluționare ale poporului cehoslovac". Liderul comunist de la București, Nicolae Ceaușescu, a impresionat la rândul lui prin condamnarea explicită a imperialismului sovietic, camuflat în ideea „solidarității revoluționare".

[22] Aspectul era cu atât mai șocant, cu cât înșiși sovieticii anulaseră majoritatea sentințelor pronunțate în anii '40 împotriva prizonierilor români. Încă din anii '50, unii militari repatriați consemnau cu satisfacție aceste evoluții: „Încep să revină în țară repatriații și prizonierii reținuți în U.R.S.S. Procesele intentate și măsluite de regimul stalinist s-au încheiat în majoritate și românii condamnați au fost achitați la Tribunalul Suprem Sovietic. Nu li se acorda grațierea, ci se dovedea că toți acești condamnați au fost nevinovați. Prin aceste hotărâri judecătorești, date de cea mai înaltă instanță sovietică, rușii singuri s-au pălmuit, confirmând nedreptățile făcute. S-ar putea spune că, prin aceasta s-au și reabilitat cât de cât, recunoscând greșelile comise" (Alexandru Teodorescu-Schei, *Învins și învingător. 1941-1949. Campania din Est și prizonieratul*, ediție îngrijită de Pan Izverna, București, Editura All, 1998, p.219).

[23] De exemplu, sublocotenentul de infanterie Victor Stoica, luat prizonier de sovietici după lovitura de la 23 august 1944. Repatriat în noiembrie 1946, se încadrează ca și curier în mișcarea de rezistență, fiind arestat în 1949 și deținut până în 1954 (Victor Stoica, *Soldați de plumb*, Iași, Editura Polirom, 1996, 286 p.).

[24] „Coboram în gări și lumea ne privea indiferentă. Căutam să mă stăpânesc, să nu mă las pradă freneziei. Oricând rușii ne puteau reține sub cele mai diferite pretexte. (…) În cele din urmă, am ajuns în România, la Sighet. Intrat în țară, am fost introduși într-un lagăr de tranziție. Supraveghetorii se recrutaseră dintre ungurii vulgari, brutali și mojici, comportându-se mai rău decât rușii. Ultimul canon a trebuit să-l suportăm în țara românească. La fel ca-n Rusia, am fost duși la baie, trebuind să ne dezbrăcăm într-o cameră friguroasă, lăsând hainele pentru dezinfecție. (…) N-aveai cum să te ferești, deoarece lângă tine era alt corp omenesc. Am stat goi într-o cameră neîncălzită. Ușa fiind încuiată, nu puteam ieși. Săream cu toții cu mișcări neregulate. După trei zile, ne-au eliberat, ne-au dat o foaie de drum până la locul de destinație arătat, două conserve și o pâine, nici un ban. (…) Trebuind să zăbovim prin gări, la Oradea, de exemplu, stând la o masă – se umplea de îndată cu fripturi și bere, plătite discret și cu înțelegere de diverși consumatori. Gesturile lor ne-au mișcat foarte mult. Afară de pancarte roșii, puse peste tot, constatam că mai există suflarea românească deschisă și ospitalieră, așa cum o știam. (…) Trecuseră patru ani de la terminarea războiului și voiam să constat ce schimbări s-au produs în sufletul și societatea românească. Nici una. Familia mea gândea și se purta ca și înainte de război. La fel era și atmosfera din sat. Plutea, însă, peste tot un nor apăsător, o ceață, dând senzația de restriște și nesiguranță" (Alexandru Teodorescu-Schei, *op. cit*., p.208-212 *passim*).

Eliberarea din închisori sau

„ÎNTOARCEREA DIN CRUCIADĂ“

Demostene ANDRONESCU

Mișcarea de rezistență din România nu a fost înfrântă atunci când membrii ei au umplut temnițele, ci, mult mai târziu, în 1964, când aceștia, nu din „mărinimia“ împilătorilor, ci datorită conjuncturii politice internaționale, au fost puși în „libertate“.

Pentru că opresiunea revigorează și întărește, regimul inuman la care au fost supuși cei din închisori le-a sporit acestora îndârjirea și le-a întărit credința că dreptatea este de partea lor. Pierzându-și o „libertate“ iluzorie, ei au dobândit, între zidurile temnițelor și în lanțuri, adevărata libertate care le-a dat tăria să continuie, pe alte planuri și cu alte mijloace, lupta împotriva asupritorilor. De data aceasta însă lupta lor era dusă în spirit și spiritul nu poate fi învins de forța brută.

În aceste condiții, „eliberarea“, pe care ei nu aveau cum să nu o accepte, departe de a fi fost un „triumf“, a fost mai degrabă, așa cum a prefigurat poetul, o jalnică „întoarcere din cruciadă“. Alungați din „eternitatea“ lor înapoi în timp și în istorie, ei au devenit vulnerabili. Extrem de vulnerabili. Nevoiți, pentru a putea supraviețui, să se adapteze noilor realități și să facă, pentru aceasta, concesii, atât stăpânirii, cât și vieții de zi cu zi, ei au renunțat, de fapt, la luptă, considerându-se, cel puțin deocamdată, învinși. Unii dintre ei și-au mai păstrat, îmbălsămat și ascuns pe undeva, prin tainițele sufletului, idealul, dar cei mai mulți au renunțat să mai viseze și conștietizând că în această existență nu se mai pot realiza decât pe plan biologic, și-au întemeiat familii, „cumințindu-se“. Doar foarte puțini au avut tăria să continuie, pe alte temeiuri și cu alte mijloace, lupta, conștienți fiind că pentru această îndrăzneală, vor intra, din nou, în temniță. Printre aceștia din urmă, nu pot să nu amintesc pe preotul Gheorghe Calciu-Dumitreasa din București, pe Traian Anderca din Timișoara și pe Grigore Caraza din Piatra Neamț, care, lucizi, fără să braveze, au luat atitudine împotriva unor samavolnicii ale stăpânirii. În special, cazul părintelui Calciu este emblematic. „Ca să fii tare trebuie să fii singur“. Or, părintele Calciu, când a început să predice, de la anvon, împotriva ateismului, nu mai era singur. Avea acum familie și un copil. Și, totuși, nu a pregetat să o facă, intrând pentru această îndrăzneală, din nou, în „eternitatea“ temiței.

Temnițele din România au început să se populeze imedit după încheierea criminalului act de la 23 august 1944 prin care hoardele bolșevice „au fost invitate“ să ne cotropească țara. Și pentru că a venit vorba de 23 august ne simțim obligați să deschidem o paranteză pentru a face câteva considerații în legătură cu un ultim și incalificabil afront adus poporului român de „stăpânirea“ actuală care, nici mai mult, nici mai puțin, pledează, prin cuvântul președintelui țării, rostit la televiziunea publică, pentru reluarea sărbătoririi acestui nefast eveniment. „Eu cred că este o datorie a noastră, patriotică, – a spus președintele Iliescu pe la jumătatea lunii iulie – de a marca acest moment. Este o datorie politică de a deschide calea unei judecăți cu capul limpede, debarasați de orice fel de prejudecăți politice, ideologice. Am văzut asta chiar din scrisorile unor veterani, oameni care... au participat la acest moment de cotitură în istoria țării, care a însemnat pentru salvarea țării un moment esențial... dacă nu ar fi fost 23 august, altfel arăta România astăzi“. Da, și noi suntem de acord că „este o datorie a noastră“, „patriotică“ chiar, să ne amintim de acest eveniment, dar să ne amintim de el ca de „ciuma lui Caragea“ de exemplu, nu pentru a-l sărbători, ci pentru a-l comemora ca pe o nenorocire, eventual cu drapelele în bernă, căci prin acest act de trădare (căci trădare a fost), România a intrat în lunga noapte comunistă. Suntem de acord, de asemenea, că acest moment „este un moment de cotitură în istoria țării“, dar de cotitură spre dezastru, nu spre salvare cum pretinde președintele Iliescu, după cum suntem de acord și cu afirmația sa că „dacă nu ar fi fost 23 august, altfel ar fi arătat România astăzi“, adică, nu ar fi arătat atât de jalnic ca astăzi. Sunt unele voci care susțin că prin acest act, războiul a fost scurtat cu, cel puțin, șase luni. Probabil că așa este, dar ce avantaje am avut noi de pe urma acestui fapt? Nici unul. Dimpotrivă, „ciuma roșie“ ne-a cotropit și s-a instalat în țara noastră cu șase luni mai devreme, timp în care multe se puteau întâmpla. De asemenea, se mai spune că acceptând această „capitulare fără condiții“ (căci asta a fost acest nefericit act) s-au salvat multe vieți omenești. Inexact. Dacă punem la socoteală doar cei peste 130.000 de soldați, subofițeri și ofițeri români luați prizonieri de ruși după încetarea ostilităților, dintre care nu s-au mai întors acasă decât câteva mii, precum și cele câteva zeci de mii de morți de pe frontul de vest, fără să mai adăugăm și pierderile colaterale, ajungem la concluzia că, în acest caz, pierderile au fost mai mari decât dacă continuam lupta, apărându-ne. Desigur, până la urmă, războiul tot l-am fi pierdut, dar l-am fi pierdut onorabil, cu capul sus, iar situația ulterioară a țării nu ar fi fost, nici într-un caz, mai rea decât a fost încheind acest rușinos și degradant „armistițiu“.

Am închis paranteza și revenim la problema de care ne ocupăm, și anume cea a deținuților politici. Spuneam că temnițele din România au început să se populeze imdiat după închierea dezonorantului act de la 23 august. Mai întâi, sub pretextul „defascizării“ țării, încă înainte de terminarea războiului, au fost epurate armata, poliția, administrația publică, învățământul și locul celor îndepărtați a fost luat de elemente mai slab pregătite profesional, dar sigure din punct de vedere politic. Apoi, sub diferite pretexte, în rândurile celor „epurați“ au început aresările. Imediat ce armatele „eliberatoare“ ne-au invadat țara, a fost decapitată armata regală română. Zeci de generali și sute de ofițeri și subofițeri, precum și simpli ostași care au luptat pe frontul de est au fost arestați și condamnați la ani grei de închisoare pentru pretinse crime de război sau crime împotriva umanității. Majoritatea acestora, fiind oameni în vârstă, au sfârșit în închisoare. Eu nu știu ca vreunul dintre generalii arestați atunci să mai fi apucat „ziua eliberării“. Cam în același timp, au fost arestați și polițiștii

care au fost acuzați de maltratarea comuniștilor și de asuprirea clasei muncitoare, adică de crime împotriva umanității. Ei au format un lot aparte și, după condamnare, au fost încarcerați în închisoarea Făgăraș. Ca și în cazul militarilor, majoritatea acestora au sfârșit în temniță.

După „alegerile" din noiembrie 1946 a venit rândul să fie arestați oamenii politici: șefi de partide, foști miniștri în guvernul antonescian și chiar în unele guverne interbelice, intelectuali considerați ideologi fasciști și, apoi în valuri succesive, simpli membri ai partidelor zise istorice (Partidul Național-țărănesc, Partidul Național Liberal și Partidul Social-Democrat). Practic, atunci a fost aproape complet lichidată întreaga clasă politică românească. Au fost regizate, cu această ocazie, câteva procese care au făcut senzație în epocă. Este suficient să amintim, în acest sens, doar de „procesul trădării naționale" intentat *„unei bande de spioni, conspiratori și derbedei fasciști"*, cum caracteriza Silviu Brucan, în editorialul din ziarul „Scânteia" din 14 septembrie 1947, lotul căpeteniilor național-țărăniste, în frunte cu Iuliu Maniu și Ion Mihalache, judecat în toamna aceluiași an. Este de prisos să mai amintim acuzațiile hilare care s-au adus acestor oameni și felul în care a fost regizat procesul. Amintim doar că, atât Iuliu Maniu, cât și Ion Mihalache au fost condamnați la temniță grea pe viață și apoi „uciși" prin aplicarea unui regim carceral de exterminare. Aceeași soartă au împărtășit-o și liderii Partidului Național Liberal, precum și cei ai Partidului Social-Democrat, fracțiunea Titel Petrescu.

După lichidarea clasei politice a urmat la rând tineretul studios. Într-o singură noapte (15 spre 16 mai 1948) au fost arestați, din toate centrele universitare ale țării, peste 4000 de studenți și, pentru vini reale (în sensul că erau oponenți politici ai comuniștilor) sau imaginare, au fost judecați și condamnați. Ulterior, aceștia au format „materia primă" pentru malaxorul de la Pitești. Ce a fost Piteștiul și ce consecințe a avut acest „diabolic experiment" asupra tinerilor din rândul cărora urma să se recruteze viitoarea elită intelectuală și politică a țării se știe. Ceea ce nu se știe sau, mai exact, nu se înțelege este faptul că distrugerea, atunci, a acestui segment social a creeat un hiatus în evoluția normală a societății românești, hiatus care este responsabil de sterilitatea intelectuală și politică de astăzi. Aceștia nu au fost însă singurii studenți din România arestați. După momentul mai 1948 au urmat valuri succesive de arestări, astfel că, până prin 1960, aproape fiecare promoție de studenți și-a dat obolul de jertfă în lupta împotriva urgiei comuniste.

Foto: Bogdan Onofrei

În 1949, o dată cu demararea acțiunii de colectivizare a agriculturii a început arestarea și în rândurile țărănimii. Colectivizarea s-a înfăptuit în mai multe etape, culminând cu cea de la începutul anilor '60, când a fost anunțată, cu surle și trâmbițe, terminarea ei cu succes și lichidarea chiaburimii ca pătură socială exploatatoare. În toată această perioadă au fost arestați, pentru intimidare dar și din alte rațiuni, zeci de mii de țărani care, judecați sau nejudecați (între timp fusese inventată „pedeapsa administrativă") au fost întemnițați sau trimiși în lagăre de muncă forțată și în minele de plumb. Nu greșim, cred, dacă afirmăm că țărănimea a fost clasa socială cea mai năpăstuită în această perioadă de grea cumpănă pentru poporul român. Și când spun acest lucru nu mă refer doar la arestări, ci și la alte metode de siluire și de împilare: deportări, strămutări, dezrădăcinări, acțiuni programate de distrugere a satelor etc. etc.

Deodată, începând de pe la sfârșitul anului 1961, arestările s-au rărit și au început „eliberările". Mai întâi, în ianuarie 1962, au fost puși în „libertate" cei bolnavi irecuperabil: tebeciștii, ciroticii, distroficii și foarte mulții bolnavi psihic. „Îi trimitem să moară acasă" – a motivat cinic un ofițer politic eliberarea lor. A urmat, apoi, în diferite etape, eliberarea celor considerați „reeducați". Amintim, cu această ocazie, că, încă de pe la începutul anilor '60, în temnițele din România, a început, din inițiativa organelor represive, o „criminală" acțiune de siluire a conștiințelor și de degradare sufletească a celor întemnițați, eufemistic numită reeducare. Dar despre această nefastă acțiune, cu altă ocazie. În sfârșit, în lunile iulie și august 1964, pe baza unui decret de grațiere, toți deținuți politici au fost puși în „libertate". Această „eliberare" a însemnat, de fapt, așa cum am arătat mai sus, înfrângerea mișcării de rezistență din România. Ceea ce s-a întâmplat în 1989, s-a întâmplat prea târziu pentru ca foști luptători anticomuniști să mai fie apți, atât din fizic, cât și sufletește, să poată contribui la lupta de redresare spirituală și materială a țării pustiită de cataclism, și s-a întâmplat prea devreme ca să apuce să se săvârșească toți pentru a intra în legendă. ■

În octombrie 1994, dl Nicolae Stroescu-Stînişoară a purtat un lung dialog cu Părintele Gheorghe Calciu despre „reeducarea“ de la Piteşti, dar şi despre alte mijloace de represiune folosite de regimul comunist împotriva opozanţilor săi. Considerăm că această mărturie a Părintelui Calciu are valoare de document pentru un, sperăm cît mai apropiat, proces al comunismului.

Părintele Calciu despre sistemul represiv comunist (6)

în dialog cu Nicolae Stroescu-Stînişoară

Nicolae Stroescu-Stînişoară: ***Deci dumneata i-ai reproşat chiar atunci atitudinea avocatului din oficiu!***

Părintele Gheorghe Calciu: I-am spus: „Domnule, ceilalţi cel puţin mă lovesc cu mănuşa de fier peste faţă, dar dumneata îmi infigi cuţitul pe la spate“. Pentru că, spre deosebire de acuzare, care spunea lucruri destul de grave, el a spus că într-adevăr merit să fiu condamnat la moarte. Ceea ce acuzarea nu ceruse în instanţă.

Nicolae Stroescu-Stînişoară: ***Şi după aceea a început închisoarea. Din nou.***

Părintele Gheorghe Calciu: Da, după aceea a început noua perioadă de claustrare, care, aşa cum am mai spus, a fost foarte dură pentru mine, fiindcă eram prea singur. Adică nu mai aveam oameni cu care să mă consolez, care să mă susţină. Eram singur. M-au dus întâi la Jilava şi m-au băgat în secţia aceea de nebuni, după care am fost scos, dar numai în urma unei greve a foamei. Eram singur în cameră, dar... mă aflam în secţia de nebuni. Şi nu înţelegeam ce voiau de la mine. Acolo venea mereu Securitatea, încerca să mă terorizeze, să-mi strice echilibrul sufletesc. După aceea m-au dus la Aiud. Am stat singur. Apoi m-au băgat cu nişte deţinuţi politici. De fiecare dată când mă mutau, se afla unde eram. Nu ştiu cum. Probabil prin deţinuţi, pentru că de obicei deţinuţii de drept comun care treceau mă strigau, aflau cine eram, se ştia acolo la ei foarte uşor. Apoi m-au dus la Galaţi. Mă duceau la Securitate. De câte ori se afla la Europa Liberă la ce închisoare eram, mă mutau. Când protestele în favoarea mea creşteau, mă duceau la Securitate şi-mi dădeau voie să-mi văd familia. Când încetau protestele sau erau vizite oficiale, în care Ceauşescu era acceptat în faţa lumii internaţionale oficiale, iar începea teroarea şi bătaia. Şi aşa, din val în val, din creastă în creastă, am ajuns până la eliberare.

Nicolae Stroescu-Stînişoară: ***Părinte Calciu, în perioada aceasta, ai redactat, la un moment dat, în împrejurări cu totul neobişnuite, un apel către Papa Ioan Paul al II-lea. El n-a putut fi, bineînţeles, până atunci publicat, dar când a apărut, purta data de decembrie 1979, închisoarea Aiud. Poţi să ne spui ce-i cu acest apel? El suna: „Sanctitate, cu luminoasă bucurie am aflat târziu, în recluziunea mea, despre dialogul unităţii dintre Sanctitatea Voastră şi Preafericitul Patriarh Dimitrios I. Deie Domnul că acest început al refacerii cămăşii celei sfâşiate a Mântuitorului să fie plin de roade spirituale, spre mai marea glorificare a Sfintei Treimi. Unirea dintre cele două Biserici să ducă la o mai eficienţă slujire a păcii lumii şi consolidarea fiinţei umane, exilată în suferinţa ei tot mai atroce. Nu voi înceta niciodată să mă rog lui Dumnezeu, să mă fac şi pe mine părtaşul acestui act de istorie sfântă, chiar dacă, după spusele Sf. Apostol Pavel, contribuţia mea va fi de trestie, iar nu de piatră scumpă sau de argint.***

Preot prof. Calciu-Dumitreasa, închisoarea Aiud, decembrie 1979“.

Şi pe urmă era un post-scriptum: „Acest mesaj m-a costat suferinţă şi lacrimi. Chiar dacă de la redactarea lui s-au scurs ani, el este şi rămâne un strigăt mereu actual, pentru iubire şi unitate în Hristos. De aceea, îl fac public acum. Mă adresez în mod egal atât Sanctităţii Sale Papei Ioan Paul al II-lea, cât şi Preafericitului Părinte Patriarh Ecumenic“.

Acesta este textul.

Părintele Gheorghe Calciu: Da. A fost un mesaj către Papa, când eram afară şi când a fost ales el ca Papă. Referitor la acest mesaj, v-am spus că am avut ocazia să citesc într-un ziar despre aceasta întâlnire a Papei şi a Patriarhului Ecumenic. Atunci a încolţit în mintea mea ideea să repet un mesaj din închisoare. Mă gândeam că ar fi fost un lucru extraordinar ca un mesaj conceput în închisoare să ajungă la cei doi capi ai Bisericilor. Pe atunci concepusem acest mesaj, mental, îl cizelasem în mintea mea, n-am avut posibilitatea să-l scriu. L-am cizelat în mintea mea cuvânt cu cuvânt şi l-am învăţat pe de rost, încât, dacă aş fi obţinut o hârtie de la administraţia închisorii, nu mi-ar fi trebuit mai mult de cinci minute ca să-l pun pe hârtie. Tot, până şi adaosul de la sfârşit era conceput, era stilizat, era controlat şi-l aveam în faţă ca pe un ecran. Îmi făcusem din el o imagine vizuală.

La mine venea Securitatea tot timpul. Am cerut hârtie, nu mi s-a dat. Am făcut greva foamei şi, în cele din urmă, mi s-a dat. Pentru mine şansa de a primi hârtie ca să scriu acest mesaj către Papa şi către Patriarhul Ecumenic era o mare victorie. Ştiam că el nu va ajunge la destinaţie. Dar voiam să se ştie chiar dacă va rămâne în arhiva Securităţii, să se ştie chiar dacă voi muri. Pentru că atunci credeam că voi muri în închisoare. Să se ştie că a existat un glas al Bisericii care şi-a exprimat poziţia în faţa acestui dialog al înţelegerii.

Şi într-adevăr mi s-a dat hârtie, am pus totul pe hârtie în câteva minute, în dublu exemplar, către Papa şi către...

Nicolae Stroescu-Stînişoară: ***Patriarhul de la Constantinopol.***

Părintele Gheorghe Calciu: ...Patriarhul Constantinopolului și, pe urmă, mi s-a luat. Și am aflat că, desigur, nu i-au dat drumul. Dar a fost, după eliberarea mea, transcris și l-am trimis din nou.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Îți rămăsese încă pe acel ecran luminos, interior, și atunci l-ai putut transcrie din memorie.***

Părintele Gheorghe Calciu: Din memorie l-am transcris, ca și cum l-aș fi copiat.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***O ultimă întrebare. Ai spus că ai dorit să rămână în arhiva Securității, cel puțin...***

Părintele Gheorghe Calciu: Da.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Mai sunt texte ale dumitale sau documente personale care crezi că se găsesc în arhiva Securității din România?***

Părintele Gheorghe Calciu: O, da, sigur că da! Sigur, sunt multe coli. De exemplu, am avut un text împreună cu Marcel Petrișor*, am refăcut epopeea lui Costache Oprișan, acea epopee a spiritului. Am refăcut-o vreme îndelungată. Și mi-a fost confiscată. Sunt convins că a rămas acolo undeva.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Ai putea să ne spui ceva despre oameni care ți-au sărit dumitale în ajutor? Eu însumi, fiind la Europa Liberă și ocupandu-mă în programul*** Lumea creștină ***de situația dumitale, de prigoana dezlănțuită, angajându-ne noi de aici, de la postul acesta, în lupta care s-a transformat într-o adevărată campanie pentru salvarea dumitale, am avut ocazia să văd că anumiți oameni, care nu aveau legatură directă cu dumneata sau nici măcar cu pământul țării noastre, au făcut tot ce le-a stat în putință. Dar aș vrea să aud de la dumneata care au fost experiențele dumitale, eventual chiar concret povestit ceva în această chestiune.***

Părintele Gheorghe Calciu: Sunt foarte mulți oameni care au intervenit pentru mine sau care, trecând peste barajul făcut de Securitate în jurul casei noastre, au reușit să ajungă până la mine.

În primul rând, au fost foarte mulți cei din țară, care au ajutat-o pe soția mea, care era atunci persecutată, avea un copil, avea nevoie de ajutor moral și material. Și oamenii n-au pregetat. Toți vecinii noștri ne-au ajutat! Când am ieșit din închisoare, unii din foștii mei studenți, care acum erau preoți, au venit la bloc la noi și au cerut să mă vadă. Bineînțeles că Securitatea i-a alungat. Vreo trei s-au așezat pe treptele blocului, acolo, și au spus: „Nu plecăm până nu-l vedem pe părintele Calciu!“ și, după o zi întreagă de așteptare, le-a dat drumul să mă vadă. Era o chestiune de stăruință, ca Securitatea să vadă că nu este chiar așa de ușor să înfrângi voința și dragostea oamenilor. Eu le păstrez recunoștință deosebită acestor tineri! Și, de asemenea, doamnei Pillmann și lui John Crossley.

Doamna Pillmann este primul străin care a reușit să intre la mine în casă. Nu știu cum. A fost un semn că Dumnezeu i-a orbit pe securiști. A intrat la mine în casă și nimeni n-a întrebat-o nimic. A stat de vorbă cu mine, i-am spus toată situația, i-am dat niște documente, pe care le-a pus la jartieră. Când a ieșit, a fost luată și dusă la Securitate, întrebată, dar nimeni n-a îndrăznit să o percheziționeze.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Din câte îmi amintesc, ea a pretins că este ziaristă elvețiană.***

Părintele Gheorghe Calciu: Da, așa e.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Ea, ca elvețiană, era foarte activă în organizația Christian Solidarity International și se ocupa mai de demult de dumneata. Era într-o corespondență continuă cu mine. Am un dosar întreg de scrisori ale ei. Și, pe urmă, mi-a povestit ce s-a întâmplat când a fost la București. Era uimită că a ajuns la dumneata, pentru că, pe de altă parte, a văzut că erau mari precauții și era o barieră, în principiu, impenetrabilă. Nici ea nu știe prea bine cum a ajuns. Trebuie să-ți spun ceva de care dumneata văd că nu vorbești: mi-a spus că te-a găsit extrem de slăbit și chiar bolnav. Eu cred că ea nu exagera, că nu era nevoie să mă convingă pe mine de gravitatea situației. Dar era puțin îngrijorată, spunându-mi: „Sunt două posibilități: este o epuizare în urma unei detenții severe sau poate că este deja un proces ireversibil la un om care a stat așa de mult în închisoare, și nu vom putea să mai facem nimic.“ Vroia să-ți trimită niște medicamente. Este – așa cum spunea ea – că dumneata nici nu puteai să te ridici din scaun?***

Părintele Gheorghe Calciu: Adevărul e că eram foarte slăbit. Eu cred că eram epuizat și de starea de emoție, pentru că eram sub supraveghere. Vedeam pe stradă cum veneau tinerii să mă vadă... În realitate eram foarte tulburat și oboseam foarte ușor. Dar cred că era mai mult o stare emoțională, decât una organică, pentru că după aceea am văzut că m-am însănătoșit.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Tocmai. Când te-am văzut la Roma, am fost fericit pentru că nu se vedea nimic din prevestirile oarecum îngrijorătoare pe care eu le-am tot purtat în suflet după discuția aceasta cu doamna Pillmann. Mi-a părut foarte bine de lucrul acesta.***

Pe de altă parte, în ce-l privește pe domnul Crossley, despre care te-aș ruga să vorbești acum, trebuie să spun că, din când în când primeam mesaje de la el, în care chiar și prin altii îmi spunea ce se știe despre dumneata. Și când erai în închisoare, și când ai ieșit. Era un om, nu numai cu acest spirit de solidaritate excepțională și care se exprima foarte natural, dar avea și o anumită eficiență neobișnuită pentru timpul acela. Adică reușea să afle despre dumneata chiar când erai dincolo de zidurile închisorii. Exagerez?

Părintele Gheorghe Calciu: Nu, deloc. Pentru că John Crossley îi cunoștea pe toți prietenii mei. Făcuse o întreagă relație printre oamenii de acolo și, prin ei... De multe ori erau deținuți de drept comun care ieșeau din închisoare, care știau despre mine totul și într-un fel ajungeau informațiile la el. Avea multe relații. De altfel, lui John Crossley, după arestarea noastră, i s-a interzis vreme de cinci ani să intre în România. Totuși, avea un pașaport diplomatic și a reușit să vină de mai multe ori în România. Fiind eu deci în relații cu oamenii aceștia, a încercat să vină acasă la noi, când soția mea era acolo păzită, și nu a reușit. De altfel, mulți diplomați, chiar și Christopher Smith și Silander, au încercat să vină la soția mea sau la mine, ca să ne vadă atunci când erau în vizită în România, trimiși de Christian Solidarity International, pentru a vedea violarea drepturilor omului. Niciodată nu li s-a permis.

Vizita doamnei Pillmann a fost, așa cum am spus, o minune! Pentru că este incredibil ca o străină să intre într-o casă care era păzită în trei schimburi de circa 40 de securiști și câini, iar ea să intre acolo fără să o întrebe nimeni. A fost uluitor!

Pentru John Crossley am mare stimă. El a rămas prietenul meu. A fost cel care m-a preluat de la New York. El s-a îngrijit de mine, m-a ținut la el acasă câteva luni, apoi s-a îngrijit să am unde să locuiesc. Sigur că m-a ajutat și biserica de aici, dar el totdeauna m-a sprijinit, contribuind la chiria casei.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Trebuie să spun că și eu am o mare admirație și recunoștință pentru el, pentru tot ce a făcut în acea perioadă. De altfel, l-am***

* președintele asociației Romfest XXI, fost deținut politic

Foto: Bogdan Onofrei

întâlnit în sfârșit când am venit la Roma în întâmpinarea dumitale. Era și el acolo.

Părintele Gheorghe Calciu: Da, a venit imediat ce a auzit că am ieșit.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Da. Și am putut să stăm față în față de vorbă atunci și încă o dată m-am convins de generozitatea și de spiritul acesta de ajutor creștin foarte cald, dar în același timp foarte bine organizat, foarte lucid.***

Părintele Gheorghe Calciu: Da, el este un om deosebit. Ceea ce mă surprinde la dânsul este că, în afară de luciditatea mentală, are o mare capacitate de sentiment. Și mi-a rămas devotat de atunci tot timpul, și în continuare suntem prieteni.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Trecând acuma pe un alt plan, a existat cineva dintre opresori, cineva din aparatul de stat sau chiar din conducerea de partid, care să fi adoptat vreodată o atitudine binevoitoare față de dumneata, direct sau indirect?***

Părintele Gheorghe Calciu: N-am remarcat vreo astfel de atitudine, decât la unii gardieni care mă păzeau, erau mai de treabă. Dar din partea membrilor de partid de pe o poziție mai înaltă, n-am fost în contact cu ei deloc și nu pot să spun că au fost mai buni sau mai răi. Mi-aduc aminte că soția mea mi-a spus, când am ieșit din închisoare, că a fost chemată o dată la Ștefan Andrei, ministrul de Externe. Ea nu știa de ce o cheamă. Atunci era problema cu presiunile care se făceau asupra lui Ceaușescu să-mi dea drumul. Pe urmă el s-a laudat că de multe ori a depus hârtia pentru eliberarea mea, dar Ceaușescu, care de obicei semna automat, o descoperea de fiecare dată și o punea deoparte. S-a lăudat, dar nu știu dacă era adevărat. Cert este că cineva de la minister a chemat-o pe soția mea, a spus că ministrul vrea s-o vadă. I-a fixat o zi, s-a dus acolo și a lăsat-o să aștepte vreo șase ore. Să facă antecameră. Poate o fi fost ocupat, poate n-o fi fost ocupat, dacă a făcut-o intenționat sau nu – nu știu. Cert este că atunci când, în sfârșit, a intrat în cabinetul lui, el a întrebat-o: „Ce dorești, doamnă?“ Soția mea a răspuns: „Ce să doresc? Nu doresc nimic. Dumneavoastră m-ați chemat aici! Nu am venit să vă cer nimic.“ Și după aceea, el s-a simțit, așa, puțin jignit, s-a înfuriat și apoi a început să vorbească, să spună: „Soțul dumitale ne face greutăți. Este un dușman al țării!“ ș.a.m.d. Morișca obișnuită pe care o foloseau ei totdeauna.

Singurul om cu care a intrat în contact soția mea la un nivel mai înalt. Restul erau securiștii de acolo de la închisoare, despre care nu știu dacă au arătat bunăvoință față de mine.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Care ți-au fost primele impresii pe care le-ai avut când ai ajuns pe pământul Statelor Unite?***

Părintele Gheorghe Calciu: Plecarea mea din țară a fost intempestivă, nu mă așteptam. Au venit de la ambasadă, cum am spus, m-au dus direct la pașapoarte (ei m-au dus la pașapoarte). Când am ajuns acolo, am aflat că pașaportul meu era făcut din ziua în care fusesem eliberat! Deci aveam pașaport și numai la presiuni aveau să-l scoată să mi-l dea. În câteva zile am plecat din țară, n-am avut timp să-mi fac nici un fel de acte acolo și le-am făcut la Roma. La Roma, așa cum știți, după câteva zile, trei sau patru zile, a trebuit să plec, pentru că ambasada americană presa (poate aveau informații, poate erau speriați) ca să nu se întâmple ceva cu mine.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Dumneata ai putut în zilele acelea să-ți mai iei rămas bun de la anumiți prieteni? Te-ai mai putut mișca puțin prin București sau chiar mai departe de București?***

Părintele Gheorghe Calciu: N-am putut... Am fost numai la mama mea, însoțit de Securitate. Am stat numai o zi și m-am întors. Și așa, pe la biserică, pe cine mai puteam să mai întâlnesc... Dar lumea nu venea, pentru că tot timpul am fost foarte strict păzit de Securitate. Eram însoțit de câte cinci-șase agenți, când mergeam la biserică sau pe stradă sau la cumpărături, încât oamenii, chiar cei care vroiau, se opreau, se uitau la mine, și imediat un securist se desprindea din grup și se ducea să întrebe: „De ce stai și te uiți?“ Nu eram urmărit discret. Aveam un număr de securiști care erau agresivi cu cei din jur, pentru ca să mă țină izolat în mod intenționat și vizibil.

Nicolae Stroescu-Stînișoară: ***Acum, poate îți mai aduci aminte: eu, până în ultimul moment, inclusiv la Roma, am insistat ca, dacă se poate, să rămâi în Europa, adică să rămâi mai aproape de noi. În sensul acesta, doamna Pillmann aranjase cu autoritățile elvețiene să se facă pentru dumneata o excepție, cu adevărat neobișnuită, adică, cu toate că dumneata aterizasei la Roma, ea mi-a spus că, dacă dumneata ești de acord să vii cu avionul până la Zürich, pe aeroport se trece peste restricția care există, ca unul care, venind din răsăritul Europei, a fost deja într-o țară occidentală, dacă nu a cerut acolo azil, nu poate să primească azil în Elveția, ea obținuse de la autoritățile elvețiene, având în vedere gravitatea și semnificația cazului părintelui Gheorghe Calciu, să se aranjeze lucrul ăsta.***

Dumneata mi-ai spus, printre altele, că apreciezi că, din momentul în care autoritățile americane au fost cele care au obținut cu greu ieșirea și formalitățile necesare, consideri că e o chestiune de loialitate față de cei care au făcut binele, să nu încerci să te duci în altă parte.

Părintele Gheorghe Calciu: Evident că ăsta a fost modul meu de gândire, pentru că cei de la ambasada americană au venit și m-au scos din apartament, cei de la ambasadă m-au dus la pașaport. Am fost la ambasada americană și am făcut niște formalități inițiale, foarte simple, de bază. Și mi-era nu știu cum... La Roma, ei s-au îngrijit de mine, mă însoțeau pretutindeni, mă supravegheau, ca nu cumva să fiu atacat. Și mi s-ar fi părut o lipsă de loialitate să părăsesc protecția lor și să mă duc în Elveția. Mai ales că, oficial, nu primisem nimic de la elvețieni. Știam de la Christian Solidarity, știu că Bergel mi-a spus, că și el a fost la mine; și alții mi-au spus că lucrurile sunt aranjate. Dar mi se părea că ieșeam de sub o protecție și mă duceam puțin în necunoscut. Pe de altă parte, mi-ar fi fost totdeauna rușine față de autoritățile americane că, în momentul când am ieșit din țară, i-am părăsit.

(va urma)

Cerberii Sfântului Potir

În 1994, la Duminica Tomei, m-a învrednicit Dumnezeu să slujesc în catedrala Patriarhiei. A fost o Liturghie solemnă: Patriarhul, trei episcopi, sobor impresionant de preoți și diaconi, un cor îngeresc... Biserica înțesată de credincioși care se rugau, îngenunchiau, plângeau, sărutau icoanele, dar niciunul din ei nu s-a împărtășit. Era „credință“, era „frică de Dumnezeu și dragoste“, așa cum a fost chemarea din partea diaconului, dar nimeni nu s-a apropiat de potir, afară de niște copii, care erau ademeniți la ușa altarului cu niște pâine muiată în vin, o înșelare care poate produce confuzie, pentru că tinerii aceia erau convinși că s-au împărtășit.

Arhim. Roman BRAGA

Mă întreb, cum putem noi rămâne membre vii a Trupului Tainic al Domnului, împărtășindu-ne numai de patru ori pe an? (Cf. Învățătura de Credință, Craiova, 1952, pg. 296). Oare nu spune Mântuitorul: „De nu veți mânca trupul Fiului Omului și de nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi?“ (Ioan 6:53). Ori aici nu este vorba numai de viața trupească, biologică, pe care ne-o întreținem cu alimente, ci de viața spirituală, prin care devenim nemuritori și pe care Mântuitorul spune că o primim numai în Sfânta Împărtășanie, „căci precum Tatăl M-a trimis pre Mine și Eu viez prin El, tot așa și cine Mă mănâncă pe Mine va trăi prin Mine“, zice Domnul, „căci trupul Meu este adevărată mâncare și sângele Meu, adevărată băutură“ (Ioan 6: 55, 56, 57).

De aceea, Sfântul Vasile, la anul 372, într-o epistolă către Chesarie, deplânge situația din vremea lui, când creștinii se împărtășeau numai de patru ori pe săptămână, „Căci este bine și folositor este, a se împărtăși în fiecare zi, căci Însuși Hristos zice: «Cel ce mănâncă trupul meu și bea sângele meu are viață veșnică». (Ioan 6:54). Dar noi ne împărtășim numai de patru ori pe săptămână: Dumineca, miercurea, vinerea și sâmbăta și în alte zile când se face pomenirea vreunui sfânt.“ (Canoanele BOR, Dr. Nicodim Milas, Arad, 1936, pg. 258). Canonul 9, atribuit Sfintilor Apostoli spune: „Cei care vin la biserică..., dar refuză împărtășirea cu Sf. Euharistie, toți aceia trebuie excluși din Biserică...“ Același lucru îl spune, subînțeles și canonul 2 al sinodului din Antiohia (341), canonul 2 al sinodului VI și canonul 1 al sinodului VII ecumenic (Despre Dumnezeiasca Împărtășire, Tesalonic,1992, pg. 14-15).

Atunci cum s-a ajuns la restricția ca Sf. Împărtășanie să fie constrângător legată de Taina Spovedaniei, ca element pregătitor; iar preoții, neavând timp să mărturisească în fiecare Duminică pe toți cei care ar dori să se cuminece, le-au pus termene: o dată pe an, de patru ori pe an, sau o dată pe lună? Și, au dreptate preoții. Dacă toți care vin duminica la biserică ar vrea să se cuminece, când mai are preotul timp să-i spovedească? Pe de altă parte, nu au credincioșii dreptul, să se unească cu Hristos? Căci doar pentru aceasta au venit la Liturghie! Nu este nici un canon în Biserică care să impună spovedania ca parte pregătitoare a Sfintei Cuminecături, ci dimpotrivă: sunt excluși din Biserică cei care participă la Sfânta Liturghie, fără să se împărtășească (Can. 8 si 9 Ap., 2 VI ec. 1 VII ec.), pentru că Liturghia este taina distribuirii Trupului și Sângelui, așa cum reise din conținutul rugăciunilor canonului euharistic, pe care, din nefericire, preoții le citesc în taină: „...prin mâna Ta cea puternică să ni se dea nouă Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge, și prin noi la tot poporul Tău“... Către cine strigă Iisus Hristos: „Luați, mâncați și beți dintru acesta toți“? Oare nu pentru participanții la Sfânta Liturghie? Ba preotul le mai și arată potirul, zicând: „Apropiați-vă!“ și, de cele mai multe ori, nimeni nu se apropie. Iar la urmă, cântă cu toții multumiți: „Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, că ne-ai învrednicit să ne împărtășim...“ și nimeni nu s-a împărtășit. Așa cum spune Dumnezeiescul Hrisostom în una din omiliile sale: „Zadarnic se săvârșește Litughia în fiecare zi, că nu vă împărtășiți. Degeaba stăm în fața altarului, că nimeni nu vine.“ (Omilia a 3-a la Efeseni). Se pune întrebarea: Pe cine înșelăm noi? Pentru că Sfânta Liturghie nu are sens fără împărtășirea credinciosilor. Este jertfa euharistică reală, sau vrem doar să jucăm un teatru, să ne mințim pe noi înșine? De ce numai preoții se împărtășesc fără spovedanie, iar credincioșilor li se impune aceasta?

De ce, numai credincioșii trebuie să postească trei zile înainte de a se împărtăși, iar preotul este scutit de aceasta? Oare nu preotul trebuie să fie acela care să dea exemplu? Pe de altă parte cum ar putea să postească un călugăr din mănăstire care oficiază liturghii în fiecare zi? Ar însemna că omul acesta nu trebuie să mănânce de loc? Este imposibil unui preot de la o parohie izolată din munți să se spovedească înainte de fiecare liturghie. La cine? De unde au ieșit aceste tradiții care nu sunt practice, nu sunt nici în Scriptură, nici în canoanele Bisericii și pentru care preoții se expun unui criticism public? Pentru că, în vremea noastră, oamenii nu sunt naivi: citesc, observă, întreabă. De ce punem noi sarcini grele pe umerii oamenilor, pe care noi nici cu degetul mic nu încercăm să le ridicăm? (Matei 23:4).

Eu cred că spovedania a ajuns obligatorie pentru cei ce se împărtășesc, prin interpretarea forțată a citatului de la I Cor. 11:28-29: „Să se ispitească omul pe sine și așa din pâine să mănânce și din pahar să bea“. Uităm, însă, că în timpul Apostolilor, frângerea pâinii avea loc la sfârșitul unei mese solemne numită „chaburah“, la care oamenii mâncau și beau, iar unii deveneau chiar scandaloși, așa cum reiese din context.

Desigur că spovedania este obligatorie, mai ales pentru cei ce au săvârșit păcate de moarte ca: omor, adulter, desfrânare, bestialitate, ură, apostazie... etc pentru care Sf. Ioan Teologul crede că nici nu-i bine să ne rugăm (I Ioan 5:16). În primele secole, acești oameni erau excluși din Biserică, iar pentru a fi reprimiți, urmau treptele catehumenilor. Păcatele comune, însă, nu trebuie să ne oprească de la Sf. Potir, dacă facem pregătirea necesară ca să ne împărtășim. Ele se iartă prin rugăciunile pregătitoare, prin rugăciunile Sfintei Liturghii și prin însuși actul împărtășirii, căci de aceea repetăm la fiecare comunicant formula: „...spre iertarea păcatelor și spre viața de veci“.

Spovedania este o taină aparte. Ne putem spovedi, fără a ne împărtăși. Și este de dorit s-o facem cât mai des. Dar nu putem participa la Sf. Liturghie, fără a gusta din potir, căci credincioșii nu sunt numai spectatori, ci co-litughisitori dimpreună cu preotul. Un preot care ar săvârși Liturghia de unul singur ar fi caterisit. Liturghia este dialog și banchet. Nu poți primi o invitație la banchet și să nu guști din bucate; ori, cel care te-a invitat, adică preotul, să consume toată mâncarea, iar tu să stai și să privești iar, la urmă, să multumești lui Dumnezeu că te-ai săturat. Este un non-sens. Sfântul Nicodim Aghoritul citează pe Cuviosul Iov, care zicea: „Preoții care refuză pe creștinii ce se apropie de Sfânta Împărtășanie cu evlavie și cu credință, sunt socotiți de Dumnezeu ca ucigași, așa cum scrie la Proorocul Osie: Au ascuns preoții calea și voia și porunca lui Dumnezeu, au omorât Sichemul și au făcut nelegiuire în poporul meu“ (Despre Dumnezeiasca Împărtășire, pg. 67).

Desigur că Împărtășirea nu trebuie să fie întâmplătoare, ci cu pregătire: se ia pe nemâncate, se citesc rugăciunile pregătitoare, ne apropiem cu evlavie și cu sentimentul nevredniciei, împăcați cu Dumnezeu și cu oamenii. Și, pentru că unii preoți vorbesc de „impărtășire cu vrednicie“, cel care se socotește vrednic să nu se apropie de potir, căci mândria este un păcat de moarte. Nu zicem noi când ne apropiem: „ci ca tâlharul de pe cruce, mărturisindu-mă strig Ție: Pomenește-mă, Doamne, întru Împărăția Ta“?

Spun acestea, din dorința de a găsi soluții care să ne scoată din poziția dublului standard, a fariseismului, a acuzației, că punem pe umerii oamenilor sarcini pe care noi înșine nu suntem în stare să le purtăm. Oamenii Bisericii întotdeauna au fost criticați. Dumnezeu să-i binecuvânteze pe cei care ne critică. Dar, uneori merităm această critică. ■

Foto: Bogdan Onofrei

Desfrânarea – dragoste sau instinct primar?

Materialismul societății de azi și depărtarea de dreapta credință au născut multe și grave probleme. Una din ele și încă una foarte complicată, din mai multe motive, este desfrâul. Prin fire, bărbatul are nevoie de un ajutor «pe potriva lui» (Fac. 2: 18), adică de femeie, și aceasta e ceva normal, lucru pe care îl întâmpină nu numai bărbatul, ci și femeia.
Dar de aici intervin o sumedenie de asaltări ale păcatului pentru denaturarea firii și rânduielii puse de Dumnezeu. Acestea sunt patimile, care înveninează și sufocă viața sufletului omenesc.
Ele închid percepția minții în sfera trupescului și a răutății josnice, nelăsând-o să se bucure și nici măcar să se gândească la o viață în duh, cu pace și dreptate și curăție a inimii.

Ierod. LAVRENTIE

Desfrânarea este una din patimi care îmbată cumplit mintea și toată ființa, suflet și trup, cu vinul plăcerii ticăloase, iar urmările sunt cumplite, însă meșteșugit ascunse, ceea ce o face și mai periculoasă.

În viața de zi cu zi, fiecare, după o vârstă, simte nevoia să-și găsească un partener cu care să trăiască și să aibă urmași. Este o rânduială de la Dumnezeu dată, chiar dacă unii biruiesc această nevoie prin dragostea lui Hristos și aleg fecioria, călugăria. Bineînțeles că afinitățile se vor crea în funcție de preocupările noastre. Cum păcatul începe să prindă putere în suflet, și relațiile cu ceilalți vor fi păcătoase. Dragostea atinsă de păcat va fi una stricată, trupească, pătimașă. Aceasta este desfrânarea.

Patima desfrânării este împletită cu multe patimi: ură, ceartă, nestatornicie, iuțime, aroganță, gelozie, viclenie, iubire de arginți și de desfătări… Mai mult, cel desfrânat e în stare de mult rău pentru a-și împlini patima în chip voit sau nu, chiar și față de persoana iubită. Un păcat grav este cel al avorturilor și al întreruperilor de orice fel a sarcinilor, care sunt crime de la care nu se poate abține omul pentru dulceața cea stricată a curviei. Apoi desfrânatul e prefăcut, mincinos, aprins, e ca un ieșit din minți din pricina patimii. Acestea arată limpede că desfrânarea nu este decât o pornire dobitocească spurcată, pe care am numit-o instinct primar, animalic. Dar, fiind cuvântători, desfrânarea ia chipul vicleniei, al lingușelii, al amabilității prefăcute și toată viața omului aproape

numai din asta se alcătuiește, pentru că patima îndobitocește mai întâi mintea și inima, apoi trupul.

Ceea ce vreau să arăt în continuare este că desfrânarea e o sălbăticire a minții, iar nu dragoste. Mai întâi, însă, să vedem ce este dragostea și apoi va fi evidentă opoziția în care stă desfrânarea.

«Dragostea îndelung-rabdă, e bine-voitoare; dragostea nu pizmuiește; dragostea nu se laudă, nu se îngâmfă, nu e necuviincioasă, nu caută ale sale, nu se întărâtă, nu socotește răul, nu se bucură de nedreptate, se bucură de adevăr; toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată» (1 Cor. 13:4-8). «Dragostea nu face rău aproapelui» (Rom. 13:10), căci e fără de răutate. Dragostea e pașnică, blândă, plină de bunătate, fără ascunzișuri; ea este dezinteresată. Foarte rari sunt oamenii care au aceste calități ca să poată spune că au dragoste pentru că foarte puțini primesc asupra lor osteneala pocăinței, singura care poate îmbuna sufletul. Pentru a dobândi cineva dragostea, trebuie să lase lumea, interesele sale, egoismul, părerea sa de sine. Singurul Care ne poate da puterea să ne lepădăm de răutatea din noi este Dumnezeu. Iar această putere o primim prin credința neșovăielnică, curată în El. Fără credință omul e individualist, nu poate face binele dezinteresat, cu inimă simplă pentru că n-ar avea rost să facă aceasta, dumnezeul, filosofia lui fiind tocmai traiul pe cont propriu, pentru sine. Iar de este cineva care face binele din principiu sau pentru vreo credință a sa, tot nu poate avea dragoste, pentru că numai Dumnezeu cel adevărat o poate insufla în suflet prin atingerea harului Său, nu doar prin credința simplă, ci prin cea care ne leagă viu de El. «Dumnezeu este iubire» (1 In. 4:8) și fără El nu poate fi dragoste adevărată. Noi doar putem dori sincer să fim buni și curați și să ne smerim, să recunoaștem cu sinceritate că nu suntem nici pe departe așa, cerând de la Dumnezeu înmuierea sufletului nostru. Altfel, în depărtarea de Dumnezeu, care a survenit prin păcatele noastre mari sau mici, nu putem fi pașnici, liniștiți, ci reci și goi de orice bine.

În legătură cu dragostea pentru femeie (bărbat), doar un om credincios o poate avea curată, unul care nu urmărește să înșele, să tragă foloase, ci are dragoste nesilită, firească. Un astfel de om iubește nu trupul, frumusețea, calitățile celuilalt, ci pe acela, caracterul lui, felul lui de a fi, iubește compania celuilalt. Dragostea aceasta, ca de altfel oricare alta, se vădește mai ales în situații de necaz, de întrajutorare. În acest sens, Părintele Stăniloae spune: „Ortodoxia vrea să ne înălțăm la o trăire spirituală prin trup; să înălțăm trupul. Să nu uităm de duh, de spirit, în legătura trupească. Aceasta ar însemna o coborâre la animalitate. Omul nu poate coborî aici și este o misiune pentru el să înalțe tot mai mult legătura prin trup la o legătură transfigurată spiritual. (…) Cred că legătura între un bărbat și o femeie nu este una pur trupească. Este și trupească, dar este trupească nu fără să lipsească o simțire, o unire spirituală. Deși se spune în Geneză: «și vor fi amândoi un trup» (Fac. 2:24), dar trup aici nu are sens numai de trup material, ci vor fi amândoi o unitate“[1]. Doar creștinul poate face aceasta cu ajutorul harului, iar ceilalți nu pot pentru că tocmai în aceasta stă nevoința creștină, în a înduhovnici viața noastră, chiar și trupul, în a ne despătimi, a ne dezrobi de legătura pătimașă de cele ale acestei lumi. Acest lucru nu se poate face decât prin puterea cea curățitoare a lui Dumnezeu, altfel omul singur nu se poate împotrivi ațâțărilor trupești necurate. De altfel, când intervine dragostea curată pentru cineva, e alungată desfrânarea, atunci nu se mai pune problema sexualității, ci a dragostei, care se concretizează în căsătorie. Dar și aprinderea trupească față de orice femeie piere când intervine dragostea, mai ales cea pentru Dumnezeu. Spre exemplu, Părintele Paisie Aghioritul a fost închis de răzvrătiții comuniști într-o noapte cu două femei aproape goale ca să-l spurce. Iată cum a scăpat el de ispită „«Maica Domnului, ajută-mă!», am strigat. Și îndată am simțit ajutorul lui Dumnezeu. Le vedeam fără patimă, cu nevinovăție, ca și cum nu ar fi fost goale. Așa cum vedea, să spunem, Adam pe Eva în rai înainte de cădere. Cu nevinovăție, în chip firesc, fără viclenie trupească“[2], adică nu avea gând rău, profitor asupra lor. În altă parte, tot el spune despre Sfinții Ioachim și Ana că „după rugăciunea fierbinte către Dumnezeu pentru a le dărui un copil, s-au împreunat nu din poftă trupească, ci din ascultare față de Dumnezeu. Iar taina aceasta mi s-a descoperit la Sinai“[3], pe când era în pustie. Desigur că dragostea adevărată, viața în Hristos exclude împreunarea trupească, duce la feciorie, la curăție sau la viețuire curată între soți. Iar cei ce nu-L au pe Hristos măcar se luptă cu patima ca să-L poată dobândi.

În Hristos sufletul trăiește o stare de curăție, de dragoste duhovnicească pentru Dumnezeu, pentru oameni și pentru toate lucrurile, are o simțire curată, nevinovată. Fecioria, așadar, este o latură a dragostei, este o sensibilitate curată, nevinovată. În zilele noastre, desfrânarea este de nestăvilit pentru că oamenii sunt răi și fără de Dumnezeu, trupești, pătimași, nevolnici. De aceea se caută să se spună că desfrânarea este ceva normal pentru a se dezvinovăți această patimă. Însă, adevărul este altul. Părintele Paisie spune: „A venit aici un medic străin, care merge la conferințe mondiale, și spunea că înfrânarea este cea mai bună pentru organism. Sământa este foarte întăritoare. «Tinerii care au multe legături, dacă își rup vreun os, nu se vindecă ușor pentru că nu au măduvă, deoarece aceasta s-a făcut ca apa». (…) Memoria le slăbește mult și ajung mai rău ca bătrânii. (…) Această dorință trupească este patimă! Ce altceva să fie? PATIMĂ… Izvorăște din cugetarea trupească a omului. Dacă cineva este om duhovnicesc nu are astfel de dorințe. Nu din neputință, nu că nu ar putea pofti, ci prin starea lui duhovnicească biruiește pofta“[4]. Adică putința de împreunare este firească, este de la Dumnezeu pentru naștere de prunci, dar omul poate trăi și fără a o împlini. Fără mâncare nu poate trăi, dar fără desfrânare poate. Însă omul trupesc, cu minte împâclită în gânduri trupești, lipsit de mângâierea lui Dumnezeu, nu-și poate birui poftele. Omul trupesc, fără harul întăritor al Duhului Sfânt, este lipsit de îndulcire lăuntrică și nu poate să nu-și împlinească această nevoie decât cu dulceți pământești, stricăcioase și stricătoare. El nu are ce să pună în locul dulceților pătimașe, care-l asaltează cu putere grozavă, ca să le biruiască.

Desfrânarea, însă, fiind o patimă, e foarte încurcată și împâclită. Ea nu există la copii, care nu au răutate și nici trupul suficient dezvoltat. Apare pe la vârsta pubertății și mai cu putere la cei ce nu au parte de dragoste adevărată, curată. Curvia se cuibărește cu precădere în sufletele obraznice, răzvrătite, mânate de curiozitate rea, iar asupra celor cuminți, așezați, are putere mică. Condițiile favorabile desfrânării sunt create de viața trupească: de îmbuibare, de lux, comoditate, lăcomie, iubire de stăpânire, viclenie, necredință… Răutatea, păcatele răvășesc sufletul, care devine aprins, înfocat, nestăpânit. Un astfel de suflet nu-și poate stăpâni

[1] *7 dimineți cu Părintele Stăniloae* – Convorbiri realizate de S. Dumitrescu, pp. 104, 105, 107.
[2] Atanasie Rakovalis, *Părintele Paisie mi-a spus*, p. 73.
[3] *Viața de familie*, p. 64.
[4] Atanasie Rakovalis, *Părintele Paisie mi-a spus…*, p. 23-24.

ațâțările trupului, mai ales ale trupului dezmierdat, ci chiar se hrănește cu ele. Zăpăceala, amețeala patimii „hrănește“ mintea turbată de păcat. Desfrânații fie nu cunosc suferința, necazurile, durerea și au un suflet împietrit, fie vor să uite de amarul lor.

Duhul de desfrânare este unul drăcesc, voluptos. El poate învălui mintea și pervertește gândirea. Acest duh stăpânește foarte mult societatea de azi în toate laturile ei: reclame, mâncăruri, haine, muzică, relații inter-umane… Dar cele mai grave sunt formele avansate ale desfrânării, dobitocești: aventuri amoroase, orgii, homosexualitate, gomorie, pedofilie. Acestea dovedesc cu prisosință caracterul demențial și bolnav al desfrânării, chiar dacă cei cuprinși de patimă au ajuns la nesimțire (neobrăzare) totală.

Cel mai mult învederează caracterul întunecat al desfrânării stăpânirile drăcești, demonizările. Cei atinși de desfrânare intră sub influența diavolilor și greu pot scăpa pentru că păcatul cu pâcla lui sălășluiește în propriul trup, nu în afară, și e greu de suportat. Cei ce vor să se dezbare de curvie trebuie să facă față deznădejduirii pricinuită de gândurile necurate[5] ce nu pleacă degrabă, ci trebuie răbdate până se topesc, cu multă smerenie, fără consimțire, cu nevoință duhovnicească. Dar fără ajutorul harului nimeni nu izbutește nimic.

Pentru că este foarte molipsitoare, ca orice patimă, cei sensibili la ea trebuie să fugă de orice prilej, de vederi ispititoare pentru a nu intra în foc. Dar trebuie să fugă nu de femei (bărbați), ci să-și păzească propria privire și minte, căci răul nu stă în ceilalți, chiar dacă vine prin ei, ci în sine. Lucrul e dovedit de cei ce și-au curățit inima și nu se primejduiesc de vederile provocatoare, ci rămân netulburați, pe când alții se aprind și fără pricină exterioară.

Din cele spuse cred că este mai mult decât evident că desfrânarea e o patimă urâtă lui Dumnezeu, cumplită pentru oameni, care n-are nimic comun cu dragostea, ci e silnică și tiranică și înșelătoare. Dragostea dintre tineri nu are nimic de-a face cu desfrânarea (numai să fie dragoste), însă curvia îi luptă foarte puternic și, de nu păzesc poruncile lui Dumnezeu, desfrânarea intervine pe nesimțite în ei și le aduce blestemul ei cumplit, de care fie să ne păzească Dumnezeu pe noi toți. ■

[5] *Patericul egiptean*, cap. VI, 16.

Sfântul Vasile cel Mare

Cuvântul al treilea despre post

Vremea postului și a curățirii, nu numai depărtare de bucate, ci și izbăvire de păcate. Izbăvindu-ne, așadar, pe noi înșine de tot păcatul, să postim cu osârdie, știind că postul a întors hotărârea lui Dumnezeu. Așadar legea bisericească dinainte vestește postul, punând înainte ca propovăduire cu prea mare glas ceata proorocească și apostolească. Dar acesta cheamă nu numai pe bărbați și pe bătrâni, ci și pe femei și pe copii; înnoind tinerețile unora și schimbând firea în virtute bărbătească a altora. «Căci în Hristos Iisus nu este parte bărbătească și femeiască» (Gal. 3:21). Ca daruri de biruință pune înainte celor ce se luptă împărăția cerurilor și cunună pururi înverzită și viață veșnică de postim cu sfințenie, după fericitul Ioil proorocul, care spune: «sfințiți post, propovăduiți tămăduire, adunați pruncii care sug la sâni; preoților, plângeți înaintea altarului; chemați pe bătrâni. Să iasă mireasa din cămara ei și mirele din așternutul lui» (Ioil 2:15). Că sfânt e felul postului, fiind adus lui Dumnezeu cel sfânt de sfinți în chip sfânt. Pe toți îi cheamă, așadar, propovăduirea la luptă. Dar multă este diferența de viață și de vârstă a celor ce se luptă. Dar nu este lupta noastră cu sângele și cu trupul, ci cu începătoriile și cu stăpânirile și cu duhurile răutății. Căci cel ce are vrăjmași războinici văzuți, de e puternic, dă război împotrivă, iar de e neputincios, se mântuiește ascunzându-se; dar de are cineva războinici nevăzuți ce va face de nu va chema pe Dumnezeu în ajutor? Căci, de se culcă, aceia priveghează. Iar de se ascunde aceia dau război dinăuntru. Cumplit e vrăjmașul; îți aduce multe măiestrii după lupta iubirii de avere, a neînfrânării, a beției, a desfătării și a slavei deșarte. Stă asupră-ți și când dormi; căci nu se rușinează nici de legile somnului. Ce vei face, deci, cu acești vrăjmași mulți pe care-i ai? Vei săpa groapă? Însă și pe aceasta o sare. Vei pune șanț? Însă și pe acesta îl trece. Cum trebuie, deci, să te lupți? Cum trebuie să faci față la o astfel de urzeală? Căci nu e posibil nici să vezi pe cei ce te luptă. Ci se găsește ajutor mare: postul și rugăciunea. Căci prin acest chip sunt înfrânți demonii cei răi, mai răi decât vrăjmașii cei văzuți, precum învață Domnul pe ucenici când spune despre cel lunatic: «Acest neam cu nimic nu iese decât cu rugăciune și cu post» (Mt. 15:20). Mare bine este, deci, oamenilor postul, care hotărârea lui Dumnezeu a întors-o. S-a propovăduit în Ninive prăpăd peste trei zile și a biruit întoarcerea la Dumnezeu prăpădul. Căci amenințarea prăpădului a fost aruncată pentru întoarcere. Păcătoșii niniviteni cei bine-cunoscători, ascultând de Iona, care a propovăduit prăpădul, prin chipul postului au oprit amenințarea și cu doctoria mărturisirii și a rugăciunii au tras mântuirea.

Prin post a coborât Moise din cer Legea; prin post a ispăși pentru cei ce au făcut vițel. Prin post Ilie până la cer s-a înălțat, ținând ca armă a chibzuinței postul; post de bucate și depărtare de păcate. Căci, de postește gura, iar mâinile răpesc cele străine, vei auzi: «Nu acest post l-am ales, spune Domnul» (Is. 51:5). Dacă te depărtezi de bucate și bârfești pe fratele tău, vei auzi: «Nu ce intră în gură spurcă pe om, ci cele ce ies» (Mt. 15:11). Curat să fie, așadar, pântecele de bucate și mintea de păcate. Să fie potrivite cele dinăuntru cu cele dinafară. Nici trupul să nu se îngreuneze cu mâncărurile, nici sufletul să nu se mânjească cu răutățile; ca Dumnezeul tuturor să ne lucreze pe noi vrednici de împărăția cerurilor în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava și tăria în vecii vecilor. Amin.

■

„Din câte s-au spus de către oamenii care merită să fie apreciați – zicea Părintele Iachint al Putnei –, Ștefan cel Mare a creat o epocă pentru întreaga Europă. A creat valori și a știut să apere valori. De aceea poporul nostru, încă de pe vremea sa și mai târziu, l-a numit mare și sfânt“. Împlinirea a 500 de ani de la strămutarea la veșnicele locașuri a marelui voievod constituie pentru orice român ce gândește și simte românește un prilej binecuvântat de a medita asupra rolului providențial determinant pe care l-a jucat Ștefan cel Mare și Sfânt – acest atlet al lui Hristos, în salvarea Ortodoxiei în general, dar și a celei românești și athonite în special.

Ştefan cel Mare şi Sfânt şi Muntele Athos

LEONTIE ierodiaconul

Ilustrul bizantinolog rus arhimandritul Porfirie Uspensky afirma pe bună dreptate că „nici un popor nu a copleșit Muntele Athos cu atâtea binefaceri ca poporul român“.

Sfântul voievod moldovean a creat valori nu numai în Moldova, Muntenia și Transilvania, ci și la Athos, și nu a apărat valori numai în Moldova, Muntenia și Transilvania, ci și la Athos. Nu avem date sigure dacă voievodul Ștefan a fost sau nu la Athos, deși s-au vehiculat afirmații cum că anii de pribegie care s-au scurs între uciderea tatălui său și urcarea sa pe tron i-ar fi petrecut la Mănăstirea Vatopedi din „Grădina Maicii Domnului“. Dacă a fost sau nu la Sfântul Munte, cert este că voievodul a înțeles Athosul ca pe o nouă Tebaidă, ca pe un minunat focar al monahismului răsăritean, ca pe o bijuterie a creștinătății răsăritene, ca pe un bastion al Ortodoxiei, ca pe o perlă a monahismului oriental, ca pe o sfântă oază mereu înverzită a vieții celei după Dumnezeu, ca pe un febril atelier de virtuți, ca pe o mare bibliotecă mondială, ca pe o adevărată cetate a culturii teologice ortodoxe universale, ca pe un centru mistic, dogmatic și liturgic al Ortodoxiei sobornicești, ca pe o citadelă a monahismului și a spiritualității ortodoxe și nu în cele din urmă ca pe o cetate duhovnicească zidită pe piatră, și de aceea inexpugnabilă: pe stânca duhului ortodox, pe Piatra-Hristos, care nu încetează să fascineze și să intrige totodată.

Numeroasele ctitorii și danii pe care Ștefan cel Mare le-a făcut la Muntele cel cu nume sfânt dovedesc atât adânca sa evlavie față de această Meccă a Ortodoxiei, cât și mărinimia sufletului ce astăzi este în mâna lui Dumnezeu.

A zidit la Muntele Athos, unde pericolul otoman amenința tot atât de mult ca în țara sa Moldova.

Mănăstirea Zografu poartă pecetea marelui voievod moldovean, reprezentand cea mai mare ctitorie românească din Athos, cunoscută în documentele vremii ca mănăstirea domniei mele. Ajungând în ruină în secolul XV, a fost rectitorită de către domnul Moldovei aproape integral între anii 1466-1502, astăzi fiind numărată a noua în ierarhia mănăstirilor athonite. Mai înainte de el, bunicul său Alexandru cel Bun dădea ajutor anual mănăstirii câte 3000 aspri de argint (1429). A dat și venitul câtorva metoace spre întreținere, printre care și cel al Mănăstirii Căpriana. Între 1466-1471, dreptmăritorul voievod donează mari sume de bani pentru înnoirea bisericii și a bolniței. În 1475, marele domnitor zidește pe malul de sud-vest al mării arsanaua mănăstirii, adică turnul și portul pentru corăbii cu o pisanie care consemnează numele său. În 1495, reconstruiește din piatră corpul chiliilor, trapeza și zidul de incintă. În anul 1502 zidește din nou biserica mare închinată Sfântului Mare Mucenic Gheorghe și o pictează în frescă. Pe lângă acestea, el îi dădea și un ajutor anual în bani de aur și argint, fie galbeni ungurești, fie aspri de argint. Iată cum scrie obștii mănăstirii Zografu, făgăduind să-i dea în fiecare an câte 100 de ducați ungurești pentru mântuirea sufletului său, pentru sănătatea sa trupească și pentru sufletul părinților săi: „Iar pentru altă milă, pe care o va da Dumnezeu, Cunoscătorul de inimi și Ochiul cel ce vede toate, Sfânta Mănăstire și Biserică a lui Dumnezeu, egumenul și preoții și toți frații întru Hristos ce viețuiesc acolo să ție și să împlinească acest așezământ, după rânduiala Sfintei Biserici și după dorința noastră, cum o vom arăta mai departe: înainte de toate să scrie pe domnia mea la Sfânta Proscomidie, după datina Sfinților Părinți și după așezamântul Sfintei Biserici, și să scrie și pe doamna mea și pe copiii noștri, dăruiți de Dumnezeu: Alexandru și Elena, și să stea în sfântul pomelnic cum este scris. Și iarăși până când va fi mila lui Dumnezeu Atotțiitorul asupra noastră și vom fi în viață pe lumea aceasta, Sfânta Biserică

să ne cânte sâmbăta seara paraclis și duminică la prânz să se dea băutură. Marțea să ni se cânte Liturghie și la prânz să se dea băutură; și să se pomenească în fiecare zi la vecernie și la pavecerniță și la miezul nopții și la utrenie și la Liturghie și la Sfânta Proscomidie și unde este obiceiul Sfintei și Dumnezeieștii Biserici. Aceasta să ni se facă cât vom fi în viață.

Iar după trecerea anilor noștri, după trecerea vieții noastre, în primul an să ni se facă și să ni se cânte sfântul parastas în sobor și apoi slujbele de a treia zi, și asemenea la a noua zi, la a douăzecea zi, la a patruzecea zi și la jumătate de an și iarăși la un an. Iar după trecerea unui an de atunci, să ni se cânte în fiecare an, într-o zi, în sobor de pomenire, seara parastas și colivă și băutură, iar dimineața la Sfânta Liturghie și colivă și iarăși la prânz băutură, spre mângâierea fraților. Aceasta să rămână așa cât va dăinui Sfânta Mănăstire".

În 1492, marele Ștefan trimite Mănăstirii Zografu un Apostol și un Tetraevanghel, pe cel din urmă aflându-se următoarea inscripție: „Cu bunăvoința Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, s-a început și s-a scris și s-a legat, și s-a săvârșit acest Tetraevanghel cu porunca binecredinciosului și de Hristos iubitorului Io Ștefan Voievod, domn al țării Moldovei, fiul lui Bogdan Voievod, și l-a dat la Sfântul Munte la Zograf, unde este casa Sfântului Mare Mucenic și purtător de biruințe Gheorghe, pentru sufletul său, pentru răposații părinții lui, în al 36-lea an al domniei lui și cu truda mult păcătosului diacon Teodor și s-a scris în Mănăstirea Neamțu în anul 7000 (1442), luna iunie, 26 zile".

În anul 1484, Ștefan cel Mare și Sfânt donează aceleiași mănăstiri o icoană a Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, ferecată mai apoi (1838) în argint aurit în Rusia. În anul 1502, voievodul dăruiește ctitoriei sale de la Athos o icoană de mărime mijlocie cu Sf. Gheorghe pe care o purta cu sine în războaie și care astăzi se află în tronul împărătesc din stânga naosului bisericii mari. Împreună cu ea dăruia și steagul de luptă al Moldovei cusut cu fir de aur și argint care are pe o parte icoana Sf. Gheorghe și pe cealaltă stema țării.

Actuala pictură a bisericii datează din anul 1817. În exonarthex se află un tablou votiv în care alături de împărații bizantini Andronic și Ioan și de regii Serbiei se află pictați Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Sfânt, Vasile Lupu și Antioh Cantemir. Sfântul Ștefan este reprezentat cu barbă, cu coroană pe cap și în hlamidă de culoare bej cu flori albe.

De la arsana până la mănăstire, cale de 5 km, se întinde un drum de car pietruit pe cant în stil roman de zidarii domnului moldovean. Este singurul drum vechi pietruit și cel mai bine păstrat până astăzi în Athos.

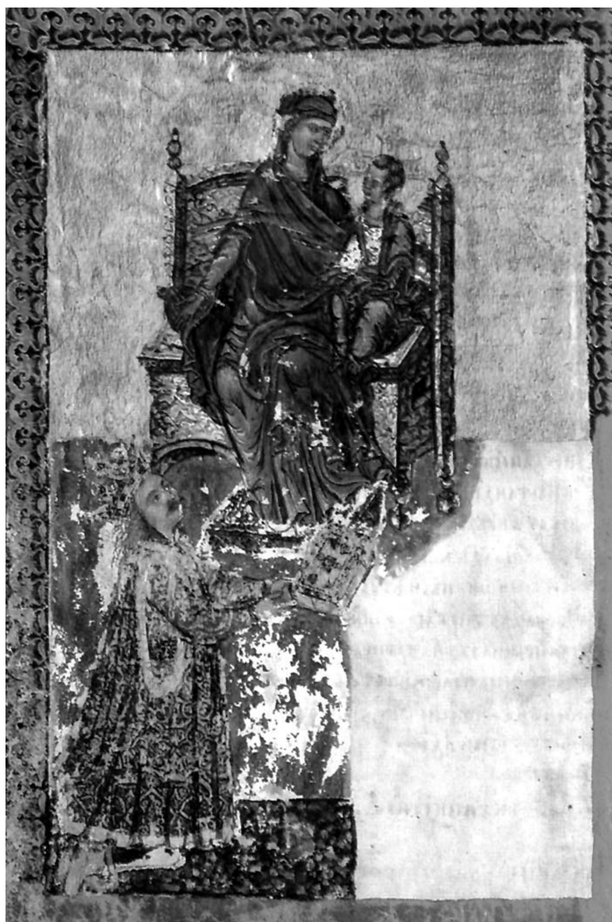
Astăzi Mănăstirea Zografu este chinovie bulgărească. Biblioteca conține 388 de manuscrise în slavonă și 126 în limba greacă, din care 26 pe pergament. Mai are peste 10 000 de cărți tipărite, printre care și în limba romană cu caractere chirilice și multe documente vechi ce-și așteaptă cercetătorii.

O altă mănăstire aghiorită ce s-a bucurat de mila domnului moldovean este Mănăstirea Grigoriu. Înființată în prima jumătate a secolului XIV de către cuviosul de origine sârbă, omonim cu starețul său - Sfântul Grigorie Sinaitul, astăzi este a 17-a în ierarhia lavrelor athonite. Spre sfârșitul secolului XV a fost distrusă și jefuită de pirați, iar călugării trecuți prin ascuțișul sabiei. Mila Sfântului Ștefan se revarsă spre această mănăstire în 1497, când zidește din temelii biserica și întreaga incintă, devenind astfel al doilea ctitor al ei. În anul 1500 el dă acestei mănăstiri 24 000 de aspri pentru cumpărarea unui metoc, iar în 1502 îi face reparații generale. Demn de menționat este și faptul că printr-un act datat 10 iunie 1513, Epistasia Muntelui Athos confirmă Mănăstirii Grigoriu refacerea ei din temelie, după distrugerea de otomani, de către Ștefan cel Mare și Sfânt, domnul Moldovei, care i-a acordat și o danie de 4000 aspri.

Daniile ștefaniene sunt continuate de succesorii săi în tron: Bogdan cel Orb, Ștefăniță-Vodă (1517) și Alexandru Lăpușneanu (1553).

În prezent, în Mănăstirea Grigoriu, se află încă în stare de funcționare două corpuri de chilii din partea de sud și est și turnul-clopotniță, construite de Ștefan cel Mare, așa cum reiese din cele două inscripții originale fixate în zid.

Pe lângă daniile în bani, acestei mănăstiri i-au fost donate și obiecte de cult. Asfel, Maria de Mangop (Paleologhina), soția domnului Ștefan, dăruiește mănăstirii

o icoană mijlocie a Maicii Domnului „Pantanassa“ („Atotîmpărăteasa“), „Odhighitria“ („Îndrumătoarea“) sau Paleologhina (a doua jumătate a secolului XV). Icoana este fixată astăzi într-un proschinitar de lemn în partea dreaptă a pronaosului și este considerată miraculoasă, deoarece a rămas nearsă în toate incendiile care au mistuit mănăstirea. Îmbrăcată în argint, icoana poartă în partea de jos o inscripție ce amintește actul de danie al soției dreptmăritorului voievod – Maria de Mangop, „doamna Moldovei“. Tot ea a dăruit mănăstirii două poale de icoane brodate în secolul XV într-un atelier din Moldova.

Alte obiecte de cult (cruci) provenite din țările Române au fost aduse de schevofilaxul Ioachim cu ocazia călătoriei pe care a întreprins-o la București în 1776.

Unii afirmă că două icoane de mare preț – Maica Domnului Alăptătoarea și icoana miraculoasă a Sf. Ierarh Nicolae – patronul mănăstirii, ar fi fost dăruite de fiul domnului Ștefan - Bogdan al III-lea.

Printre donatorii care au sprijinit Marea Mănăstire Vatopedi – a doua în ordine ierarhică după Marea Lavră, se află și Ștefan cel Mare și Sfânt (1472-1496). El a zidit pirgul (turnul de apărare) și arsanaua cu biserica de pe malul mării. Pe zidul acestei construcții din piatră cu trei etaje se observă până astăzi un tablou votiv săpat în marmură și o inscripție în limba greacă. Tabloul îl reprezintă pe Ștefan cel Mare încoronat închinând Maicii Domnului cu Pruncul în brațe o bisericuță. În partea de jos se observă stema Moldovei, capul de zimbru, și anul 1496.

De atenția și mila ștefaniană s-a bucurat și o altă vatră a Ortodoxiei de la Athos – Mănăstirea Constamonitu, căreia Sf. Ștefan îi trimitea anual, începând din anul 1493 cate 5 500 aspri de argint pentru întreținere și reparații. Aplecarea marelui voievod spre această mănăstire închinată Sfântului Arhidiacon Ștefan – a cărui mână dreaptă și icoană miraculoasă se află aici, este lesne de înțeles dacă ne gândim la evlavia pe care o nutrea voievodul față de sfântul său omonim. Astăzi mănăstirea este a douăzecea în ierarhia lavrelor athonite.

Probabil că aceeași strânsă legătură duhovnicească și aceeași evlavie pe care le nutrea către sfântul său ocrotitor – Întâiul Mucenic și Arhidiacon Ștefan, îl vor îndemna pe marele Ștefan să își îndrepte privirea cu danii spre Mănăstirea Xenofont (a 16-a lavră athonită) în anul 1475, mănăstire închinată Sf. Gheorghe – patronul militar al Moldovei, a cărui mână se păstrează aici. Tot aici se păstrează și capul Sf. Arhidiacon Ștefan.

Mănăstirea Sf. Pantelimon sau Russikon a fost ajutată cu danii românești în secolele XV-XIX de nenumărați domni români, între care se distinge Dreptmăritorul Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, care începând cu anul 1502 dădea anual mănăstirii 4000 aspri.

Dintre obiectele de cult de epocă ștefaniană păstrate aici amintim un văl liturgic realizat într-un atelier din Moldova, pe la sfârșitul secolului XV. Este o broderie pe mătase, cu fir de aur și argint, reprezentând scena „Împărtășirea Apostolilor“.

Biblioteca mănăstirii conține 1920 de manuscrise, din care 1320 în limba greacă, 600 în slavonă și aproximativ 25 000 de cărți tipărite. Se păstrează și numeroase dosare de arhivă veche, codici de pergament și acte de danie dintre care multe sunt și românești.

Numele voievodului moldovean se leagă și de Mănăstirea Sf. Pavel prin faptul că Sf. Ștefan construiește aici un aghiazmatar în 1472, iar între anii 1497-1500 renovează biserica și construiește un apeduct. Mănăstirea este închinată Sf. Mare Mucenic Gheorghe – patronul militar al Moldovei. Astăzi ocupă locul al 14-lea în ierarhia mănăstirilor aghiorite.

Biblioteca mănăstirii deține 10.000 cărți, 494 manuscrise și numeroase documente vechi de danie dintre care unele sunt românești.

Acestea ar fi în mare valorile știute pe care le-a creat marele Ștefan la Athos și care au fost salvate până astăzi. Și dacă Muntele cel cu nume sfânt a fost, este și va fi considerat de către întreaga Ortodoxie și nu numai, ca

o minune și răscruce a Orientului creștin, republică monastică, focar de spiritualitate și cultură bizantină și postbizantină, conservator scrupulos al comorilor spirituale ale Balcanilor, având virtuțile impuse de asumarea păstrării lor, simbol monumental al unui univers spiritual și artistic, a cărui pătrundere cere răbdare și înțelegere, podoabă aleasă a Răsăritului, o expresie vie a unității panortodoxe, cetate mondială unică a creștinismului ortodox, Taborul Ortodoxiei bimilenare, promontoriul Europei creștine, farul mai mult decât milenar al Ortodoxiei, atracția creștinilor, mana lumii, muntele rugăciunii inimii, Muntele Sion al Ortodoxiei, foișor permanent al Sfintei Cincizecimi, fără îndoială că valorile mai sus menționate pe care Ștefan le-a creat și le-a salvat la Athos, ne îndreptățesc să-l considerăm pe acesta ctitor de seamă și salvator providențial al Muntelui cu nume sfânt.

Fost-a acest studiu o smerită încercare de a arunca o punte de lumină asupra raporturilor istorice, culturale și spirituale dintre țările Române și Sfântul Munte în speranța unei reconsiderări benefice a lor spre o îmbogățire spirituală reciprocă. ■

Bibliografie:

1. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Sfinți daco-romani și români, Ed. MMB, Iași, 1994, pp.126-133;
2. Arhim. Ioannikios, Patericul Athonit, Ed. „Bunavestire“, Bacău, 2000, pp. 491-520;
3. Sfinți români din Bucovina, Ed. Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, Suceava, 1992, pp. 9-22 și 36-50;
4. Părintele Iachint al Putnei, Ed. Bizantină, București, 2000, pp. 32-43;
5. Muntele Athos – darul monahismului ortodox, Ed. Paideia, Buc., 2000, pp. 45-109;
6. Mircea Motrici, 7 zile în Athos, Ed. Mușatinii, Suceava, 1998, pp. 28-31 și 92-93;
7. Protos. Ioanichie Bălan, Pelerinaj la Locurile Sfinte, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1992, pp. 349-524.

Golgota psihotronică

Societatea actuală se îndreaptă cu paşi grăbiţi către o societate absolut controlată, acest fapt fiind posibil datorită capacităţii de control informaţional nemaiîntâlnit în istoria omenirii. Totul devine număr, totul devine informaţie, inclusiv cele mai intime gânduri.
Un exemplu în aceste sens îl constituie procesul intentat de John St. Clair Akwei împotriva Agenţiei Naţionale de Securitate a S.U.A. (NSA), cu sediul la Fort George G. Meade, Maryland (Procesul civil nr. 92-0449). Reclamantul, John Akwei, a aflat de existenţa unor programe de spionaj ale NSA în urma efectelor supravegherii de către NSA din octombrie 1990 până în mai 1991.

M. LUCA

Actele procesului au fost publicate în formă integrală în revista Nexus pe lunile aprilie-mai 1996, din care cităm. Documentele dezvăluie o gamă uluitor de largă de tehnologii şi programe proiectate în scopul de a-i urmări şi controla pe cetăţenii americani.

Operaţiunea NSA de spionaj al semnalelor (programul Sigint) s-a transformat într-un program de decodificare a tuturor undelor EMF (electromagnetice) din mediul înconjurător, în vederea reperării de la distanţă şi a urmăririi oamenilor prin intermediul curenţilor electrici care se găsesc în corpul lor. Programul SIGINT porneşte de la faptul că orice obiect din mediul înconjurător care are în sine curent electric generează în jurul său un flux magnetic, flux care emite unde EMF.

NSA şi Departamentul Apărării au pus la punct şi brevetat echipament digital avansat care poate analiza de la distanţă orice obiect care desfăşoară vreun fel de activitate electrică, fie el de natură organică sau anorganică.

Câmpul bioelectric generat de un individ poate fi detectat de la distanţă, aşa încât omul poate fi depistat în orice loc s-ar afla. Criptologii NSA, utilizând echipamentele speciale EMF pot depista şi monitoriza de la distanţă potenţialele electrice, ulterior putând deduce prin decodificarea acestora stările cerebrale şi procesele mentale ale persoanei urmărite; în acest fel, subiecţii pot fi supravegheaţi în mod absolut.

Programul SIGINT al NSA foloseşte stimularea electromagnetică a encefalului în cazul supravegherii neuronale de la distanţă (Remote Neuronal Monitoring, RNM) şi al contactului encefalic electronic (Electronic Brain Link, EBL). Stimularea encefalică de acest tip a început să fie dezvoltată prin programul MKULTRA de la începutul anilor ’50, care includea şi investigarea şi controlul neurologic al radiaţiilor (câmpurile electromagnetice neionizate), precum şi dezvoltarea şi cercetarea bioelectrică. NSA dispune de echipament electronic brevetat care analizează de la distanţă activitatea electrică a omului.

„Harta“ encefalică generată de computerele NSA asigură supravegherea neîntreruptă a tuturor proceselor electrice care au loc în creier. NSA înregistrează şi decodifică „hărţile“ encefalice a sute de mii de persoane, în scopul siguranţei naţionale. Stimularea encefalică este folosită în secret şi de armată în cazul conexiunilor creier-computer (de pildă în avioanele de atac).

Având ca ţintă supravegherea electronică, activitatea electrică desfăşurată de centrul vorbirii – aflat în encefal – poate fi transpusă într-o redare aproape verbală a gândurilor acelei persoane. RNM poate trimite semnalele codificate către cortexul auditiv din encefal, înlesnind astfel comunicarea audio nemijlocită cu creierul (fără a mai fi nevoie de ajutorul urechilor). Agenţii NSA pot utiliza această metodă în secret, îmbolnăvind subiecţii prin emiterea către ei a unor senzaţii auditive halucinante, caracteristice schizofrenicilor şi paranoicilor.

Fără a avea vreun contact cu persoana urmărită, supravegherea neuronală de la distanţă poate întocmi o hartă a activităţilor electrice a cortexului vizual din encefalul persoanei respective, iar după aceea să redea pe un ecran imaginile din creierul subiectului. Agenţii NSA văd exact ceea ce văd ochii persoanei supravegheate. Poate fi „vizionată“ în acest mod şi memoria vizuală. RNM poate trimite imagini direct la cortexul vizual, fără a mai folosi ochii şi nervii optici. În acest mod, agenţii NSA pot „aşeza“ pe furiş imagini în creierul unei persoane, îndeosebi în timpul somnului, de tip REM, pentru a-i programa creierul în Reţeaua SIGINT există în SUA încă din anii ’40. NSA, cu sediul la Fort Meade, dispune de un sistem gigantic de supraveghere neuronală de la distanţă, fără fir, bidirecţionat, folosit pentru a-i urmări pe cei suspecţi şi a monitoriza în mod nedistructiv informaţiile audiovizuale din creierul lor. Şi toate acestea se desfăşoară fără vreun contact fizic cu subiecţii. RNM este cea mai sofisticată şi mai recentă metodă de supraveghere şi spionaj civil. Către cortexul auditiv al subiectului pot fi trimise fraze întregi, sunete tridimensionale şi sunete subliminale (fără a face uz de urechi), iar către cortexul vizual pot fi trimise imagini. RNM poate modifica percepţiile, stările şi controlul mişcărilor unei persoane. Conexiunea cu cortexul auditiv/vizual a devenit cel mai utilizat şi mai performant sistem de spionaj. RNM permite o interconexiune audiovizuală creier-creier sau computer-creier.

SIGINT are capacitatea de a monitoriza de la distanţă infor-

Foto: Bogdan Onofrei

mațiile din creierul uman prin decodificarea digitală a potențialelor electrice stimulate ale emisiilor electromagnetice encefalice având o frecvență între 30 și 50 Hz și o putere de 5 mW. Activitatea neuronală a encefalului generează o activitate electrică fluctuantă, caracterizată printr-un flux magnetic variabil. Acest flux magnetic generează o undă electromagnetică constantă de 30-50 Hz și 5 mW. În emisia electromagnetică a creierului se află anumite șabloane și semne caracteristice, denumite „potențiale stimulate“ [de răspuns la un stimul]. Fiecărui gând, reacție, comandă de mișcare, fapt auditiv și imagine vizuală din creier îi corespunde un „potențial stimulat“ sau un grup de asemenea „potențiale stimulate“. Emisia electromagnetică encefalică poate fi decodificată sub forma gândurilor, imaginilor și sunetelor aflate în creier.

Rețeaua SIGINT folosește stimularea cerebrală ca pe un mod de comunicare și transmitere a informațiilor (precum și a semnalelor sistemului nervos) către spioni și, de asemenea, pentru diferite transmisiuni către creierul celor supuși operațiunilor secrete de supraveghere (la un nivel neperceptibil de om). Stimularea encefalică electromagnetică funcționează astfel: este trimis un semnal electromagnetic cu o codificare complexă, care să rezoneze cu potențialele stimulate din creier și să formeze astfel imagini auditive și vizuale în circuitele neurale ale creierului. Stimularea encefalică poate modifica starea cerebrală și poate afecta controlul mișcărilor.

Contactul (conexiunea) encefalic electronic bidirecționat este realizat prin monitorizarea de la distanță a informației audiovizuale din creier concomitent cu transmiterea sunetului către cortexul auditiv (evitând urechile) și a imaginilor estompate către cortexul vizual (evitând nervii optici și ochii). Imaginile apar sub formă de ecrane bidimensionale în encefal. Contactul encefalic bidirecționat este arma cea mai redutabilă și sistemul de comunicații preferat al personalului CIA/NSA. Supravegherea neuronală de la distanță (RNM, supravegherea de la distanță a informațiilor bioelectrice stocate în creierul uman) a devenit cel mai eficace sistem de urmărire. El este folosit de un număr limitat de spioni ai SUA.

Pentru a putea aplica programul RNM, este necesară mai întâi decodificarea frecvenței de rezonanță a fiecărui centru de pe scoarța cerebrală. Frecvențele la care răspund diferitele centre nervoase encefalice sunt situate în intervalul 3-50 Hz. Doar programul SIGINT al NSA modulează [emite] semnalele pe această bandă de frecvență (vezi tabelul de mai jos).

Exemple de stimulare electromagnetică encefalică

Zona encefalică	Frecvența bioelectrică de rezonanță	Informațiile induse prin modulare
Centrul controlului mișcărilor	10 Hz	Coordonarea impulsurilor de mișcare
Centrul auditiv	15 Hz	Sunete care evită urechile
Centrul vizual	25 Hz	Imagini care evită ochii
Centrul somatosenzitiv	9 Hz	Hipersensibilitate la stimuli exteriori
Centrul gândirii	20 Hz	Gânduri subconștiente impuse

Aceste informații astfel modulate pot fi induse în creier cu intensități care variază de la subliminal la perceptibil. Creierul fiecărei persoane are o gamă unică de frecvențe de lucru și rezonanță, astfel încât trimiterea informației audio către creierul unei persoane, dar la frecvența specifică altei persoane, ar avea drept consecință lipsa de reacție a persoanei respective la stimulul auditiv.

Chestionar despre revista rost

Redacția revistei **rost** dorește să îmbunătățească din punct de vedere calitativ publicația, să abordeze teme și subiecte noi și interesante și să își lărgească aria de cititori. De asemenea, încearcă să stabiliească profilul cititorului său pentru a ști să răspundă așteptărilor acestuia.

Nădăjduim că majoritatea dintre dumneavoastră, cititorii noștri, ne veți ajuta în această întreprindere. Prin urmare, vă rugăm să completați chestionarul de mai jos (în căsuțe marcați cu „x“ opttțiunea dvs.), să-l decupați pe linia punctată și să-l trimiteți, într-un plic, pe adresa redacției. Vă mulțumim anticipat.

1. De unde ați aflat despre revista noastră?

❒ de la un prieten
❒ din presă
❒ de pe internet

2. De unde vă procurați revista?

❒ chioșcurile de ziare
❒ librării
❒ abonament
❒ de la reprezentanții teritoriali ai **rost**

3. Citiți revista integral sau numai anumite secțiuni? Care dintre ele?

❒ integral
❒ anumite secțiuni
secțiunea(nile)..
....

4. Cât de des cumpărați **rost**?

❒ lunar
❒ la câteva luni
❒ cu totul ocazional

5. Citiți revista pe internet?

❒ da
❒ nu

6. Vă place site-ul revistei? Ce credeți că îi lipsește?

❒ da
❒ nu
❒ nu l-am vizitat
ar trebui să mai conțină ....

7. Ce alte reviste lunare sau săptămânale obișnuiți să citiți regulat?

....
....

8. Ce vă place la rost? O secțiune anume? Conținutul în ansamblu? Direcția de acțiune jurnalistică?

....
....
....

9. Enumerați trei autori din rost în ordinea preferințelor de până acum.

....
....
....

10. Ce nu vă place la rost?

....
....

11. Prin ce se deosebește rost de alte reviste apropiate ca tematică și mod de abordare?

....
....

12. Ce teme și subiecte ar trebuie să abordeze rost și nu a făcut-o pînă acum?

....
....

13. Ați fi interesat să contribuiți la mai buna difuzare a revistei?

....
....

14. Obișnuiți să împrumutați revista, după ce o citiți, și altor persoane? Câte?

❒ da
❒ nu
....
....

Vîrstă ....
Sex ....
Studii ....
Ocupație ....
Orașul de domiciliu ....
....

Notă: Nu sînteți obligați să semnați acest chestionar, iar dacă o faceți, identitatea dvs. va rămîne confidențială. Este important doar să vă aflăm punctul de vedere.

Romfest XXI
organizația românilor de pretutindeni

PREȘEDINTE DE ONOARE
Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa

PREȘEDINTE
Prof. Marcel Petrișor

VICEPREȘEDINȚI
Mihail Albișteanu
Claudiu Târziu

SECRETAR GENERAL
Nicu Butnaru
e-mail: romfest@romfest.org
tel: 0723.504.807

Filiale

BACĂU
Mihai Moisă
e-mail: bacau@romfest.org
tel: 0234. 511.609

BRAȘOV
jr. Dragoș Gladcă
e-mail: brasov@romfest.org
tel: 0744.153.388

GALAȚI
prof. drd. Cătălin Maghiar
e-mail: galati@romfest.org
tel: 0721.412.360

IAȘI
prof. drd. Mihail Albișteanu
e-mail: iasi@romfest.org
tel: 0740 132 215

PRAHOVA
jr. Dan Nicodim
e-mail: prahova@romfest.org
tel: 0244.514.337

TIMIȘ
dr. Nicolae Colțoiu
e-mail: timis@romfest.org
tel: 0744.526.671

Reprezentanți teritoriali

BIHOR
dr. Virgil Colțoiu
e-mail: bihor@romfest.org
tel: 0740.853.702

CLUJ
Cristian Berce
e-mail: cluj@romfest.org
tel: 0744.399.582

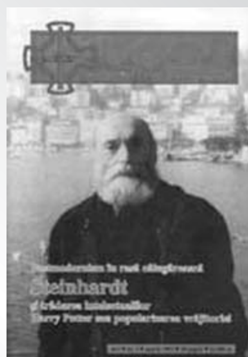
CONSTANȚA
Marcel Bouroș
e-mail: constanta@romfest.org
tel: 0744.664.431

COVASNA
Dan Tănasă
e-mail: covasna@romfest.org
tel: 0744.822.581

HARGHITA
Ștefan Jitaru
e-mail: harghita@romfest.org
tel: 0266.324.107

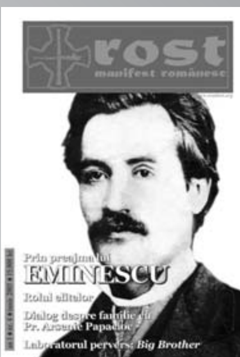
SATU MARE
Marius Baloș
e-mail: satumare@romfest.org
tel: 0742.279.277

SIBIU
Marius Săraru
e-mail: sibiu@romfest.org
tel: 0269.237.387

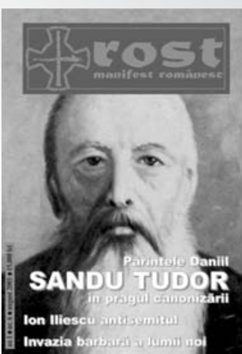

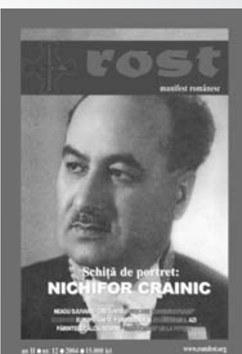

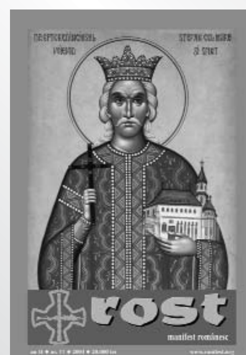

Cei care doresc să-și completeze colecția publicației rost pot trimite contravaloarea revistei (15.000 lei/exemplar – pentru numerele 1-9, 12 și 13, 22.500 lei/exemplar – pentru numerele duble 10-11 și 14-15, 20.000 lei/exemplar – pentru numerele 16 și 17), prin mandat poștal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, București. Precizați pe mandatul poștal ce număr al revistei doriți, în câte exemplare și adresa dvs. Pentru informații suplimentare sunați la tel.: 0740.103.621

Abonamente

rost
manifest românesc

Abonamentele se fac trimițînd un mandat poștal (în care specificați citeț numele, adresa completă și perioada de abonament) pe numele Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, București.
Prețul unui abonament: ● 6 luni: 120.000 lei ● 12 luni: 240.000 lei.
Pentru abonații din Europa abonamentul este de 25 Euro, iar pentru cei de pe celelalte continente, 35 USD pe an. Taxele poștale sunt incluse în preț.